

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 39.

Fredagen den 21 maj.

Kl. 12 på dagen.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 15 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 45—50, första särskilda utskottets utlåtande nr 1 och andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 10.

§ 3.

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag angående tullsatserna för och restitutionsbeloppen vid återutförelse av kaffe ävensom i ämnet väckta motioner.

I fråga om tullsatserna för kaffe.

Uti innevarande års statsverksproposition, vilken hänvisats till bevillningsutskottet såvitt densamma anginge, bland annat, tullsatserna för och restitutionsbeloppen vid återutförelse av kaffe (bilaga till 1926 års statsverksproposition: inkomsterna, sid. 35 och 36), hade Kungl. Maj:ten föreslagit riksdagen besluta,

1) att rubrikerna 155 och 156 a i gällande tulltaxa skulle från och med den 1 juli 1926 hava följande ändrade lydelse:

		Kvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
			Kronor	öre
155	Kaffe:			
	obränt	1 kg.	—	30
156 a	bränt eller rostat, även malet	1 kg.	—	42

2) dels att § 13 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor skulle från och med den 1 juli 1926 i nedan angivna del hava följande ändrade lydelse:

I fråga om
tullsatserna
för kaffe.
(Forts.)

§ 13.

1. Vid utförsel sjöledes från stapelstad av följande, utav utländskt råämne inrikes tillverkade varor beviljas efter vederbörande tullförvaltnings prövning restitutionsvis av tullmedlen:

för 1 kilogram kaffe, bränt eller rostat, icke malet 36 öre;

dels ock att restitutionsbeloppet likväl skulle beräknas efter 60 öre för kilogram av exportvara, beträffande vilken tillverkaren under edlig förpliktelse avgivit en av två vittnen bestyrkt försäkran, att varan tillverkats uteslutande av sådant obränt kaffe, för vilket tullavgift blivit erlagd med 50 öre för kilogram.

Till bevillningsutskottet hade jämväl hänvisats två i anledning av Kungl. Maj:ts ovan intagna förslag i andra kammaren väckta motioner, nämligen nr 160 av herr *Jansson* i Edsbäcken och nr 263 av herr *Holmberg*.

I den av herr *Jansson* i Edsbäcken väckta motionen hade, i syfte att möjliggöra en ökad skattesänkning å socker, varom herr *Jansson* väckt särskild motion, hemställts, att riksdagen måtte besluta, att tullen å orostat kaffe skulle bestämmas till 40 öre per kilogram. Därjämte hade motionären anhållit, att utskottet måtte föreslå den ändring i tulltaxan, som kunde bliva en följd av ett bifall till nämnda hemställan.

I den av herr *Holmberg* väckta motionen hade föreslagits, att tullen å obränt kaffe skulle sänkas med 2 öre för varje månad från och med juli 1926, till dess att tullen bleve 12 öre per kilogram, och sålunda utgöra:

under juli	månad 1926	48 öre per kg.
» augusti	»	»	46 » » »
» september	»	»	44 » » »
» oktober	»	»	42 » » »
och så vidare undan för undan till december	månad 1927	12 » » »
år 1928	12 » » »

att tullen å bränt eller rostat kaffe skulle sättas i proportion därefter,

att restitutionen av tullen vid utförsel av bränt kaffe skulle sättas i lämplig proportion till kaffetullen, samt

att det stycket som börjar med orden »dels ock» under § 13 skulle utgå.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av ej mindre Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag angående tullsatserna för och restitutionsbeloppen vid återutförsel av kaffe än även motionen II: 160 samt med avslag å motionen II: 263 besluta,

1) att rubrikerna 155 och 156 a i gällande tulltaxa skulle från och med den 1 juli 1926 hava följande ändrade lydelse:

		Kvantitet för tull- beräkningen	Tullsatser	
			Kronor	öre
155	Kaffe:			
156 a	obränt	1 kg.	—	40
	bränt eller rostat, även malet	1 kg.	—	54

2) dels att § 13 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tull-taxa för inkommande varor skulle från och med den 1 juli 1926 i nedan angivna del hava följande ändrade lydelse:

*I fråga om
tullsatserna
för kaffe.
(Forts.)*

§ 13.

1. Vid utförsel sjöledes från stapelstad av följande, utav utländskt råämne inrikes tillverkade varor beviljas efter vederbörande tullförvaltnings prövning restitutionsvis av tullmedlen:

för 1 kilogram kaffe, bränt eller rostat, icke malet 48 öre;

dels ock att restitutionsbeloppet likväl skulle beräknas efter 60 öre för kilogram av exportvara, beträffande vilken tillverkaren under edlig förpliktelse avgivit en av två vittnen bestyrkt försäkran, att varan tillverkats uteslutande av sådant obränt kaffe, för vilket tullavgift blivit erlagd med 50 öre för kilogram.

Vid betänkandet voro fogade reservationer:

av herrar *Wohlin, Johan Nilsson* i Kristianstad, *Borell, Jönsson* i Boa, *Lithander, Olsson* i Golvvasta, *Bengtsson* i Kullen och *Jönsson* i Slåtåker, vilka i det läge frågan om kaffetullen nu kommit yrkat avslag såväl å Kungl. Maj:ts förslag som å de i ämnet väckta motionerna; samt

av herr *Lövgren* i Nyborg, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Lithander: Herr talman! När Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslog sänkning av kaffetullen och det ärendet remitterades till bevillningsutskottet, gjorde sig där den meningen med all rätt gällande, att denna fråga borde tas vid slutet av riksdagen i ett sammanhang vid budgetsberäkningen, alltså i samband dels med sockerskatten och dels med skatteprocenten. Nu har emellertid brutits ut särskilt ett yrkande rörande sänkning av kaffetullen. Det har syntts oss reservanter, att det riktigaste hade varit, att man dröjt med det hela, så att man säkrare kunnat bedöma läget.

Reservanterna ha icke ställt sig å priori emot varje som helst sänkning; men vi ha ansett, att man handlar säkrare, om man tager dessa tre saker på en gång och att man därmed kommer till en rättvisare avvägning, än om man tager det ena först och sedan de två andra. Det har framhållits som skäl för att taga det ena, att man ville bespara riksdagen eventuellt en gemensam votering. Men om kamrarna stanna i olika beslut, exempelvis beträffande sockret eller beträffande skatteprocenten, så ha vi i alla fall en gemensam votering att emotse. Jag tror då, att det är större utsikt att kunna bespara riksdagen sena sammanträden i och för gemensamma voteringar, om vi taga dessa saker på en gång och därmed komma fram till ett enhälligt bevillningsutskott på dessa punkter.

Jag ber därför, herr talman, att med denna motivering få yrka återremiss på ärendet, så att bevillningsutskottet skall få tillfälle att kunna avväga det hela. Riksdagen har sålunda handlingsfrihet i detta fall, men man kommer fram till en säkrare och bättre avvägning, om vi litet grand dröja på detta. Det är icke så värst många dagar, innan vi skola fatta ståndpunkt till det hela, och då synes det mig lika bra att taga denna fråga på samma gång.

Med herr *Lithander* förenade sig herrar *Jönsson* i Boa och *Bengtsson* i Kullen.

*I fråga om
tullsatserna
för kaffe.*
(Forts.)

Herr **Röing**: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Herr Lithander har som skäl för sitt återremissyrkande framhållit, att avsikten med bevillningsutskottets hemställan, att riksdagen nu skall intaga ståndpunkt till frågan om kaffetullens höjd, endast är den, att bevillningsutskottets majoritet velat bespara riksdagen en gemensam votering. Så är emellertid icke förhållandet. Hade detta varit den enda avsikten, så hade bevillningsutskottet sannerligen icke nu inkommit med detta sitt betänkande — och självklart har herr Lithander fullständigt rätt däri, att man mycket väl kan tänka sig såväl en gemensam votering rörande sockerskattens höjd som rörande skatteprocentens höjd för inkomst- och förmögenhetsskatten.

Men, mina damer och herrar, oavsett vilket politiskt parti vi tillhöra och oavsett hur vi ställa oss till frågan om kaffetullens höjd, så borde vi alla, liksom bevillningsutskottets majoritet, vara intresserade av att riksdagsarbetet ordnas på ett sådant sätt, att allt göres som göras kan, för att icke vi riksdagsmän fram mot slutet av riksdagen skola gå fyra å fem dagar här i huvudstaden onödigtvis, emedan riksdagen icke redan nu intager ståndpunkt till den föreliggande frågan. Så vida jag nu kan bedöma riksdagsarbetet, så torde knappast bevillningsutskottet kunna inkomma med sitt betänkande över beräkningarna av de olika inkomstitlarna förr än tidigast veckan efter den nästa, sålunda tidigast den 31 maj, men antagligast den 2 juni.

Om herr Lithanders förslag skulle antagas och ärendet återremitteras till bevillningsutskottet, så kommer bevillningsutskottet samtidigt in med sitt förslag om kaffetullens, sockerskattens samt skatteprocentens höjd för inkomst- och förmögenhetsskatten. Vi borde alla, fränsett politisk ståndpunkt, hysa den åsikten, att riksdagen icke bör beskatta det svenska folket hårdare, än som är nödvändigt. Om då någon gång den 2 eller 3 juni, när första punkten i bevillningsutskottets hemställan, om kaffetullens höjd, föredrages, det befines — ty jag vet, att meningarna i fråga om kaffetullens höjd äro mycket delade — att kamrarna fattat olika beslut, vad blir följden då den 2 eller 3 juni av detta beslut? Jo, att jag i andra kammaren och vice ordföranden i bevillningsutskottet i första kammaren nödgas begära ordet, när nästa punkt angående sockerskattens höjd och tredje punkten angående skatteprocentens höjd för inkomst och förmögenhet föredrages, och yrka återremiss till utskottet, på det att utskottet först måtte intaga definitiv ståndpunkt till dessa skatters höjd, sedan riksdagen efter en gemensam votering hade bestämt kaffetullens storlek. Då måste således en återremiss äga rum. Utskottet skulle sedermera inkomma med ett memorial med förslag till votering om kaffetullens höjd, och först efter denna gemensamma votering skulle riksdagen tidigast någon gång den 5 eller 7 juni intaga ståndpunkt till frågan om såväl sockerskattens som skatteprocentens höjd för inkomst och förmögenhet.

Kan det vara lämpligt, mina damer och herrar, att organisera riksdagsarbetet på ett sådant sätt, att riksdagen onödigt skall behöva vara samlad 4 å 5 dagar, därför att riksdagen nu bör gå till väga på samma sätt, som riksdagen gjort under de sistförflutna åren, eller behandla de olika inkomstitlarna i ett sammanhang? Under de sistförflutna åren har riksdagen med allt skäl använt det sistnämnda tillvägagångssättet, emedan det aldrig varit fråga om någon avsevärd skattelindring, ty under kriget och kristiden har det alltid varit fråga om skattehöjningar och skatteökningar, och icke om skattelindringar. Först i fjol kunde riksdagen besluta en mindre lindring såväl av de direkta som de indirekta skatterna. I år äro vi i tillfälle, tack vare försvarsreformens genomförande i fjol, att kunna besluta rätt avsevärda sänkningar i såväl den direkta som den indirekta beskattningen.

Det är för att organisera riksdagsarbetet på lämpligaste sätt, som bevillningsutskottets majoritet utbrutit frågan om kaffetullens höjd, för att därmed

möjliggöra, att riksdagen kan avslutas så tidigt som möjligt. Det kan icke vara lämpligt, som jag förut framhållit, att riksdagsmännen skola uppehålla sig i huvudstaden 4 à 5 dagar onödigt, därför att denna fråga icke nu upptages till prövning och avgörande; och av detta skäl har bevillningsutskottets majoritet beslutat utbryta frågan om kaffetullen ur statsverkspropositionen.

Det är även på dessa skäl, herr förste vice talman, som jag tillåter mig yrka dels avslag på herr Lithanders hemställan om återremiss till utskottet och dels bifall till utskottets hemställan.

*I fråga om
tullsatserna
för kaffe.
(Forts.)*

Herr **Olsson** i Golvvasta: Herr förste vice talman, mina herrar! Som herrarna finna, har jag biträtt den reservation, som är avgiven vid bevillningsutskottets betänkande nr 43, där det kort och gott heter: »vilka i det läge frågan om kaffetullen nu kommit yrkat avslag såväl å Kungl. Maj:ts förslag som å de i ämnet väckta motionerna».

Vad är det då för läge, som frågan kommit uti? Jag anser mig icke begå någon större indiskretion, om jag nu med några ord omtalar, huru frågan behandlades i bevillningsutskottet. Det skedde på det sättet, att först upptogs frågan, huruvida kaffetullen skulle utbrytas ifrån den gemensamma behandling, som Kungl. Maj:t föreslagit angående sänkning av de direkta skatterna och sänkning av sockeraccisen.

Jag ansåg för min del, i likhet med övriga reservanter, att det är ett oriktigt förfarande att bryta ut kaffetullen ifrån denna gemensamma behandling, som Kungl. Maj:t enligt mitt förmenande så riktigt föreslagit. Jag var med bland dem, som ställde sig på den sidan, att hela denna fråga skulle tagas upp i ett sammanhang; och det är därför, som jag varit med också i slutspurten om reservationen, som icke nu vill godtaga en sänkning av kaffetullen.

Jag har dock därmed, i likhet med den förste ärade talaren, icke tagit full ståndpunkt till frågan, om det är behöfligt eller riktigt med en sänkning av kaffetullen från 50 till 40 öre. Jag anser, att jag kan absolut icke taga ståndpunkt till denna fråga, förrän jag sett, om det är möjligt att, i enlighet med vad finansministern föreslagit, sänka den direkta skatteprocenten med tio enheter, något som är så välbehöfligt för det svenska näringslivet.

Jag anser också, såsom utskottet riktigt säger i sin motivering, att den enda accis, som vi ha på en viktig konsumtionsvara på en verkligt nyttig vara såsom sockret numera blivit, i första hand bör sänkas. Ty den uppfattning, som tidigare varit rådande i landet, då man ansett, att sockret var en lyxvara, är numera föråldrad. Jag anser sålunda, i likhet med utskottet, därest inkomstberäkningarna kunnat medgiva, låt vara bara en sänkning till hälften av de 15 à 16 miljoner kronor, som finansministern föreslagit i lättnader på de direkta skatterna, att det riktiga varit att börja med en sänkning av sockeraccisen.

Det är dock så, säga vad man vill, att kaffet icke är någon vara, som man kan anse såsom en nyttighetsvara, utan jag för min del anser kaffet såsom en lyxvara och ett njutningsmedel. För mig är det därför angeläget att först och främst, om vi skola göra en lättnad i dessa konsumtionsskatter, taga den på sockeraccisen. Men när vi icke fått in några som helst uppgifter, huru inkomstberäkningarna kunde ställa sig, när vi behandlade denna fråga, så ansåg jag mig icke förbehållslöst kunna vara med om en sänkning av kaffetullen.

Jag slutar med att instämma i det yrkande, som gjorts först av herr Lithander, om en återremiss av detta ärende till bevillningsutskottet.

I detta yttrande instämde herrar *Nilsson* i Hörby och *Gardell* i Gans.

I fråga om
tullsatserna
för kaffe.
(Forts.)

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Då bevillningsutskottet gick att taga ställning till denna sak, d. v. s. frågan, huruvida man skulle bryta ut kaffetullen ur inkomstberäkningarna, voro inga andra skäl avgörande än de, som utskottets ordförande här framfört. Ty utan allt tvivel skulle icke utskottsmajoritetens ställningstagande vid ett senare tillfälle på något sätt förändrat utgången av saken. Det skulle endast ha medfört de konsekvenser, som utskottets ordförande här anför, nämligen att det skulle fördröjt riksdagsarbetet några dagar. Jag kan således icke finna, att kammaren vinner något som helst, utan tvärtom, genom att bifalla herr Lithanders återremissyrkande.

Vad sedan gäller den sakliga ställningen, skall jag icke här gå in och tvista med herr Lithander, om det endast är de skäl, som herr Lithander angav, som ligga bakom återremissyrkandet, d. v. s. yrkandet på att denna sak skall behandlas i samband med sockerskatten och med inkomst- och förmögenhets-skatten, eller om man på den sidan rent sakligt har gått in för ett avslag på varje sänkning av kaffetullen. Men för oss, som år 1922 här i kammaren med anslutning till den motivering, som bevillningsutskottet då anförde, medverkade till kaffetullens höjande från 12 till 50 öre per kilogram, var det angeläget att i någon mån infria det uttalande, som då förekom och som gick ut på, att höjningen av kaffetullen var något, som betingades av det rådande nödläget. När vi nu kommit därtill, att det är möjligt att sänka de indirekta skatterna mera än som kunde ske vid 1925 års riksdag, har utskottets majoritet varit inne på en prövning av frågan, huruvida det icke i ett sådant läge vore bättre att företaga en mindre sänkning av kaffetullen och en större sänkning beträffande sockerskatten, då ju sockret ändå måste anses som ett väsentligt betydelsefullare livsmedel än kaffet. Det är detta som gjorts, att majoriteten gått med på bifall till herr Janssons i Edsbäcken motion och icke tillstyrkt propositionen oförändrad. Men jag vill bestämt framhålla, att min uppfattning är den, som också kom till uttryck i utskottsutlåtandet, nämligen att de 4 miljoner, som man nu sparar in på kaffetullen genom att endast ned-sätta denna med 10 öre per kilogram, böra överflyttas på sockret och bidra till en ytterligare sänkning av sockerskatten.

Jag ber sålunda, herr förste vice talman, att med denna motivering få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Katrineholm instämde häruti.

Herr Herou: Herr talman! När kaffetullen för några år sedan fyrdubblades, försökte man försvara saken med att det endast gällde en provisorisk åtgärd i ett nödläge. Nu har man från regeringens sida tänkt sig, att när man skall söka återgå till utgångsläget, sådant detta var år 1922, skall man företaga en reglering nedåt genom en uppdelning av skattesänkningen mellan den direkta skatten, kaffetullen och sockerskatten. Jag anser för min del, att man icke borde gå på den linjen, som regeringen anslutit sig till, då den fördelat skattelindringen med 9 miljoner kronor på de direkta skatterna, 7 miljoner på sockerskatten och 8 miljoner på kaffetullen. Jag menar nämligen, att alla rimliga och rättvisa skäl tala för att man i större utsträckning fullföljde de stolta deklamationer, som avgåvos, då man från socialdemokratiskt håll i bevillningsutskottet sade ifrån, som motivering för sitt avslag på den kommunistiska motionen om kaffetullens avskaffande, att man vid uppgörande av riksbudgeten ett följande år borde göra denna sådan, att det kunde bli möjligt att gå inför en *betydande sänkning* av kaffetullen. Därför hade enligt min mening skattesänkningen i dess helhet bort avse de indirekta skatterna, vilka fortfarande drabba de mest utplundrade i landet. Av skatteinkomsterna ligga för närvarande icke mindre än 60 % på de indirekta skatterna, under det

att de direkta utgöra 40 %. Det har sålunda inträtt en rätt kraftig förskjutning till nackdel för de mest nödställda skattebetalarna. Av skatteinkomsterna belöpa nämligen, om man borträknar automobilskattemedlen å 15 miljoner kronor, i runt tal 186 miljoner kronor på de direkta skatterna och 289 miljoner kronor på tullar och acciser.

Utskottet anser nu, att den skattelindring, som regeringen föreslagit, bör genomföras, därvid man dock förfäktar, att en ytterligare sänkning av sockerskatten genomföres och nöjer sig därför med mindre sänkning av kaffetullen än regeringen föreslagit. Vad frågan om fördelningen av skattelindringen mellan sockret och kaffet angår, kan man visserligen ur den synpunkten, att sockret har det största näringsvärdet, förfara så, som utskottet gjort, men om man ser till spörsmålet, vilken skatt som hårdast drabbar de fattiga folkgrupperna, finner man, att utskottets ståndpunkt icke är hållbar. Utan att på något sätt önska, att kaffekonsumtionen skulle vara så stor, som den är, måste man göra gällande, att fyrdubblingen av kaffetullen icke alls förorsakat någon minskning av denna konsumtion. När det förhåller sig på detta sätt, och då kaffetullen hårdast drabbar de fattiga folkgrupperna, vilka på grund av sina levnadsförhållanden icke kunna i samma utsträckning som överklassen och underklassen avvara kaffestimuleringen — jag tänker särskilt på skogsarbetarnas arbetsförhållanden — så föreligger det skäl för den meningen, att regeringens ståndpunkt är riktigare än den som socialdemokraterna i utskottet intagit.

Herr Lithander ville nu återremittera hela ärendet till utskottet. Ja, men det är tydligt, att det förslaget icke bifalles, och det är väl lämpligast, att man omedelbart tager ställning till frågan. Hur det än kommer att bli med löftet om sänkningen av sockerskatten — så är bättre med en fågel i handen än tio i skogen. Med de synpunkter jag utvecklat är det klokaste taktiken att taga så mycket man kan i dag och förfara på samma sätt längre fram, när fråga blir om sockerskatten.

Jag ber därför, herr förste vice talman, att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Lövgren i Nyborg, vilket innebär detsamma som bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Med herr Herou förenade sig herrar *Samuelsson* och *Johansson* i Sollefteå.

Herr **Jansson** i Edsbäcken: Herr talman! Jag skall icke blanda mig i den tvist, som uppstått mellan utskottsmajoriteten och reservanterna angående den utbrytning av föreliggande fråga, som här skett, utan jag vill närmast uttala min tacksamhet till utskottet för att man gått mig till mötes i kaffetullsfrågan.

Jag kan dock icke underlåta bekänna, att detta för mig icke är huvudsaken, utan det viktigaste är enligt min mening, att vi få så billigt socker som möjligt, låt vara med mindre sänkning av kaffetullen, än Kungl. Maj:ts föreslagit. Nu har emellertid herr Olsson i Gävle ställt i utsikt, att man skall gå oss till mötes även beträffande sockerskatten.

Under sådana förhållanden har jag naturligtvis intet annat att göra än att tacksamt mottaga vad jag redan fått av utskottet, varför jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigtorss**: Herr talman! Jag kanske bör säga ett par ord med anledning av det yrkande om återremiss, som framställt och som grundas därpå, att det icke skulle vara säkert, att det i slutloppet bleve möjligt att sänka kaffetullen med ifrågavarande 10 öre.

Jag vill då först begagna tillfället att i anslutning till mitt yttrande i remissdebatten förklara, att för mig har frågan, om man sänker kaffetullen med

*I fråga om
tullsatserna
för kaffe.
(Forts.)*

*I fråga om
tullsatserna
för kaffe.*
(Forts.)

20 eller med 10 öre eller överhuvud icke alls, ingalunda någon avgörande betydelse, därför att huvudsaken är, att man lättar på den indirekta skattebördan. Jag tror icke, att skillnaden i pris kommer att påverka konsumtionen vare sig av kaffe eller socker. Skattelindringen betyder helt enkelt, att staten får motsvarande mindre i sin kassakista och de enskilda motsvarande mera över till andra utgifter. Jag har alltså ingenting att invända emot, att 10 öres skattesänkning för kaffe anses vara det riktiga beloppet.

Vad beträffar den farhåga, som framfördes, att man icke i detta ögonblick kan bedöma, huru stark skattesänkning man överhuvud taget skall våga sig på, bör det naturligtvis erkännas, att för den händelse riksdagen skulle bifalla någon av de motioner, som ännu icke äro behandlade och som skulle medföra en ökning å utgiftssidan i budgeten med både 10 och 20 miljoner kronor, så komme hela frågan att få tagas upp på nytt. Jag förutsätter emellertid — och det har tydligen även bevillningsutskottet gjort — att nämnda motioner icke komma att bifallas, och att alltså någon egentlig höjning å utgiftssidan icke kommer till stånd. Under det villkoret, att förändringarna på utgiftssidan hålla sig inom de mycket blygsamma gränser, varinom de hitillsvarande justeringarna hållit sig, kan man nog säga, att sänkningen av kaffetullen med 10 öre redan nu kan med full säkerhet försvaras. Man behöver då nämligen endast taga inkomstsidan i betraktande.

Under remissdebatten riktades ju mycket skarpa anmärkningar mot inkomstberäkningarna, och en del av dessa anmärkningar saknade naturligtvis icke alldeles grund såtillvida, som man mycket väl kunde diskutera, huruvida beräkningarna på alla punkter träffat det rätta. En fortsatt undersökning under den tid som gått har emellertid visat, att inkomstberäkningarna praktiskt taget kunnat bibehållas utom en enda, vilken avser tullbeloppet. Detta icke så, att tullbeloppet skulle behöva sättas lägre, än som beräknas i den kungl. propositionen, utan tvärtom så, att detsamma i någon grad skulle kunna höjas. Detta beror, som alla förstå, på den visserligen från andra synpunkter högst beklagliga händelse, som sedermera inträffat, nämligen att betodlingen i Skåne praktiskt taget blivit inställd. Den som emellertid föreställt sig, att detta inställande av betodlingen och därav följande ökade import av utländskt socker skulle tillföra statskassan mycket stora belopp, har kanske icke riktigt trängt igenom, hur saken ligger. Redan den årsskörd, som nu avverkats, torde komma att räcka fram till nyåret. Alltså, man kan inte räkna med mer än ett halvt års sockerimport, som skall utgöra ökningen av tullbeloppet, möjligen en eller annan månads ytterligare import, som behöves för lagerhållning. Det innebär, att man skulle kunna räkna med en sockertull under det budgetår, som börjar den 1 juli, på mellan 8 och 9 miljoner, det är nog det högsta, som man kan räkna med. Men då får man komma ihåg, att i de beräkningar, som gjordes i december och som lades fram i statsverkspropositionen, utgick man naturligtvis ifrån att en viss import av socker, en normal import av socker, skulle äga rum. Och tar jag icke upp den siffran till mer än 2 å 3 miljoner, så innebär det, att ökningen icke kan beräknas till mer än 6 miljoner. Men från dessa 6 miljoner får dragas den minskning i tullbelopp, som måste följa av det handelsavtal med Tyskland, som väl kommer att slutas. Den minskningen går upp till närmare 1.5 miljoner kronor.

Vidare tror jag man är tvungen att åtminstone för säkerhets skull räkna med en viss utgift för utförselbevisen. Detta gör, att ett par tre miljoner av dessa 6 miljoner nog böra försvinna. Då därtill kommer, att tullmedlen i övrigt visat sig snarare ge något mindre, än jag beräknat, än något mera. så kommer man till sist till den slutsatsen, att det inte torde vara möjligt att beräkna tullmedlen — om jag nu förutsätter, att denna tioöresminskning på kaffetullen går igenom — till mer än ungefär 128 miljoner kronor. Det betyder

visserligen, att utgifterna, om de hålla sig inom de i statsverkspropositionen förutsedda gränserna, väl komma att täckas, och att det kanske kommer att bli ett litet överskott, som skulle kunna användas för att minska den del, som tagits ur kassafonden. Men det kommer icke i stort sett att påverka budgeten.

Jag skulle kunna sluta med detta och säga, att någon anledning att nu rygga tillbaka för att besluta en tioöressänkning av kaffetullen icke förefinnes. Jag tror emellertid, att jag är skyldig tillägga en sak, som kammaren bör veta och som bevillningsutskottet bör ha anledning att överväga, när det går att i fortsättningen avgöra, hur det skall ställa sig till sänkningen av den direkta skatten och sockerskatten. Det har nämligen inträffat ett faktum, som icke av mig förutsetts, när denna budget uppgjordes, och det är det, att den nu löpande budgeten, som jag räknade med skulle gå ordentligt ihop, alltså icke ge någon brist, kanske snarare något överskott, enligt en preliminär beräkning sannolikt kommer att utfalla med ett mindre underskott, låt oss säga på mellan 3 och 4 miljoner. Jag vill inte säga, att en alldeles nödvändig konsekvens av detta skulle vara, att man inte skall göra skattesänkningen fullt så stor, som jag ursprungligen föreslagit. Men jag tror, att bevillningsutskottet har anledning att överväga, om man inte möjligen håller sig på den säkra sidan, om man i någon mån minskar på den föreslagna skattesänkningen, kanske — vill jag tillägga — icke så mycket för det budgetåret, som nu börjar löpa, utan för det budgetår, som kommer därefter, och för den finansminister, som kommer att få taga ansvaret för den budgeten.

Herr **Månsson** i Furuвик: Herr förste vice talman, mina herrar! Jag ber att få yrka bifall till herr Lövgrens reservation, ett yrkande som jag redan framställt i utskottet; men då jag icke var närvarande vid justeringen, så har jag icke kunnat giva detta skriftligt till känna.

Det har varit min mening hela tiden att, såsom utskottet lovade den gången, det gick med på att höja kaffetullen så ofantligt, denna höjning, tillkommen i ett finansiellt nödläges stund, fortast möjligt skulle avskrivras. Jag anser därför den föreslagna tioöressänkningen ingalunda vara tillfyllest, utan jag yrkar bifall till den kungl. propositionen. Jag anser t. o. m. den sänkning denna innebär ingalunda uppfylla de en gång avgivna löftena. Men det är alltid bättre med en verklig avbetalning än med en avbetalning, som endast innebär en gest och som därför inte kommer konsumenterna till godo, utan som i det här fallet vid en tioöres avprutning skulle göra, att pengarna hamnade fullständigt i handlandenas kassalåda och icke kommo någon annan till godo.

Talet om att man fruktar, att avgifterna för utförselbevisen skulle komma att pumpa svenska statskassan, finner jag, att man här icke bör taga någon hänsyn till. Det skulle ändå vara alldeles för galet, om vi skulle nödgas erkänna, att vi till förmån för våra godsägare i Skåne, Östergötland och Västergötland måste avstå från att sänka tullen, som vi lovat göra, på skogsarbetarnas kaffeår. Det vore visserligen i stil med kammarens och hela riksdagens arbetsätt och framför allt i stil med det rådande systemet. Men jag anser, att till fyllandet av kostnaderna för dessa utförselbevis för godsägarna böra andra inkomstgrenar och inkomstkällor uppletas; de få tagas från annat håll än från de indirekta skatterna. För skogsarbetarna är ju, det veta vi, kaffet det allra viktigaste, för dem är sockret icke det viktigaste, utan för dem är kaffe och fläsk och bröd och potatis det de leva av, medan sockret återigen — det är visserligen av stor vikt med en sänkning av sockertullen och sockerskatten — kommer mera dem till godo som ha det bra förut, som leva i välordnade hem och i välordnade förhållanden och icke behöva slita eller fara illa för brödfödan.

*I fråga om
tullsatserna
för kaffe.*

(Forts.)

*I fråga om
tullsatserna
för kaffe.* Häruti instämde herrar *Smedh, Hage, Bäcklund* och *Pettersson* i Häll-
backen.

(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav till en början propositioner beträffande det under överläggningen framställda yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till berörda yrkande, dels ock på avslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med sistnämnda proposition.

Vidare framställde herr förste vice talmannen beträffande utskottets hemställa propositioner dels på bifall till berörda hemställa, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Johansson i Sollefteå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställa i utskottets förevarande betänkande nr 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställa.

§ 4.

*Ang.
lag om försäkring
för olycksfall i
arbete m. m.*

Å föredragningslistan var härefter uppfört andra särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 109 med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m., nr 110 med förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa delar av förordningen den 31 mars 1922 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., nr 155 angående lån till organisationskostnader m. m. för en ny riksförsäkringsanstalt samt nr 221 angående överförande till indragningsstat av ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten m. m. jämte i förevarande ärenden väckta motioner.

Andra särskilda utskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft följande till utskottet hänvisade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 109 med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

nr 110 med förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa delar av förordningen den 31 mars 1922 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.;

nr 155 angående lån till organisationskostnader m. m. för en ny riksförsäkringsanstalt; samt

nr 221 angående överförande till indragningsstat av ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten m. m.

Därjämte hade för behandling av utskottet överlämnats följande inom riksdagens kamrar väckta motioner:

inom första kammaren:

- nr 194 av herr *Fehr*;
- nr 279 av herr *Luterkort*;
- nr 290 av herr *Holmgren*;
- nr 293 av herr *Fehr m. fl.*;
- nr 294 av herr *Wohlin*;
- nr 295 av herr *Widell m. fl.*; och
- nr 296 av herr *von Koch m. fl.*; samt

inom andra kammaren:

- nr 187 av herrar *Björkman* och *af Ekenstam*;
- nr 419 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp;
- nr 420 av herr *Osberg*;
- nr 422 av herr *Nilsson* i Hörby *m. fl.*;
- nr 423 av herr *Magnusson* i Skövde *m. fl.*; och
- nr 424 av herr *Bäckström m. fl.*

Utskottet hemställde,

A) att de med propositionen nr 109 framlagda förslagen till lag om riks-försäkringsanstalten samt lag angående ändrad lydelse av 1 och 6 §§ i lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet icke måtte av riksdagen bifallas;

B) att riksdagen i anledning av det med propositionen nr 109 framlagda förslaget till lag om försäkring för olycksfall i arbete och med avslag å motionerna I: 194, I: 279 och I: 290 samt II: 187, måtte för sin del antaga i punkten intaget förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete;

C) att riksdagen i anledning av det med propositionen nr 109 framlagda förslaget till lag om försäkring för olycksfall i arbete och med avslag å motionerna I: 194 och II: 187, i vad desamma avsåge ersättningar under den nuvarande s. k. karenstiden, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t — under framhållande av önskvärdheten av borttagande eller begränsning av nämnda karenstid — anhålla, att Kungl. Maj:t efter närmare utredning av berörda spörsmål måtte till nästa års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda;

D) att riksdagen måtte förklara, att det med propositionen nr 109 framlagda förslaget till lag om försäkring för olycksfall i arbete icke kunnat av riksdagen bifallas i vidare mån än vad som innefattades i vad under B) och C) hemställts;

E) att det med propositionen nr 110 framlagda förslaget till förordning om ändrad lydelse av vissa delar av förordningen den 31 mars 1922 angående upp-börd av avgifter för försäkringar i riks-försäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete icke måtte av riksdagen bifallas;

F) att riksdagen, med förklaring att det med propositionen nr 110 framlagda förslaget till förordning om ändrad lydelse av vissa delar av förordningen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring för skada till följd av olycksfall i vad det avsåge §§ 11 och 12 icke kunnat av riksdagen bifallas, samt i vad det avsåge § 1 icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, måtte för sin del antaga i punkten intagen förordning om ändrad lydelse av § 1 i förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) an-

Ang.
lag om för-
säkring för
olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)

Ang.
lag om för-
säkring för
olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)

gående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall;

G) att riksdagen, med hänsyn till vad under A) hemställts, måtte finna de med propositionerna nr 155 angående lån till organisationskostnader m. m. för en ny riksförsäkringsanstalt och nr 221 angående överförande till indragningsstat av ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten m. m. framlagda förslagen, utom i vad avsåge ordinarie förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten, hava förfallit;

H) att motionerna I: 293, I: 294 och I: 295 samt II: 419, II: 422 och II: 423 måtte anses besvarade genom vad utskottet här under A)—D) hemställt; samt

I) att motionen II: 220 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet voro fogade

dels reservationer:

1) av herrar *Bärg, Thorberg, Sigfrid Hansson, Berglund, Eriksson* i Gränsgesberg, *Hagman, Leo*, fru *Östlund* och herr *Bergström* i Hälsingborg, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med avslag å samtliga ovanberörda motioner måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande propositioner;

av herr *Lyberg*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen, med förklaring att de med propositionen nr 109 framlagda förslagen till lag om riksförsäkringsanstalten samt till lag angående ändrad lydelse av 1 och 6 §§ i lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet icke kunnat bifallas, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, med beaktande av de synpunkter som av reservanten framförts, ville taga under förnyat övervägande frågan om olycksfallsförsäkringens organisation och för riksdagen framlägga de förslag, vartill detta övervägande kunde anses föranleda; och

B)—I) (lika med utskottet);

av herr *Carlsson* i Stockholm, som hemställt,

A) att de med propositionen nr 109 framlagda förslagen till lag om riksförsäkringsanstalten samt lag angående ändrad lydelse av 1 och 6 §§ i lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet icke måtte av riksdagen bifallas, och att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående och förslag till omorganisation av den sociala olycksfallsförsäkringen på så sätt, att densamma centraliserades hos den nuvarande riksförsäkringsanstalten, varvid vissa av reservanten angivna synpunkter borde tillmätas behörigt beaktande; och

B) att riksdagen i övrigt måtte bifalla vad utskottet under punkterna B)—I) i sitt förevarande utlåtande föreslagit;

av herrar *von Sydow, Boman, Johan Bernhard Johansson, Lindgren, Anderson* i Storegården, *Järte* och *Bernström* i fråga om §§ 2, 7 och 9 i det av utskottet under B) framlagda lagförslaget; samt

av herrar *Tjällgren* och *Westman*, vilka instämt i ovannämnda av herr von Sydow m. fl. avgivna reservation utom beträffande viss del av § 2;

dels ock särskilda yttranden:

av herr *Hamrin*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava annan av honom föreslagen lydelse; samt

av herrar *Tjällgren* och *Westman*.

Sedan herr förste vice talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Eriksson i Grängesberg, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå beträffande föredragningen av detta ärende, att utlåtandet må föredragas punktvis; att vid föredragningen av punkt A) överläggningen må omfatta utlåtandet i dess helhet; att punkten B) må företagas till avgörande på det sätt, att först föredrages utskottets under punkten upptagna lagförslag med slutstadgande, ingress och rubrik sist och därefter utskottets hemställan; samt att lagtext icke må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Denna hemställan bifölls.

Punkten A) föredrogs. Därvid anförde:

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**: Herr förste vice talman! Det förslag, som regeringen har framlagt beträffande den sociala olycksfallsförsäkringen, kan sägas ha sönderfallit i två skilda delar. Den ena delen omfattar vissa förändringar utav de mera materiella bestämmelserna, och den andra delen omfattar olycksfallsförsäkringens organisation. Beträffande den materiella delen har utskottet för sin del i det väsentliga tillmötesgått regeringens förslag på de punkter, som inte ha ansetts sammanhänga med själva frågan om organisationen. På en enda punkt förekommer det en avvikelse, nämligen rörande den inkomstgräns, som är satt för ersättningarnas belopp, där Kungl. Maj:t hade föreslagit, att inkomstgränsen skulle bli 3,300 kronor, under det att utskottet föreslagit en gräns av 3,000, vilket innebär en förhöjning från nuvarande gräns med 600 kronor om året.

Beträffande detta förslag kan jag icke erkänna, att utskottets motivering har någon större bärkraft. Jag måste säga, att det kungliga förslaget innebar rättvisa, då det tog hänsyn även till sådana omständigheter, som att levnadsomkostnaderna på olika orter i vårt land äro olika höga. Det är inte i och för sig någon reson i att en arbetare, som blir skadad i Stockholm, skall få en mindre ersättning än en arbetare i Småland t. ex., som där blir skadad. Lagen säger, att vederbörande skall erhålla $\frac{2}{3}$ utav sin arbetsinkomst. Men faktum är, att en bestämmelse, som inte tar någon hänsyn till dyrorterna, medför, att en arbetare visserligen på det ena stället får $\frac{2}{3}$ av lönen, men på det andra stället får han kanske 60 procent, kanske 58—59 procent, därför att inom samma yrke ligger lönegränsen en smula högre på dyrorten än på den andra orten.

Emellertid är det klart, att även utskottets förslag innebär ett sådant tillmötesgående mot Kungl. Maj:ts förslag, att jag inte har anledning att anmäla någon skarp opposition mot det utskottets förslag, som på den punkten föreligger. Det innebär en justering, som fäster sig praktiskt taget uteslutande vid penningvärdets fall, och att den justeringen borde komma att äga rum, är ju i varje fall mycket rimligt.

Vad däremot organisationsfrågan beträffar, må det tillåtas mig att säga, att detta utskottsutlåtande är ganska obegripligt. *Det innehåller i inledningen ett erkännande praktiskt taget på varje punkt av den kritik som var utgångspunkten för Kungl. Maj:t, när det gällde att föreslå en förändrad organisation.* Det säges, att skaderegleringen blir olikformig, och att detta är ägnat att väcka de försäkrades misstro till försäkringen och dess bärare. Det säges vidare, att det föreligger en ojämnhet i fråga om premiesättningen, och att den här konkurrensen är över huvud icke till någon nytta; splittringen av olycksfallsförsäkringen kommer att försvåra samarbetet mellan denna och övriga socialförsäkringsgrenar, och så refereras det en anmärkning på följande sätt: »Slutligen har den

Ang.
lag om för-
säkning för
olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)

anmärkningen framställts mot olycksfallsförsäkringens nuvarande förvaltningsapparat, att den medför större kostnader än som skulle erfordras, därest försäkringsverksamheten vore koncentrerad till en på lämpligt sätt organiserad centralanstalt.» Utskottet säger visserligen inte, att den anmärkningen är befogad, men utskottet säger heller icke, att den anmärkningen är obefogad — jag förmodar, att grunden till denna, tillåt mig säga det, ganska konstifika formulering är den, att de utskottsledamöter, som bilda majoriteten och stå bakom detta utskottsutlåtande, i själva verket icke inbördes kunnat komma överens om hur med denna sak förhåller sig, och därför har det blivit ett referat utan något slags ståndpunktstagande.

Jag kan alltså konstatera, att utskottet i det stora hela betraktar den kritik, som Kungl. Maj:t har tillåtit sig gent emot den nuvarande organisationen av den sociala olycksfallsförsäkringen, såsom befogad och berättigad. Men vilken slutsats drar då utskottet av detta erkännande av att förändring behöver komma till stånd? Det säger: »Det synes utskottet önskvärt, att åtgärder vidtagas till undanröjande av de av utskottet ovan framhållna olägenheter, vare sig detta lämpligen kan ske inom den nuvarande organisationens ram eller genom övergående till en helt ny organisation.» Oraklet i Delphi skulle icke kunnat uttrycka sig dunklare beträffande den positiva linje, som utskottet anser, att man bör följa för att åstadkomma en förbättring i fråga om de påtalade olägenheterna av den nuvarande organisationen. Sålunda säger utskottet, att utskottet, ehuru det anser den nuvarande organisationen icke på ett tillfredsställande sätt motsvara de krav, en dylik organisation bör tillgodose, likväl icke kan biträda det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lösning av förevarande organisationsfrågor.

Ja, mina herrar! Det intresserade mig naturligtvis i rätt hög grad att se, vilken motivering utskottet hade anfört för att, efter sin kritik av de nuvarande förhållandena, komma till den slutsatsen, att utskottet icke kunde tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Denna motivering innehåller följande: »Utan att för närvarande taga någon bestämd ställning till frågan, huruvida nu nämnda förvaltningskostnader böra enbart åvila arbetsgivarna, vill utskottet såsom sin mening framhålla, att därest den föreslagna centralanstaltens samtliga förvaltningskostnader skulle bestridas av arbetsgivarna, det måste från deras sida framstå såsom ett berättigat krav att erhålla ett bestämmande inflytande på denna anstalts förvaltning.» Om detta är den motivering, utskottet anser sig kunna prestera för att avstyrka Kungl. Maj:ts förslag, så är alltså hela skillnaden mellan Kungl. Maj:ts och utskottsmajoritetens uppfattning i denna organisationsfråga, att Kungl. Maj:t vill, att staten, men utskottet vill, att arbetsgivarna skola ha majoritet i stämman. Det finns ingenting sagt om att man önskar annat än en fri anstalt. För övrigt lär det, om arbetsgivarna skola erhålla ett bestämmande inflytande på anstaltens förvaltning, icke gå att anförtro försäkringsverksamheten åt ett kungligt svenskt ämbetsverk, utan då måste det bli en fri anstalt, ty i någon annan form kan, såvitt jag förstår, det önskemålet överhuvud taget icke realiseras.

Det är alltså en synnerligen dunkel framställning, utskottet givit av de säkert mycket visa tankar, som ha sett dagen under utskottets överläggningar och på vilka motståndet emot Kungl. Maj:ts förslag är grundat. Och mina herrar, om icke denna debatt litet bättre kan klargöra vad som bör ske i fråga om den sociala olycksfallsförsäkringens omorganisation, då lär det icke bli möjligt för någon människa att uträtta något arbete i denna sak, om nämligen det skall tagas någon särskild hänsyn till vad som i vägledande riktning är skrivet i detta utlåtande.

Jag skall nu tillåta mig att litet närmare gå in på frågan, varför Kungl. Maj:t föreslagit den organisation, som ju riksdagens ledamöter känna till.

Ett av de viktigaste skälen för Kungl. Maj:t att föreslå en omorganisation var, att *staten därigenom skulle göra en högst betydande besparing*. Besparingen skulle för statens del, sedan övergångsstaten hade blivit avvecklad, belöpt sig till betydligt mer än en miljon kronor. Det var alltså ett av de största besparingsförslag, beträffande statens administration, som överhuvud under senare år blivit framlagda i den svenska riksdagen. Den besparingsplanen får väl anses gravlagd eller i allt fall uppskjuten till en mycket oviss framtid, av det utskott, som behandlat de sociala försäkringsfrågorna vid denna riksdag. Detta kan ju vara intressant att slå fast, därför att det anses, att socialdemokraterna äro de verkligt stora slösarna i det svenska samhället, under det att det finns andra, som göra anspråk på att ofantligt mycket bättre handskas med statens medel. Det kan ju vara intressant att konstatera, att dessa sparsamhetsvänner funnit det angeläget att så snabbt som möjligt avliva ett av de största besparingsförslag, som framlagts till riksdagens prövning.

Emellertid var ju detta icke ensamt skälet till att jag ansett — och vid den åsikten fasthåller jag — att en centralisation av den sociala olycksfallsförsäkringsorganisationen är riktig och rimlig och kommer att visa sig samhällsgagnelig ur många synpunkter, som jag icke här behöver närmare gå in på. Trots allt erkänner ju också utskottet — och bakom utskottets utlåtande står, såvitt jag kan se, hela högerpartiet — oaktat alla de små försök till reservationer, som givetvis äro instuckna här och där i utskottsmotiveringen, att en centralisation är önskvärd och kommer att medföra organisatoriska fördelar.

Men jag skall tillåta mig att litet närmare uppehålla mig vid frågan, varför Kungl. Maj:t gav sitt centralisationsförslag den formen, det fick, då Kungl. Maj:t föreslog, att icke den nuvarande riksförsäkringsanstalten utan en anstalt, organiserad i friare former, skulle omhänderha försäkringen.

Ja, mina damer och herrar, det svenska ämbetsverket har djupa rötter. Det sträcker sig ned till 1600-talet, och det är alltså en i hög grad ärevärdig institution. Det är icke bara ärevärdigt, utan jag tror det vara befogat att säga, att för vissa statsuppgifter är det svenska ämbetsverket en ganska god organisation. Som allt annat mänskligt skapat verk har det naturligtvis sina svagheter, men om man väger förtjänsterna emot nackdelarna av det centrala ämbetsverkets organisation i närvarande tid, så undrar jag, om inte man måste stanna vid den slutsatsen, att förtjänsterna i alla fall äro övervägande. Det centrala ämbetsverket är ganska väl anpassat för exempelvis uppgiften att tillse, att rättsordningen i samhället upprätthålles. Det ger en fasthet, en säkerhet åt skötandet av vissa av statens primära uppgifter, som man icke bör underskatta. Och jag kan därför icke, för att taga ett exempel, finna, att den kritik, professor Kjellén en gång levererade i en stor motion, är alldeles befogad. Där finnas visst synpunkter, som i och för sig äro riktiga, men alldeles befogat var säkerligen icke mycket av det, som stod i den motionen.

Men med all respekt för det centrala ämbetsverket, sådant det återfinnes i t. ex. kammarrätten, kammarkollegium, medicinalstyrelsen och Kungl. Maj:ts kansli etc., så skapar livet självt nya statsuppgifter, för vilkas handhavande denna organisationsform ingalunda kan anses lika lämplig. Statens uppgifter växa och växa framför allt beträffande vissa delar av det ekonomiska livet, och det är med all säkerhet en av statsmakternas angelägnaste omsorger att söka skapa nya organisationsformer för att anpassa den statliga organisationen efter utvecklingens egna krav. Det fanns en tid, då aktiebolaget var en fullständigt okänd organisationsform inom det enskilda förvärvslivet, och när planer döko upp på bildande av aktiebolag, då förklarade, om jag minns rätt, kända nationalekonomer, att en sådan organisation bara skulle bli till olycka för allt näringsliv i de länder, som prövade densamma.

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Ang.
lag om för-
säkring för
olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)

Den avkopplade nämligen allt personligt ansvar för ett företag och dess utveckling. Allt det ansvar, som var knutet till ägarens person, avkopplades ju, när man icke längre hade en person eller en familj, som ägde ett företag eller en affär, utan hade 100, ja, kanske 1,000 personer, som samtliga vore ägare av företaget och som uppdrogo åt någon tjänsteman att sköta det, så gott han kunde. I och med aktiebolagsformen slets ju det gamla fasta bandet mellan företaget och ägaren. Aktiebolaget har, alla profetior till trots, gått sin väg segrande fram. Numera kan ju ett stort företag överhuvud taget icke startas annat än i aktiebolagets form. Aktiebolagsformen som organisationsform för det enskilda förvärvslivets företag har så fullständigt slagit igenom, att denna utveckling nästan är ägnad att väcka en smula häpnad.

Men mina damer och herrar, då den började, var den ingalunda mindre revolutionerande än det förslag till ett i förhållande till det gamla ämbetsverket nytt sorts statligt förvaltningsorgan, som nu framlagts i den kungl. propositionen. När man mot denna anför, att ämbetsmannaansvaret icke blir detsamma, särskilt beträffande tillämpning av gällande lagar, så är detta ett argument av precis den valör, med vilka en äldre tids perukstockar trodde sig kunna förhindra aktiebolagets segertåg genom världen. Jag är övertygad om att likaväl som man den gången mistog sig beträffande livskraften uti en ny organisation för enskild företagarverksamhet, så misstar man sig nu beträffande kraften av de tankar, som äro nedlagda i det organisationsförslag, som regeringen framlagt beträffande olycksfallsförsäkringen i vårt land.

Jag skulle kunna tillägga, att känslan av att här utan större vådor kan skapas en ny organisation förefaller ha slagit igenom överraskande snabbt, ty av sid. 13 i detta utskottsbetänkande synes det framgå, att så gott som hela utskottet är enigt om, att man bör skapa en fri organisationsform för den sociala olycksfallsförsäkringen. Det förefaller ju faktiskt, som om den enda verkliga principiella skillnaden emellan utskottsmajoritetens och regeringens uppfattning skulle vara, att utskottet önskar en anstalt med arbetsgivarmajoritet, under det att regeringen uttalat, att majoriteten bör utgöras av statens representanter.

Jag skall nu, mina damer och herrar, tillåta mig att ett ögonblick särskilt uppehålla mig vid denna fråga. Utskottet säger, att inom en sådan här anstalt böra arbetsgivarna, om de skola betala förvaltningskostnaden, ha ett bestämmande inflytande. I motsats till detta säger regeringen, att staten bör ha majoritet inom anstalten och i stämman. Och varför? Jo, anstalten skall verkställa den skadereglering, som enligt gällande lag skall ske vid olycksfall. Tycker ni, mina damer och herrar, att det vore rimligt att uppdraga åt den grupp i samhället, som skall betala ersättningarna, att bestämma ersättningarnas storlek? Denna samhällsgrupp har ju ett personligt intresse av att ersättningarna bli så låga som möjligt. Jag vill visst icke påstå, att man behöver utgå ifrån att lagtillämpningen i en arbetsgivaranstalt skulle bli illojal och lända de skadade till nackdel, men man bör icke ordna det så, att det lämnas plats för den misstanken, att skaderegleringarna beskåras nedåt. Och om arbetsgivarna ha majoritet inom anstalten, inbjuder ju denna omständighet ovillkorligen till det betraktelsesättet, att skaderegleringarna hållas i underkant, eller, med andra ord, så låga, som det överhuvud taget är möjligt. Om samma personer skola bestämma skadeersättningarnas belopp och betala dem, ligger det ju nära till hands att antaga, att beloppen hållas så låga, som det är möjligt med pressande till det yttersta av lagens ordalydelse. Jag kan förstå, att för ett betraktelsesätt, som är fullständigt snärjt uti privatkapitalistisk åskådning, det är omöjligt att tänka sig något annat, än att den, som betalar, skall bestämma, men jag påstår, att när staten har stiftat en lag, så är det statens uppgift att se till, att lagen rätt tillämpas. Lagtillämpningen

kan icke och bör icke överlämnas åt de personer, som skola betala kostnaderna, skadeersättningarna. Den plikten åligger staten själv. Det är statens åliggande att se till, att lagen blir rätt tillämpad, och vill man organisera en fri anstalt av det slag, Kungl. Maj:t här föreslagit, finns det enligt min mening icke något annat rimligt tillvägagångssätt, än att man också ger staten majoritet i den stämman, som skall ha hand om försäkringen.

Vad arbetsgivarnas inflytande beträffar, vågar jag säga, att det i varje fall, jämfört med vad nu är förhållandet, kommer att bli väsentligt större. Det förhåller sig ju dock så, att arbetsgivarna skulle bli representerade uti stämman med ett bestämt antal representanter, att de skulle få del i revisionen; och även om det icke är sagt i lagen, att de skulle sitta i styrelsen genom några representanter, så förstå vi ju, med den kännedom vi alla ha om svenskt folkkynde, att det knappast finnes något tvivel om, att därest det överhuvud finnes lämpliga kandidater, så komma både arbetare och arbetsgivare att bli representerade i anstaltens styrelse.

I den mån arbetsgivarna vilja följa anstaltens arbete inifrån, ha de till sitt förfogande praktiskt taget allting, och i den mån deras kritik är berättigad och befogad, kunna de också genomföra reformer. Det skulle väl ändå vara ganska förvånansvärt, om icke en berättigad kritik från deras sida skulle lända till påföljd. I själva verket synes man förutsätta, att staten skulle utse sådana representanter, som inte dugde för sin uppgift, som inte kunde taga skäl, och som överhuvud icke kunde bedöma, om en föreslagen åtgärd vore nyttig eller skadlig eller om den ledde till sparsamhet eller till slöseri. Det är väl ändå en ganska orimlig förutsättning, på vilken man bygger, då man säger, att det där att arbetsgivarna sitta i stämman, det betyder ingenting, därigenom få de inte något som helst inflytande. Nej, faktiskt är det nog så, att detta skaffar dem allt det inflytande, som administrativ erfarenhet, organisationstalang och vakenhet för en sådan anstalts verksamhet, kan medföra; allt detta inflytande skulle arbetsgivarna få enligt Kungl. Maj:ts förslag. Det är visserligen sant, att de skulle nödgas underställa sin kritik även andra människor och att de icke bara själva skulle bestämma om allting, men att de skulle sakna inflytande, därest vad de säga är riktigt och bra, det tillåter jag mig bestrida. Den representation arbetsgivarna skulle få i stämman vore för deras del fullkomligt tillräcklig för att tillvarata alla legitima intressen.

Utskottet har emellertid stannat inför att säga nej till denna anstalt, och skälet skulle, som sagt, vara, att arbetsgivarna icke fått bestämd majoritet i stämman. Däråt är nu ingenting att göra, skulle jag tro. Jag beklagar resultatet, men jag beklagar ännu mer, om det verkligen är så, att det är på den i utskottets utlåtande intagna motiveringen, som förslaget enligt utskottets uppfattning bör falla. Ty det få herrarna ursäktas mig, om jag säger, att om ni klaga på utredningar, som Kungl. Maj:t gör, så är jag åtminstone befogad att klaga på torftigheten i de argument, med vilka socialförsäkringsutskottet här ansett sig kunna avvisa ett organisationsförslag, som skulle medföra de förbättringar utskottet självt anser önkvärda och som dessutom skulle medföra en mycket betydande besparing i statens utgifter, samtidigt som det innebär en ingalunda föraktlig besparing även ur nationalinkomstens synpunkt.

Herr Lindman: Herr talman! Då jag nu begärt ordet i denna fråga, kan jag inte neka till, att jag först måste göra en viss erinran mot att man uppdragit detta ärende till behandling så tidigt som i dag och därtill ställt det så gott som först på föredragningslistan.

Ang.
lag om för-
säkning för
olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)

Dessa sociala försäkringsfrågor, som vi nu skola behandla, äro av ganska vidlyftig beskaffenhet, ty det rör ju icke bara olycksfallsförsäkring utan även moderskapsförsäkring och sjukförsäkring, alltså allt vad andra särskilda utskottet hade att behandla. De kommo in till kammaren i förrgår kväll. I går hade vi plenum hela förmiddagen. Jag undrar, herr talman, hur det skall kunna vara möjligt för kammarens ledamöter att hinna läsa dessa vidlyftiga betänkanden och ägna desamma tillräcklig uppmärksamhet på denna korta tid. Det är enligt min uppfattning nästan betänkligt, att riksdagen förfar på det sättet, ty vi här i riksdagen komma därigenom att i allmänhetens ögon framstå så, som om vi endast vore en korvstoppningsmaskin, som man stoppade i det ena ärendet efter det andra, utan att vi ha möjlighet att ägna någon kritik åt vad som står i betänkandena. Som det nu är, förmodar jag, att största delen av kammarens ledamöter icke hunnit läsa detta betänkande fullständigt, särskilt om man tänker på alla bilagor, innehållande utlåtanden från olika myndigheter, vilka utskottet ansett sig nödsakat inhämta på grund av att Kungl. Maj:t icke gjort det. — Ja, det lät nästan, när jag hörde herr socialministern, som om han icke själv hunnit läsa dessa bilagor, att döma av vissa hans uttalanden angående besparingar och han kritik över utskottets kritik av den föreslagna anstalten, mot vilken riksförsäkringsanstalten dock i det infordrade utlåtandet riktat ganska utförliga och väl motiverade anmärkningar. — Men det är naturligtvis så, att här kör riksdagsarbetet ihop i slutet av riksdagen, och man måste driva fram det till ett slut. Jag menar dock att det hade varit önskvärt, om detta betänkande förelegat något tidigare. När man nästa gång läser litanian om hur riksdagsarbetet uttänjes och hur det drager ut på tiden, undrar jag, herr talman, om man icke borde söka en av anledningarna härtill i den omständigheten, att en del riksdagsmän ovillkorligen vilja förbehålla sig rätt att sitta i flera utskott för att få deltaga i behandlingen av olika ärenden.

Vad nu beträffar de ärenden, som här förekomma, så kan man säga, att här har Kungl. Maj:t praktiskt taget haft motgångar över hela linjen, på både det ena och det andra hållet, om jag undantar vad herr statsrådet först var inne på, nämligen att i detta särskilda betänkande om olycksfallsförsäkringen utskottet gått till mötes en stor del av de önsknings, Kungl. Maj:t hade i fråga om ändringar i den nu gällande olycksfallsförsäkringslagen.

Om jag nu skulle nämna något om den anstalt, som Kungl. Maj:t föreslagit, så vill jag till en början säga, att redan detta att gå in för en sådan anstalt, en sådan ny organisationsform, som besparingskommittén kommit upp med och Kungl. Maj:t sedan i annan form och med vissa förändringar föreslagit, redan detta är enligt min åsikt mycket betänkligt. Man får vara ytterst försiktig, då man vill införa sådana nya former i det svenska förvaltningssystemet. Jag tycker, att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet tog något lättvindigt på saken i det fallet. Han säger, att när aktiebolagslagen skulle införas, var det många människor som voro emot den saken, ty man trodde, att denna nyhet skulle visa sig så revolutionerande och betänkelig. Men sedan har denna bolagsform slagit igenom, och följaktligen, säger han, om man nu inför en organisationsform sådan som denna nu föreslagna anstalt, så kommer den naturligtvis också att bli god. Tycker inte kammarens ledamöter, att bevisföringen brister något? Därför att jag på ett område inför en nyhet och denna visar sig bra, så skulle alla nyheter, som jag inför, också visa sig bra! Jag tycker att man tager det hela för lättvindigt.

Herr statsrådet har ju här använt rätt starka ord mot utskottet. Jag tror han kallade oss utskottsledamöter för perukstockar. För all del, jag skall gärna finna mig i att bli kallad för perukstock, det gör mig ingenting, om jag också tycker, att ordet är litet besynnerligt, när det kommer från stats-

rådsbänken, men jag skall icke alls returnera det. Detta sätt att så där aggressivt gå fram mot utskottet är naturligtvis ingenting annat än den kanonad, som, herr talman, brukar etableras, då man söker betäcka reträtten. Då vill man ju, att det skall låta som en trumeld, med vilken man tänker dräpa ned hela utskottet, för att kammarens ledamöter skola tro, att nu ha utskottsledamöterna sannerligen blivit riktigt nedgjorda.

Om vi nu skulle hålla oss till punkt A), så vill jag beträffande själva organisationsformen säga, att jag hyser stor tvekan rörande densamma. Kammarens ledamöter och herr talman vet, att en likadan form är föreslagen av socialiseringsnämnden beträffande järnvägsstyrelsen, d. v. s. icke alldeles likadan, men ungefär i samma stil, och nu har besparingskommittén kommit med ett liknande förslag på detta område. Är det nu säkert, att detta blir så utomordentligt bra? Vinner man de fördelar man vill vinna? Eller är det icke snarare troligt, att vissa olägenheter äro förenade med denna organisationsform? Skulle man inte kunna tänka sig, att en sådan där anstalt, där Kungl. Maj:t sätter till representanter för riksdagen, också kommer, med den självständighet Kungl. Maj:t och numera även riksdagsmännen ha, att bli oberoende av både Kungl. Maj:t och riksdagen och alltså kommer att intaga en mycket stark ställning? Är det för övrigt så säkert, att den kommer att arbeta under de fria former, som herr statsrådet Möller trodde, att den skulle få, och som han trodde, att man skulle vinna genom den form av enskild verksamhet, som utmärker ett aktiebolag? Jag känner mig ingalunda så starkt övertygad om att detta kommer att bli följden, tvärtom tror jag det icke är omöjligt, att en sådan anstalt kan komma att lägga sig till med ganska byråkratiska former, ty den blir i alla fall en slags institution, och institutioner ha i allmänhet starka anlag för byråkratism.

Vad sedermera angår den form, som Kungl. Maj:t nu har givit anstalten, så har utskottet — och på den punkten finnes det en verklig majoritet i utskottet — sagt ifrån, att så vill icke utskottet, att det skall vara. Utskottet har tydligt förklarat, att när arbetsgivarna skola vara med och betala hela olycksfallsförsäkringen, så skola de också ha något att säga till om beträffande de organ, som skola handhåva olycksfallsförsäkringen. Det vill väl ändå förefalla, som om var och en borde kunna giva utskottsmajoriteten rätt på denna punkt. Vad skall det överhuvud tjäna till att förmena arbetsgivarna, vilka betala denna försäkring, som nu uppgår till 18 miljoner kronor om året eller däromkring, förmena dem att, om de tro sig om att kunna vidtaga åtgärder, som kunna göra arbetet billigare, också få göra detta? Jag vill tillägga det, att jag för min del, och jag tror ganska många av mina meningsfränder, har den uppfattningen, att man borde försöka lösa denna fråga efter sådana principer, att man även tillåter enskilda arbetsgivare och bolag att handhåva försäkringen, men att man därvidlag icke bör på något sätt hindra, att själva skaderegleringen centraliseras till något särskilt organ.

Nu säger herr statsrådet Möller, att utskottet har alldeles totalt förgätit den stora tanken med de besparingar, som här skulle vinnas. Jag vill då säga, att det är just på den punkten, som jag skulle vilja rikta någon kritik mot herr statsrådet, det är i detta hänseende jag menar, att herr statsrådet kanske icke haft tid att sätta sig tillräckligt in i vad riksförsäkringsanstalten har sagt. Denna anstalt ägnar i sitt yttrande en stark kritik åt Kungl. Maj:ts sätt att beräkna besparingar, och anstalten tror icke, att dessa komma att bli sådana som Kungl. Maj:t tänkt sig. Dessutom är det väl så, att inrättar man en monopolanstalt, som ensam och med uteslutande av alla andra skall få hand om denna försäkring, så är detta enligt vår erfarenhet icke ägnat att befördra sparsamhet med medlen. Härvidlag får man tänka på att, om man kan spara in några hundra tusen kronor i organisationskostnader på själva

*Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.*
(Forts.)

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

anstalten, så är det icke bara det vi ha att taga hänsyn till. Det blir även andra kostnader, och de besparingar, som kunna uppkomma genom att överflytta försäkringsverksamheten på den föreslagna anstalten, de komma ju igen i form av kostnader på andra områden.

Jag skall be, herr talman, att ytterligare få nämna några ord om den senare delen av frågan, den som herr statsrådet i sitt anförande började med, nämligen utskottets behandling av själva detaljfrågorna. Kungl. Maj:t hade föreslagit en alldeles ny lag och hade där infört flera av de gamla bestämmelserna med förändringar. Utskottet har nu kasserat anstalten, men har i stället gått att införa Kungl. Maj:ts förändringar i de olika paragraferna i den nu gällande lagen. Utskottet har i detta avseende gått med på så gott som allt vad Kungl. Maj:t föreslagit. De avvikelser, som förekomma, gälla dels karensbestämmelserna, beträffande vilka man föreslagit en skrivelse med begäran om undersökning, och dels maximigränsen för arbetsförtjänstens beräkning, som Kungl. Maj:t velat sätta till 3,300 kronor, men där utskottet endast vill vara med om 3,000 kronor.

På denna punkt, herr talman, har reservationer avgivits. Den ena av dessa reservationer gäller bl. a. bibehållandet av nuvarande inkomstgräns för dem, som skola falla under lagen. Vi reserverar förmena alltjämt, att om olycksfallsersättning skall utgå, så bör det såsom hittills finnas en gräns. Den gränsen är nu satt vid 9,000 kronor. Personer, som drabbas av olycksfall, men ha högre inkomst än 9,000 kronor, behöva enligt vårt förmenande icke komma in under lagen. Vi förstå överhuvud icke, varför man skall draga in en massa tjänstemän, direktörer för bolag och andra med stora inkomster under olycksfallsförsäkringslagen, som väl ändå är avsedd att vara en försäkringslag för arbetare.

Reservanterna ha vidare erinrat om, att enligt nu gällande föreskrifter, personer under 12 år icke inbegripas under lagen samt föreslagit bibehållande av denna bestämmelse. Utskottet har däremot velat, att lagen även skall omfatta dem, som icke äro fyllda 12 år. Vår motivering, som herrarna återfinna på sid. 39 i utskottets betänkande, går ut på, att det av olika skäl icke är lämpligt att borttaga denna begränsning. Det torde nog förekomma, att barn under 12 år hjälpa sina föräldrar i jordbruksarbete, men då lära icke förhållandena vara sådana, att barnen kunna betraktas såsom lönarbetare.

Så ha vi för det tredje den punkten, som gäller barns åtagande eller skyldighet att lämna livränta till fader eller moder, som huvudsakligen varit beroende av deras hjälp. På den punkten har utskottet ändrat den nuvarande lagens »huvudsakligen» till »väsentligen». Vi ha för vår del ansett, att man icke bör göra en sådan förändring, som utskottet föreslagit.

Slutligen kommer jag till det kanske allvarsammaste på denna punkt, det som jag nyss talade om, nämligen maximigränsen för arbetsförtjänstens beräkning. Vi skola komma ihåg, att det högsta belopp, som lades till grund vid utmätande av ersättning vid olycksfall, var, efter den gamla lagen, som nu är tio år gammal, 1,800 kronor. År 1919 höjdes detta belopp till 2,400 kronor av ett skäl, som vi alla känna till, nämligen dyrtiden. Man ansåg, att då lönerna hade ökat på grund av dyrtiden, så borde detta också medföra en höjning av detta underlag för olycksfallsersättningens beräkning. Någon dylik anledning till förhöjning av maximigränsen föreligger ej vid detta tillfälle men, icke förty har Kungl. Maj:t nu föreslagit en höjning med 900 kronor upp till 3,300 kronor. I detta förslag har utskottet gjort en förändring och velat sätta gränsen vid 3,000 kronor. Reservanterna ha ansett, att det nuvarande beloppet, 2,400 kronor, bör få stå kvar, och kunna icke se något skäl, varför en höjning nu skall inträda; någonting med förhållandena år 1919 jämförligt föreligger i varje fall icke.

Nu finnes det naturligtvis personer, som säga: varför skola vi icke göra dessa förändringar i lagen, som här äro föreslagna? Varför skola vi icke vara tillmötesgående, och varför skola vi icke hjälpa dem, som bli utsatta för olycksfall? Härpå vill jag svara, att man icke kan, hur önskligt det än i och för sig vore, införa vilka påbyggnader som helst i detta fall. De förändringar, som reservanterna motsätta sig, men som utskottet varit med om, betyda ju i alla fall, herr talman, 1,600,000 kronor om året i ökad belastning för olycksfallsförsäkringsverksamheten, och vad den sist omnämnda punkten beträffar, där man höjer underlaget från 2,400 kronor till 3,000 kronor betyder ju det i och för sig 1,300,000 kronor. När man redan är uppe i kostnader, som närma sig 20 miljoner kronor, är ett belopp på 1.600.000 kronor icke något så oväsentligt, utan det är ett belopp, som man har att räkna med. Jag tror, herr talman, att vi kanske böra se litet mera, icke bara på vad som kan vara till fördel och nytta för enskilda individer, utan även på vad som är möjligt för summan av alla individerna.

Här har kammaren nyss beslutat att sätta ned kaffetullen. Skälet härför har naturligtvis varit att en inbesparing av 10 öre per kilogram kaffe i alla fall kan betyda något för en fattig person och för honom vara en väsentlig lättnad. Men man bör också tänka på vad alla dessa ökade utgifter betyda för sammanfattningen av alla individer. Om man tänker på, vad ökade utgifter i allmänhet betyda för näringslivet och därmed för möjligheterna för den enskilde att erhålla arbete och att bereda sig försörjning och utkomst, så är det möjligt, att man inser, att man kanske icke handlar uteslutande klokt genom att bara gå in för lättnader för den ene eller den andre. Man ser, hur stora svårigheter det föreligger för industrien att konkurrera med främmande länder. Det går icke. Våra arbetskostnader äro för höga. Utlandets varor översvämma våra gränser. Vi se alla, hur svårt det är för vår industri att konkurrera med utlandet på t. o. m. egen marknad. Detta gör att arbetstillfällena i landet minskas. Det är den gamla historien om vedträden på vedlasset. Man kan lägga på ett visst antal, och då orkar hästen draga lasset, men lägger man på ytterligare ett eller två eller tre vedträn, då orkar icke hästen dra lasset längre. Denna sista del av historien är direkt tillämplig på detta fall, och det gäller även på socialförsäkringsområdet. Vad man här anser vara så nyttigt för individen, nämligen erhållandet av högre olycksfallersättning och ett högre underlag, å vilket densamma beräknas, kommer naturligen alltid att medföra sina återverkningar, och dessa 1,600,000 kronor, som det här är fråga om, komma att verka på ena eller andra sättet, fastän vi, när vi bedöma det ena och det andra enstaka fallet, icke märka betydelsen, ja, knappast heller veta om att vi göra något, som kan medföra några vittgående konsekvenser. Men när allt lägges tillsammans, kommer det i alla fall att visa sig, att man skapat svårigheter, som verka dithän att industrien till slut icke rår med dem, och att möjligheterna för erhållande av arbete bliva förminskade.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Hamrin: Ja, herr talman, herr statsrådet och chefen för socialdepartementet yttrade i början av sitt anförande, att han fann det utskottsutlåtande, som här föreligger, ganska obegripligt. För min del, herr talman, är jag villig att instämma i detta omdöme såtillvida att det är ganska egendomligt. Begripligt blir det om man tillräckligt läst de många reservationer, som finnas bifogade utskottets betänkande. Av dessa framgår det, att det varit omöjligt att ena utskottet i mer än en enda punkt, den punkten nämligen att hemställa om avslag på Kungl. Maj:ts proposition. Det andra särskilda utskottet består ju, som kammarens ledamöter torde erinra sig, av 24 ledamöter. Ser man på re-

Ang.
lag om försäkring för
olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

servanternas antal eller det antal ledamöter i utskottet, som biträtt de olika reservationerna, finner man, att 21 personer reserverat sig på en eller flera punkter. Det är alltså endast trenne av utskottets ledamöter, som stå för utskottets utlåtande i dess helhet. Delar man upp reservanternas efter deras olika ståndpunkt med avseende å motiveringen, så befinnes det att icke mindre än 14 av utskottets ledamöter haft anledning att göra särskilda uttalanden med avseende å riktlinjerna för olycksfallsförsäkringens ordnande i framtiden. Jag befinner mig bland dessa fjorton, och det är därför, herr talman, som jag har tillåtit mig att begära ordet redan nu för att säga några ord om det särskilda yttrande, som återfinnes på sid. 31 i utskottsutlåtandet.

Jag har i likhet med socialministern, enligt vad som framgick av hans anförande, icke kunnat finna riktigt, om utskottet skulle skilja sig från sitt uppdrag utan att göra något uttalande i positiv riktning. Huvudskälen för framläggandet av den kungl. propositionen i år äro ju tvenne. Dels har socialministern velat få ändring med avseende på det sätt, på vilket skaderegleringen äger rum, och dels har han upptagit till granskning den ekonomiska sidan av frågan, särskilt beträffande förvaltningskostnaderna. Därvid har det konstaterats, att åtskilligt brister när man anlägger besparingssynpunkten på den obligatoriska olycksfallsförsäkringens ordnande i vårt land. Jag lämnar nu frågan om skaderegleringen åt sidan; den saken har redan varit föremål för behandling av socialministern, och jag föreställer mig, att den efterföljande talaren, som bl. a. står för den socialdemokratiska reservationen, även kommer att upptaga den saken till närmare granskning och prövning. Jag skall därför endast yttra några ord om förvaltningskostnaderna ur besparingssynpunkt.

När man haft anledning och tillfälle att gå in på en prövning av det nuvarande systemet och de kalkyler, som belysa förvaltningskostnaderna i dess helhet, måste det medgivas, att den nuvarande organisationen medför högre förvaltningskostnader, än som äro av behovet påkallade eller nödvändiga. För närvarande uppgå de sammanlagda förvaltningskostnaderna för olycksfallsförsäkringen till 2.650,000 kronor. Enligt det förslag, som Kungl. Maj:t har framlagt, skulle i det avseendet kunna inbesparas omkring 1 miljon kronor. Jag måste emellertid i likhet med herr Lindman uttala mitt starka tvivel om att dessa beräkningar äro fotade på så säker grund, att man verkligen kan räkna med denna stora besparing. Däremot vill jag göra gällande, att de beräkningar, som blivit gjorda i syfte att belysa frågan ifrån den utgångspunkten, att man genomför en centralisering av olycksfallsförsäkringen i den nuvarande riks-försäkringsanstalten äro försiktigare och säkrare. Dessa beräkningar tyda på att en besparing på bortåt en halv miljon kronor skulle kunna göras. Nu invändes det, att man, därest man går in för den förvaltningsorganisation eller den monopolanstalt, som här i Kungl. Maj:ts förslag framlägges, skulle kunna göra en ytterligare besparing. Jag har redan uttalat mina tvivel därom, men härtill kommer, att de skäl för avslag på Kungl. Maj:ts proposition, som här av utskottet presterats, åtminstone enligt min uppfattning synas vara övertygande.

När herr statsrådet och chefen för socialdepartementet talade om, att det ju vore riktigt, att arbetsgivarna skola ha inflytande över ledningen av denna anstalt liksom också arbetarna, så glömmar man dock, såsom här i utskottets motivering framhålles, att det blir blott en grupp av arbetsgivare, som få inflytande över förvaltningen, och att det stora antalet arbetsgivare kommer att sakna denna möjlighet. Precis på samma sätt förhåller det sig med arbetarna: en viss grupp av arbetarna skulle få representation. En annan grupp skulle vara fullständigt utesluten. Visserligen är det sant, att den stora gruppen av arbetsgivare, som jag åsyftar och som skulle vara utesluten från representation, endast bidrager med en ringa del av själva premiekostnaderna, som

skola utgöras till anstalten. Densamma består dock av landets jordbrukare, hantverkare och mindre näringsidkare, och dessa ha dock ett stort intresse att bevaka. Jag finner det därför vara orimligt att tala om att såväl arbetsgivare som arbetare skulle få representation, men totalt utesluta de stora grupper jag nu nämnt.

I propositionen framhålles att en statlig verksamhet på detta område skulle vara olämplig och att en sådan anstalt, som Kungl. Maj:t här föreslår, är mera lämplig, därför att den kan utöva sin verksamhet i friare former.

Ja, det ligger naturligtvis mycket nära till hands att rikta en replik till den nuvarande socialdemokratiska regeringen. Den nutida socialdemokratien synes ha anslutit sig till den satsen att en produktion icke lämpligen bör eller kan handhavas av staten, därför att den statliga verksamheten i allmänhet icke möjliggör produktion med gynnsamt resultat. Det är alltså en uppfattning som vi »borgare» alltid ha hävdad. Men däremot måste jag säga, att nog är det en egendomlig företeelse, när man från socialdemokratiskt håll föreslår en övergång från en statlig anstalt till en enskild sådan i vad det gäller en ren administration. Nu skulle jag kunna förstå det resonemanget, därest det vore på det sättet, att den nuvarande riksförsäkringsanstalten hade skött sin verksamhet på ett olämpligt sätt eller för övrigt varit en så tungrodd apparat, att man hade anledning att ersätta densamma med en ny, hittills fullständigt oprövad organisation. Detta är dock ingalunda förhållandet, eller i varje fall har man icke velat rikta den kritiken mot den nuvarande riksförsäkringsanstalten. Tvärtom, jag vill erinra därom, att varje gång, som man granskat riksförsäkringsanstaltens verksamhet, har granskningen icke lämnat sådana resultat, att man har haft anledning att vända sig mot densamma. Jag kan ju återkalla i herrarnas minne, att den något omstridda föreningen, Skattebetalarnas förening, ju på sin tid begärde att få granska riksförsäkringsanstaltens verksamhet, naturligtvis i syfte och i förhoppning om att finna anledning till klander. Härmed må förhålla sig hur som helst, men tydligen hade man hoppats att finna uppslag till vissa organisatoriska förändringar i syfte att ernå besparingar. Men så vitt jag kan minnas utmynnade även den undersökningen i ett relativt godkännande av ifrågavarande anstalt.

Nu har jag, herr talman, i den särskilda reservation, som jag avgivit och som endast avser själva motiveringen, velat giva uttryck åt den meningen, att man, när en ytterligare utredning i syfte att centralisera olycksfallsförsäkringen med hänsyn särskilt tagen till att vinna besparingar igångsättes, i första rummet borde upptaga till förnyad undersökning en utbyggnad av den nuvarande riksförsäkringsanstalten i avsikt att göra denna till en monopolanstalt. Därigenom, jag understryker det ännu en gång, skulle man uppenbarligen komma till en besparing av omkring en halv miljon kronor. Går man den vägen, synes det mig, som om det icke i dag finnes någon anledning för socialministern att rikta något starkt klander mot någon, åtminstone icke mot dem, som hysa den uppfattning, som jag har gjort mig till tolk för. Man bör taga den säkra besparing på en halv miljon kronor i stället för att gå in för en organisation, som är fullständigt oprövad i vårt land.

Vidare önskar jag framhålla, att genom en centralisation av den obligatoriska olycksfallsförsäkringen i riksförsäkringsanstalten få de små arbetsgivarna fördel därav, att de stora arbetsgivarna även måste ansluta sig till riksförsäkringsanstalten. Jag behöver icke här närmare utveckla den saken, ty det ligger ju i öppen dag, att förvaltningen av de större arbetsgivarnas försäkringar drager mindre kostnader per arbetare än de mindre arbetsgivarnas motsvarande kostnader per arbetare.

Då jag emellertid yrkat, att den väg, som jag nyss här har omnämnt, skulle i utskottets motivering angivas såsom en framkomlig sådan, har jag dock

*Ang.
lag om försäkring för
olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)*

Ang.
lag om för-
säkring för
olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)

därtill knutit ett par reservationer. Jag har föreslagit att kammaren tydligt och klart säger ifrån, att en del av förvaltningskostnaderna såsom hittills skall bestridas av statsmedel. Kungl. Maj:t:s förslag går ju ut på att lägga alla förvaltningskostnaderna på arbetsgivarna. Jag vill också beträffande statsbidraget till riks försäkringsanstalten säga, att det synes mig vara rimligt att en del av kostnaderna läggas på staten och betalas av samtliga skattedragare i landet. Den anordningen finner jag från principiell synpunkt sett vara riktig, och jag har därför också velat framhålla detta i det uttalande, som jag har gjort med avseende på motiveringen.

Herr talman, jag skall sluta med att påpeka, att jag ju i mitt resonemang kommit fram till ungefär samma ståndpunkt, som den, vilken intages av herr Carlsson på stockholmsbänken. Herr Carlsson har ju ett formligt yrkande, som går ut på en skrivelse till Kungl. Maj:t i samma syfte, som jag här velat förorda. Den skillnaden föreligger dock, att jag icke har velat så bestämt säga ifrån att riksdagen skulle binda sig vid riks försäkringsanstalten såsom monopolanstalt. Därtill behövas dock vissa utredningar, och jag anser, att det är riktigast att Kungl. Maj:t företager en sådan utredning och sedan framlägger förslag i ärendet. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den föredragna punkten i utskottets utlåtande, men med godkännande av den motivering, som anges i min reservation.

Innan jag slutar, ber jag att få erinra kammaren därom, att om kammaren biträder utskottets utlåtande med den motivering, som jag här har föreslagit, intager kammaren precis samma ståndpunkt, som kammaren har gjort varje gång, som denna fråga varit uppe till behandling sedan år 1916.

Herr Löfgren i Stockholm: Herr vice talman! Utan att vilja uttala något som helst direkt klander mot vare sig talmanskonferensen eller utskottsledningen ber jag att få, i anslutning till vad som sades av herr Lindman, uttala mitt beklagande över att de viktiga frågor, som andra särskilda utskottet haft att behandla, kommit på riksdagens bord så sent och under sådana omständigheter, att den enskilde riksdagsmannen har saknat möjlighet ens till noggrann genomläsning av handlingarna och ännu mindre haft tid till saklig prövning av de olika yrkandena. Herr Lindman, som började sitt anförande med enahanda anmärkning, har dock personligen haft tillfälle att såsom ledamot deltaga i utskottets förhandlingar. Men för oss andra, som icke varit medlemmar av utskottet, framstår olägenheten av ett sådant förfarande, som här förekommit, såsom ännu mera orimligt. Sakens natur gör, att utskotten ha en dominerande ställning i riksdagsarbetet. Det följer av vår författning och av riksdagsarbetets läggning. Men själva beslutanderätten ligger dock hos kamrarna. Och icke minst med hänsyn till riksdagens auktoritet och anseende ute bland folket synes man böra undvika att göra kamrarnas beslutanderätt och den enskilde riksdagsmannens prövningsmöjligheter illusoriska.

I själva sakfrågan ber jag, i den mån jag haft möjlighet att i nuvarande läge sätta mig in i densamma, att i huvudsak få biträda vad som sagts av utskottet. Dock synas mig de jämkningar i motiveringen, som föreslagits av herr Lyberg, vara riktiga och böra godkännas. Och det synes mig, som om läggningen av utskottets motivering för avslaget är sådan, att denna snarast hade bort utmynna i en skrivelse, sådan som den av herr Lyberg påyrkade. Ty utskottet erkänner ju, att det inte är bra som det är, och utskottet ger i sin motivering Kungl. Maj:t vissa direktiv för fortsatt utredning. Det synes mig ha varit mera konsekvent av utskottet att också söka uttryckligen formulera dessa direktiv och begära en skrivelse till Kungl. Maj:t i den riktningen. I sakens nuvarande läge, då väl antagligen utskottet segrar i riksdagen, varav följer, att det inte beträffande organisationen blir något resultat av de nu

framlagda propositionerna, ber jag att i frågan, huruvida kostnaderna för en dylik anstalt böra helt och hållet läggas på arbetsgivarna eller en del därav på staten, få ställa mig avvaktande. Men så mycket vill jag säga, att om kostnaderna skola bäras av företagarna, så böra dessa också enligt min mening tillerkännas ett större inflytande på själva försäkringsverksamhetens utövande, än som tilldelats dem i Kungl. Maj:ts förslag. Givet är, att besparingssynpunkten bör i hög grad beaktas i den fortsatta utredning i ärendet, som man får hoppas från Kungl. Maj:ts sida nu kommer att föranstaltas. Men jag tror, att den hittillsvarande utredningen har visat så pass mycket, att man inte utan vidare kan säga, att den ena eller andra organisationsformen blir så mycket billigare, utan att hänsynen till vad som kan anses vara den lämpligaste organisationen bör vara övervägande.

Med dessa ord ber jag, herr vice talman, att åtminstone nu, innan beslut fattats i första kammaren, få yrka bifall till herr Lybergs reservation. Men skulle den bli utslagen, kommer jag att gå med utskottet.

Herr Osberg: Herr talman! Det spörsmål, vi här nu behandla, har en längre tid varit uppmärksammat i landet, särskilt på grund av de dryga förvaltningskostnader, som varit förknippade med ifrågavarande verksamhet. På grund av det förhållandet tillät jag mig förra året väcka en motion, som gick ut på en omläggning av själva organisationen därhän, att riksförsäkringsanstalten, alltså staten, skulle övertaga hela rörelsen, såväl utbetala ersättningsbeloppen som bestrida kostnaderna för förvaltningen. Det utskott, som hade min motion under behandling, pekade då på den omständigheten, att besparingskommitténs utlåtande hade gått ut på remiss. Man ansåg då läget vara sådant, att man icke kunde taga någon ståndpunkt till den framställning, jag hade gjort. Det kunde man i viss mån förstå, och man fick därför nöja sig med det svaret.

När nu Kungl. Maj:t framlade propositionen i år, tillät jag mig komma fram med samma förslag, som jag hade i fjol. Men det har nu rönt samma öde som förut. Utskottet har avslagit motionen även denna gång. Utskottet säger:

»Den fullständiga omläggning av grunderna för den sociala olycksfallsförsäkringens finansiering, som den av herr Osberg väckta motionen II: 420 avser att åvägabringa genom att å statsverket överflytta samtliga kostnader för såväl ersättningar som förvaltning, bör enligt utskottets mening icke föranleda någon riksdagens åtgärd.» Ja, utskottet har ju rätt att hysa vilken mening det för gott finner, men vad som egentligen förvånar mig, det är det sätt, varpå utskottet har remitterat de gjorda framställningarna till riksförsäkringsanstalten. Utskottet har nämligen remitterat en del motioner. De motioner, som äro remitterade, avse blott detaljer av det hela. Mitt förslag går däremot ut på en hel omläggning. Då tycker jag verkligen, att utskottet kunde ha kostat på sig besväret att remittera min motion till riksförsäkringsanstalten, så att det sedan därifrån kunnat få ett yttrande. Det skulle då ha blivit ett bedömande av huruvida mitt påstående om stora besparingar är ett löst tal eller har något fog för sig. Men det är väl på det sättet, att när motioner inlämnas, man tager hänsyn till vilken motionären är och den ställning han intager i riksdagen, då det gäller att behandla framställningar.

Då herr statsrådet Möller hade sitt inlägg i denna fråga, lade han mest vikt på organisationen. Detta är också vad jag anser vara det betydelsefullaste. Jag är säker på, att herrarna inte skola kunna tala om uppnående av väsentliga besparingar på detta område, förrän man lagt om organisationen på radikalt sätt.

Jag kan nu förstå, att min framställning är alltför radikal, eftersom man inte, icke ens socialdemokraterna, kunnat reflektera på mitt förslag.

Om vi nu taga riksförsäkringsanstaltens arbetssystem i skärskådande, så

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

måste vi erkänna, att man inte kommer ifrån med småslantar, när ett sådant system skall fullföljas. Alla landets cirka 350,000 arbetsgivare skola ju avfordras uppgifter. De skola inlämna deklARATIONER angående antal arbetare, arbetarnas avlöning, arten av arbetet o. s. v. Alla dessa uppgifter skola i riksförsäkringsanstalten bearbetas på det ena och det andra sättet, för att man skall komma fram till en slutgiltig uppfattning beträffande hur mycket som i det särskilda fallet skall betalas vid olycksfall. Denna apparat vill jag ha helt och hållet bortskuren. Varför kan man inte låta vissa kategorier vara försäkrade utan att iakttaga denna omständlighet? Man säger, att den som har arbetare, skall betala premien för dem. Ja, det kan ju resoneras på det sättet, men jag tillåter mig säga, att allt arbete, hela produktionen är för samhället så nyttigt, att det bör göras en gemensam uppoffring för att säkerställa för dessa arbetare ersättning vid irakat olycksfall. Man invänder, att det är en massa människor, som icke ha någonting med produktionen, i varje fall icke med arbetare att göra, och dessa skulle ändå få bidra med sin skärv till detta ändamål. Ja, detta är jag medveten om, men då kommer jag tillbaka till min nyss angivna synpunkt och säger, att om en person samlat ihop ett kapital, inkapslar sig, bara suger av detta kapital och lever på det, då frågar jag, varifrån detta kapital har kommit. Är det icke produktionen, som skapat detta, är det icke arbete som gjort, att denne person kan leva bekymmerfritt ekonomiskt? Om så är, då anser jag det icke mer än rätt, att även denne person får bidra med sin skärv till säkerställande av dem som drabbas av olycksfall i arbete. De rubbningar, som skulle förekomma, äro ju små. Ty är det ett stort företag, så äro vanligtvis skatterna också stora, är företaget mindre, äro skatterna det också. Förskjutningarna i fråga om det belopp, vilket man skulle betala, skulle icke, menar jag, bli så avsevärda. Vad jag emellertid mest fäst mig vid är, att med det nuvarande systemet, det hela verkar som en klasslag. Det gör sig kanske icke så mycket gällande i fråga om storindustrien; men går man ut på den rena landsbygden till de självägande jordbrukarna och arrendatorerna, vilka måste använda lejt arbetsfolk vid sidan av sina egna söner och döttrar, hur gestaltat det sig då, om man skall ställa en diagnos? Är det någon som kan bestrida, att det finns tusentals fall i bygderna, där jordbrukarens son och dotter blir lika blottställd som den arbetare, som är anställd hos arbetsgivare? Vid inträffat olycksfall skall drängen och jungfrun ha ersättning, men sonen eller dottern får icke någon. Om man gjorde en undersökning av arbetsgivares ställning, skulle det visa sig, att många inte hade några egna medel utan äro beroende av lånade penningar. Det är väl då rätt egendomligt, att samhället skyddar *en* individ men inte den andre. Är icke den enes arbete värt lika mycket som den andres? Jovisst! Med utgångspunkt från detta skulle man kunna tänka sig, att försäkringen skulle inbegripa alla och inkomstmarginalen utgöra gränsen, då det gällde att avgöra om ersättningens utgående. Jag har emellertid icke vågat mig på att låta kravet gå så långt; det skulle väcka motstånd. Men om jag i alla fall ur rättvisesynpunkt inte kan gå ifrån denna min uppfattning, kunde man väl ändå vara med om, att det borde vara en statens angelägenhet att handhava detta spörsmål enligt min uppfattning. Vem är staten? Det är väl folket; och det är folket, som till sist skall betala, under vilken form detta än sker.

Nu säger herr socialministern, att en stor besparing är föreslagen. Ja, besparingskommittén, som man väntade så mycket av, har föreslagit i detta fall den enkla åtgärden att lyfta utgifterna av staten och lägga desamma på arbetsgivare. Staten gör visserligen besparingar, men det kommer ut på folket i bygderna i stället, vilka få betala dessa ersättningar. Jag vill gentemot herr statsrådet säga, att om de enskilda företagarna skola betala alla utgifter, så synes det mig, att de enskilda även böra få ställa om sitt eget hus. Jag går

med på, att under sådana förhållanden staten bör ha en kontrollerande uppgift men inte mer.

Det kan ju inte vara tu tal om annat än att man måste till slut komma till en uppgörelse. Det måste vara antingen det ena eller det andra. Jag kan inte tänka mig lämpligheten av att föra fram denna rörelse på två parallella linjer. Nu är det galna i saken det, att änskönt enskilda bolag utöva verksamheten, staten dock, d. v. s. genom riksförsäkringsanstalten, skall göra sig förvissad om att alla arbetare äro försäkrade. Det blir ett sådant mångskriveri och tras-sel, att en förnuftig människa kan bli sjuk, bara hon tittar in i förhållandena litet närmare.

Jag skall, herr andre vice talman, inte trötta kammaren mycket, men jag kan i detta sammanhang inte underlåta att ge ett litet exempel på riksförsäkringsanstaltens arbetssätt. Herr Hamrin sade visserligen att man aldrig har kunnat göra någon nämnvärd anmärkning på riksförsäkringsanstaltens skötsel. Ja, det kan ju vara gott och väl i det stora hela, men det kan vara små detaljer, som komma fram och växa upp till en stor sak. Jag hade ett år vederbörligen inlämnat mina uppgifter rörande det antal arbetare jag hade, deras löneförhållanden och allt detta. Efter fjorton dagar fick jag en anmaning att lämna in en uppgift rörande tröskningen. Om herrarna nu vilja följa med, kunna herrarna möjligen få en uppfattning om hur det förhåller sig. Jag undrar då, om den uppfattning ni få sammanfaller med sunt förnuft eller ren galenskap. Jag anmodades uppgiva vilken sorts tröskverk jag använde, om det var ångdrift, motordrift, eller om hästar användes vid tröskningen. Ifall det var ångkraft, skulle jag uppgiva, om det var mitt eget tröskverk eller lejt sådant. Jag skulle vidare uppgiva, om den person, som skötte lokomobilen var ägaren till tröskverket eller om det var någon av mitt folk, eller lejd person. Vidare skulle jag upplysa om, om den man som matade verket, tillhörde mitt folk eller ägaren till verket eller om han var lejd. Ifall det var motortröskverk, skulle jag specificera på liknande sätt. Man kan ju tänka sig, att när det kommer en sådan förfrågan, vederbörandes humör blir litet påfrestat. Jag brydde mig inte om att svara på allt detta utan skrev helt enkelt, att jag tröskade så många timmar med motortröskverk. Därmed punkt. Jag hörde inte heller något från riksförsäkringsanstalten. Men där äro naturligtvis anställda ett stort antal flickor, som skola rota i papperslapparna månad efter månad för att uträkna premiens storlek i det ena fallet och det andra av de många olika kombinationerna. Om nu en olycka hade inträffat, så hade man fått frågor, om den skadade varit sysselsatt med att mata verket, om han skött motorn eller haft annat arbete o. s. v. Jag tycker verkligen, att det går väl långt, när man skall behöva ifrågasätta sådant. Detta var bara en detalj, som emellertid kan vara nog för att vederlägga talet om den präktiga skötseln, som herr Hamrin nämnde och som man tror på.

Om alla arbetare i landet fölle under lagen, d. v. s. vore berättigade till understöd, så vore det väl tillräckligt, att varje arbetare visste med sig, att, om han råkade ut för olycka, han kunde komma in med framställning och få ersättning till dess han bleve frisk eller, om han blev invalid, livränta. Det kan väl vara nog, att först när olycksfallet inträffat föra fallet fram till myndigheten för prövning. Detta går emellertid inte med mindre staten övertager hela organisationen och kostnaderna därför. Det skulle då med det förenklade systemet erfordras ett jämförelsevis litet antal anställda för att taga hand om inkomna ersättningsanspråk. Förvaltningsapparaten skulle bli så försvinnande liten mot den nuvarande. Då kan man väl i all rimlighets namn vara med om att låta de pengar, som nu gå åt till den oskäligt dyra förvaltningen, utgå till det egentliga ändamålet, som ju är att hjälpa dem, som råka ut för olycksfall. Man kan väl någon gång lära sig också i detta land att vara praktisk

*Ang.
lag om försäkring för
olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)*

Ang.
lag om för-
säkring för
olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)

och inte försöka linda in allt i bomull. Det skall till sist bli så omständligt med allt, att om man får fortfara, en femtedel av Sveriges befolkning blir statsanställd. Vem skall då skaffa löner åt alla dessa, och hur skall det gå med det hela? Jag tycker, att herrarna borde börja reagera litet var. Vilken politisk uppfattning man än har, borde man väl kunna vara med om att få det så praktiskt som möjligt, när det är fråga om de åtgärder, som höra till detta område. Jag ömmar lika mycket som någon för de arbetande människor, som råka ut för olycksfall. Det är inte den saken, vi egentligen äro inne på, utan det är systemet vi resonera om. Kunna vi inte försöka förenkla det på ett förnuftigt sätt, så att varje människa förstår, att det är förnuftigt.

Herr statsrådet säger, att allt är väl skött. Det må vara i viss mån sant, men vi kunna väl inte breda ut detta i vilken utsträckning som helst, utan det måste bli stopp någon gång även på detta område.

Jag kan naturligtvis här inte göra annat än yrka bifall till utskottets förslag i den förevarande punkten. Jag har den livliga förhoppningen, att detta spörsmål kommer upp i framtiden. Jag har också förhoppning om, att de, som få med denna sak att skaffa, de som skola sitta i det utskott, som framdeles skall behandla frågan, och de, som skola vara med vid den fortsatta handläggningen i riksdagen, skola taga hänsyn till de framställningar, som jag gjort i denna fråga. Jag vet väl, att det är de i riksdagen, som få sin inkomst på sådant sätt, att de icke skulle behöva giva något för den anordning, som vi nu tala om. Det kan dock icke bortresoneras, synes det mig, att varje särskild medborgare är beroende först och sist av arbete och produktion. Det torde väl därför kunna krävas, att alla böra vara med om att bidraga till denna behjärtansvärda sak.

Jag kan, herr talman, icke finna, att denna sak kan lyckligt ordnas på annat sätt, än att man följer mina linjer. Vad som är säkert, det är, att man inte kan fortsätta på det sätt, man nu tillämpar, då man går på två olika vägar, bidrager detta till att åstadkomma oskäligen förvaltningskostnader.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr förste vice talman! Det har av tvenne talare uttalats ett beklagande över att detta ärende upptagits till behandling så snart efter den första bordläggningen i kammaren. Det beklagandet har ju ganska mycket fog för sig, det är inte tu tal om den saken. Men jag vill till försvar för presidiet säga, att första kammaren fattade beslut omedelbart i går, att ärendet skulle uppföras på dess föredragningslista som i dag, och det kan ju inte vara lämpligt, att ett ärende behandlas i den ena kammaren en vecka och i den andra kammaren en annan vecka. Det hela beror ju på att riksdagsmännen vilja komma hem så fort som möjligt. Efter pingst blir det nog så, att det icke kommer att ägnas så stor uppmärksamhet åt de ärenden, som äro kvar, utan man vill ha dem avgjorda så fort som möjligt.

Till den siste ärade talaren vill jag säga, att den omständigheten, att utskottet icke remitterat hans motion till vederbörande myndigheter, ingalunda berott på någon ringaktning av honom såsom motionär eller på något hänsynstagande till vem som väckt motionen. Det är för övrigt ett flertal motioner, som icke blivit remitterade. Det uppslag, som herr Osberg fört fram, har varit uppe i riksdagen förut, och det fanns väl knappast någon anledning att remittera en motion med ett yrkande, som innebär en så radikal brytning med den uppfattning på detta område, vilken gör sig gällande inte blott i vårt land utan, såvitt jag vet, i hela världen. Såvitt jag känner till, finns det inte ett enda land i hela världen, som gått in för att staten skall bekosta den sociala olycksfallsförsäkringen för lönearbetare. Det finns vissa länder, där staten bidrager till viss del av förvaltningskostnaderna eller måhända bekostar hela förvaltningskostnaderna. Men såvitt jag känner till, äro kostnaderna för

själva försäkringen överallt lagda på arbetsgivarna. Herr Osberg brukar åberopa Amerika, ett land, där han själv vistats och som enligt hans förmenande har att bjuda på många fördelar i jämförelse med Sverige. Där är ju obligatorisk olycksfallsförsäkring införd i en del stater inom Nordamerikas förenta stater. Och, såvitt jag vet, tillämpas även där principen att arbetsgivarna ensamma bära kostnaderna. Jag vill inte närmare gå in på skälen härför. Jag vill bara konstatera såsom ett faktum, som inte av någon annan än motionären lär bestridas, att vi väl knappast kunna vara beredda att på ett så radikalt sätt, som herr Osberg ifrågasatt, omkasta hela systemet.

Herr Osberg pekade också på att den nuvarande riks-försäkringsanstalten har tyngande arbetsformer, och han relaterade ett fall från sin egen verksamhet för att styrka detta. Jag kan inte yttra mig om riktigheten av detta exempel. Men detta exempel kan dock inte generaliseras till en förkastelse-dom över riks-försäkringsanstaltens förvaltningsformer i allmänhet. Det kan möjligen vara belysande för att man i ett visst avseende tillämpar olämpliga arbetsformer. Men detta är ett förhållande, som kan rättas till. I fråga om de mindre arbetsgivarna skulle man kunna revidera lagen därhän, att förvaltningen förenklades, att man införde mera enkla och allmänna regler både för skaderegleringen och för bestämmandet av försäkringspremierna. Detta är ju lagstiftarens sak. Men jag tror, att från riks-försäkringsanstaltens sida icke skola möta några som helst invändningar mot en reform i den riktningen. Man skulle helt säkert inom anstalten hälsa med tillfredsställelse, om man finge förenklade försäkringsbestämmelser i fråga om de mindre arbetsgivarna.

Nu har herr Lindman och herr Hamrin bragt på tal Kungl. Maj:ts förslag till förändrad organisation av den sociala olycksfallsförsäkringen. Herr Hamrin uttalade, att han tyckte, att det var egendomligt, att socialdemokraterna ville förorda ett system, som går ifrån riks-försäkringsanstalten och till en enskild anstalt. Saken ligger inte alldeles så. Jag kan omöjligen finna annat, än att också Kungl. Maj:ts förslag innebär en statsanstalt, ehuru med andra förvaltningsbestämmelser än den nuvarande. Man kan naturligtvis tvista om vilken form som är den bästa. Men det förvånade mig mycket att höra, att herr Lindman och hans meningsfränder, som aldrig haft ord nog starka för att fördöma den byråkratism, som påstås göra sig gällande inom den statliga förvaltningen, nu finna den statliga formen så bra. Så snart det gällt att utvidga statens verksamhet på något område, ha vi alltid fått höra, att statsförvaltningen lägger en död hand över det hela. Nu har man hört den kritiken så pass länge, att man väl tänkt försöka få fram en mera smidig form för statens förvaltningsverksamhet än den nuvarande, Kungl. Maj:ts förslag innebär ingenting annat än en ny form för den statliga verksamheten. Man har ansett, att man skulle kunna ordna det så, att förvaltningsverksamheten mera närmade sig den fria företagsamheten. Tjänstemännen skulle inte vara uppförda på ordinarie stat, utan de skulle kunna mera smidigt anpassas efter behovet och deras löner bestämmas efter vid varje tid förekommande omständigheter utan de tyngande band som riksdagsbehandling medför. Att statstjänstemännen inte tycka om förslaget, förstår jag; det är helt naturligt. Men att icke statstjänare, som så skarpt kritiserat den nuvarande ordningen, inte gilla detsamma, är obegripligt. Man skulle behålla den avgörande beslutanderätten i statens hand men skapa fram en mera smidig förvaltningsorganisation. Detta är allt vad Kungl. Maj:ts förslag innebär. Det utgör sålunda icke något principiellt avsteg från den nuvarande ordningen. Jag kan såsom socialdemokrat ingalunda finna, att det är förvaltningsformen som är avgörande för frågan om en organisation är statlig eller icke, utan det avgörande är innehållet i organisationen. Och innehållet i den föreslagna organisationen är, att ett avgörande inflytande bibe-

*Ang.
lag om för-
säkring för
olycksfall i
arbete m. m.*
(Forts.)

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

hålles hos staten genom särskilt utsedda representanter. Staten skulle ha ett bestämmande inflytande liksom nu, ehuru på ett annat sätt.

Herr Lindman och hans meningsfränder vilja icke vara med om Kungl. Maj:ts förslag av den anledningen, att en monopolisering av olycksfallsförsäkringsverksamheten skulle komma att verka fördyrande. All monopolisering, säger herr Lindman, har visat tendens att verka fördyrande. När man ser det nuvarande tillståndet och den olämpliga konkurrens, som nu gör sig gällande, då är man ganska förvånad över, att herr Lindman vill bibehålla detta tillstånd. När det gäller vanlig livförsäkringsrörelse eller sjukförsäkringsrörelse, där det inte finns några i lag givna föreskrifter om obligatorisk försäkring, då förstår man att konkurrensen kan vara nyttig. Men när lagstiftningen sagt, att alla, som tillhöra en viss grupp av medborgare, måste vara försäkrade, då kan konkurrensen icke vara behöflig för att få flera med. Den konkurrens, som då uppstår, kan inte gå ut på annat än att antingen förbilliga förvaltningen eller också inknappa på prestationer till de försäkrade. Själva kretsen av de försäkrade är ju på förhand given. Man kan sålunda genom konkurrensen icke göra annat än försöka rycka de försäkrade från den ena anstalten till den andra, från statsanstalten till en privat anstalt eller tvärtom. Tro nu herrarna och damerna i kammaren, att man, såsom förhållandena utvecklats i vårt land på detta område, kan säga, att den nuvarande organisationen med en statsanstalt och ett flertal privata bolag medför en billig administration. Såvitt jag förstår, är den en av de dyraste, som kan tänkas, just på grund av det dubbelarbete, som utföres av riks-försäkringsanstalten och bolagen.

Och det är inte säkert, att den konkurrens, som äger rum — åtminstone befarar man det på arbetarhåll — verkar till ett förbilligande av administrationen utan fastmer verkar i riktning av att ersättningarna vid skaderegleringar bliva snävare. Att konkurrensen på detta område skall vara så nyttig, att försäkringarnas uppdelning på ett flertal anstalter skall verka förbilligande på administrationen, det får man nu höra från det håll, där man eljest strävar just efter koncentration, där man gör allt vad man kan för att få till stånd koncentration inom den enskilda verksamheten, där man söker skapa privata monopol på vissa områden, icke med den motiveringen, att detta skall fördyra varan, utan för att förbilliga förvaltningskostnaderna. Sådana synpunkter för man eljest fram och det med rätta. Ty ett av monolets fördelar är just, att det skapar fram en förenklad och förbilligad förvaltning. Om detta äger sin riktighet i fråga om organisationen på affärlivets område, måste det förhålla sig på samma sätt även på detta område. Att talesmännen för de meningsriktningar, som försvara privatmonopolen, när det gäller affärsverksamheten, och förklara, att koncentrationen medför ett förbilligande av förvaltningen, nu gå fram i alldeles motsatt riktning, är rätt så betecknande.

På arbetarhåll lägger man på den sociala olycksfallsförsäkringen främst den synpunkten, att den i lagen föreskrivna ersättning, som skall lämnas vid olycksfall i arbetet, skall utmätas av desintresserade organ, d. v. s. organ, i fråga om vilka man a priori kan förutsätta att de äro fullt objektiva. Jag vill ingalunda påstå, att de enskilda solidariska arbetsgivareförsäkringsbolagens styrelser eller tjänstemän medvetet skulle verka i den riktningen, att ersättningarna bli mindre, än de enligt lag skola vara. Men bara det förhållandet, att de äro ett organ för dem, som skola betala premierna, väcker misstro på arbetarhåll. Man säger, att denna misstro, om den finnes, skall bortarbetas. Det går inte. Det ligger i sakens natur att sådan misstro skall finnas. Av vår olycksfallslags hela konstruktion följer, att det i en mycket stor omfattning blir en skälighetsprövning, då det gäller att bedöma såväl själva skadans omfattning och ersättningen för densamma som avlönings- och andra

ekonomiska förhållanden. Någon procent mer eller mindre kan ofta i dylika fall försvaras ur lagens synpunkt. Då så är förhållandet, kan man inte förvåna sig över, att det inom arbetarvärlden anses vara det enda riktiga, att bedömningen sker genom desintresserade organ. Man måste bestämt kräva och från arbetarhåll har allt ifrån lagens tillkomst krävts, att skaderegleringen skall ske genom desintresserade organ.

Om sålunda på arbetarhåll den viktigaste, den centrala frågan är, hur skaderegleringen sker, så kan man å andra sidan icke vara blind för betydelsen av själva organisationen i övrigt. Man inser, att en centralisering av verksamheten är önskvärd. Om den centraliseringen sedan skall gå efter de linjer, Kungl. Maj:t föreslagit, eller efter den nuvarande riksförsäkringsanstaltens linjer, ja, därom kan man naturligtvis diskutera. På arbetarhåll har man ansett, att Kungl. Maj:ts förslag fyller kravet på en desintresserad skadereglering och även fyller kravet på en anstalt lämpad som organ för en centralisering av olycksfallsförsäkringen. På grund av de friare förvaltningsformer, den föreslagna organisationen erbjuder, har man trots, att den även skulle vara acceptabel för dem, som skola betala kostnaden, d. v. s. för arbetsgivarna. Men är det så, att den nya anstaltstypen på arbetsgivarhåll inte är acceptabel, så göres det från arbetarhåll ingen som helst erinran mot att till den nuvarande riksförsäkringsanstalten överflyttas hela den sociala olycksfallsförsäkringsverksamheten. Jag vill klart och bestämt utsäga, att om det är så, att man inom eller utom riksdagen har större sympati för en organisation, som innebär en koncentration till den nuvarande riksförsäkringsanstalten, så kommer inte från den riksdagsgrupp, jag tillhör, något som helst motstånd att resas mot en sådan linje. Vi ha emellertid för vår del reserverat oss till förmån för Kungl. Maj:ts förslag beträffande organisationen. Vi förmena, att de skäl, som anförts för detta förslag, äro bärande. Men är det så, att man anser sig icke kunna vara med om den organisation, Kungl. Maj:t föreslagit, så kunna vi för vår del vara med om en koncentration till riksförsäkringsanstalten.

Nu har herr Hamrin ansett, att man genom att göra det tillägg till motiveeringen, han föreslagit, skulle göra ett uttalande i den riktningen. Det kan dock icke förnekas, att detta av herr Hamrin föreslagna tillägg inte så litet svär emot utskottets motivering i övrigt. Ty den motivering, utskottet presterat, är synnerligen underbar. Den säger en hel del saker och ingenting. Den kritiserar fram och tillbaka åt olika håll, men den ger inga riktlinjer för hur man skall ordna saken för framtiden. Och det kan ju inte vara annorlunda, då så olika meningar stå bakom motiveringen och man måst skriva alla till lags. Herr Hamrins tillägg ger dock en stöt framåt i riktning mot en koncentring till riksförsäkringsanstalten.

Herr Hamrin har uttalat, att han, om försäkringen skall äga rum i en statsanstalt, inte kan finna annat, än att en viss del av förvaltningskostnaderna bäras av staten. Åt det uttalandet kan jag ge min anslutning, då det efter mitt sätt att se finnes goda skäl för en sådan ordning. Beträffande alla de mindre arbetsgivare, för vilka själva avgiften för försäkringen är mycket låg, kräver själva förvaltningen en relativt stor kostnad i förhållande till själva avgiften för försäkringen. Och jag kan icke finna annat, än att det är skäligt, att någon del av förvaltningskostnaden för dessa mindre arbetsgivare övertages av statsverket, och att anstaltens kostnader för all skadereglering bör bäras av statsverket. Jag har därför ingen erinran att göra mot, att, om man har en statsanstalt av den nuvarande riksförsäkringsanstaltens typ, som bärare av den sociala försäkringen, en del av förvaltningskostnaderna bäras av statsverket. Jag har heller ingen erinran mot uttalandet, om en undersökning om förenkling av arbetsformerna i riksförsäkringsanstalten. Riksför-

*Ang.
lag om försäkring för
olycksfall i
arbete m. m.*
(Forts.)

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

säkringsanstalten är, såvitt jag kunnat finna, väl organiserad. Den står mycket högt i organisatorisk synpunkt, men kan organisationen ytterligare förbilligas, så är det naturligtvis önskvärt.

Vad jag förut yttrat om en lagändring vidhåller jag. Jag har den tron, att man genom förändring av gällande bestämmelser, när det gäller mindre arbetsgivare, skulle åstadkomma en förenkling, som ej vore utan betydelse för förvaltningskostnaderna.

Man kan säga, att ur arbetarnas synpunkt är det likgiltigt, hur själva försäkringen sker. Det vidkommer egentligen icke dem, hur förvaltningen av försäkringen ordnas, blott skaderegleringen sker på fullt opartiskt sätt. Därför kan man även tänka sig en centralanstalt, där beslutanderätten i förvaltningsfrågor är helt överlåten på arbetsgivarna. Inom utskottet har vid den förberedande behandlingen därför, icke från socialdemokratiskt håll rests något motstånd mot inrättandet av en anstalt, såsom enligt Kungl. Maj:ts förslag, men där den beslutande majoriteten inom stämman skulle vara arbetsgivarrepresentanter. Vid en sådan förändring av stämmans sammansättning har krävts att skaderegleringen skulle verkställas av statliga tjänstemän. Vi kunna ej finna, att en centralanstalt där bestämmanderätten även i skaderegleringsärenden utövas av arbetsgivarna på sätt herr Lyberg föreslagit, kan inge det förtroendet till anstalten, som är nödvändigt och därför kunna vi icke biträda detta yrkande.

I motion har förts fram ett förslag av herr von Koch att låta olycksfallsförsäkringen vara ordnad som den nu är men inrätta en statlig skaderegleringsanstalt. Visst kan man gå fram även efter den linjen, men det kommer att medföra en fördyring av förvaltningen. Jag har framhållit dessa synpunkter för att visa, att man kan tänka sig olika former för denna försäkringsverksamhet. Men vad man från arbetarhåll icke kan släppa efter på är, att skaderegleringen skall ske av ett desintresserat organ. Jag kan ej förstå annat, än att, om det kravet skall fyllas och förvaltningen förbilligas, skall saken ordnas enligt Kungl. Maj:ts förslag, eller med riksförsäkringsanstalten som ensam bärare av den sociala olycksfallsförsäkringen.

Till sist vill jag säga några ord med anledning av herr Lindmans kritik av de föreslagna förändringarna i nuvarande lag. Högern i utskottet och bondeförbundarna ha reserverat sig mot, att Kungl. Maj:ts förslag till förbättring i nuvarande lag föreslås till antagande av riksdagen. Utskottsmajoriteten har tillstyrkt riksdagen att göra de materiella förbättringar, som Kungl. Maj:t föreslagit, utom beträffande karenstidens borttagande. Men i det fallet föreslås en skrivelse. De förändringar i nu gällande lag ur materiell synpunkt, som föreslagits, och som herr Lindman vänder sig emot, röra först och främst bestämmelserna angående begränsning av arbetslönen. Det är för närvarande så, att lagen icke omfattar arbetare med en viss inkomst eller arbetare under 12 år. Utskottet tillstyrker, att dessa begränsningar tagas bort. Kungl. Maj:t har föreslagit denna förändring av två skäl, dels därför att det föreligger ett behov till förbättring i dessa avseenden ur materiell synpunkt, och dels för att göra lagen sådan, att Sverige kan ansluta sig till den internationella konventionen på området. Gör man denna jämkning, kan konventionen biträdas från svensk sida. Men rent materiellt har det också ett visst värde att förändring sker. Herr Lindman säger, att det ej kan vara lämpligt att högre befattningshavare hos en arbetsgivare falla under lagen. Jag medger, att för direktörer och en del högre tjänstemän har detta ganska liten betydelse. Men det har också ringa betydelse ur företagets synpunkt om de falla under lagen. Om ett bolag med t. ex. 500 arbetare får skyldighet att försäkra direktören och ett par ingenjörer, som nu falla för avlösningsgränsen, spelar det ur ekonomisk synpunkt bra liten roll. Men det kan ha en viss betydelse.

se för dem. En ingenjör, som har över 9,000 kronor i årlig avlöning, kan bli skadad i arbetet. Han är tillfälligtvis anställd, och det är ej säkert, att han efter olycksfallet kan erhålla en annan tjänst, och han har ej gjort upp med bolaget om någon ersättning därifrån vid olycksfall eller arbetsgivaren är måhända insolvent. Det kan då ha ett visst värde, att han får livränta ifrån försäkringsanstalten.

Vad beträffar åldersbestämmelsen, synes vissa humanitära skäl tala för, att bestämmelsen skall tagas bort. När lagen antogs ansåg man, att det var oriktigt att en olycksfallsförsäkringslag medtog arbetare, som tillfölje av sin ungdom arbetsgivaren enligt yrkesfarelagen är förbjuden att anställa. Enligt yrkesfarelagen får ej användas i arbete barn under 12 år. Om nu en arbetsgivare i strid med yrkesfarelagen använder barn under 12 år i sitt arbete och barnet skadas, är det en dubbel olycka för barnet om arbetsgivaren är så ekonomiskt svag, att han ej kan säkerställa barnets framtida försörjning. Då är det väl upprörande, att barnet just därför, att det blivit anställt olagligt, skall gå miste om den fördel ur försäkringssynpunkt, som ett annat barn över 12 år har. Nu säger man, att man kan enligt allmänna civillagen utkräva ersättning av arbetsgivaren. Det är sant, men därmed har man icke skyddat barnet, så snart arbetsgivaren icke har förmåga att utgiva ersättning. Det finnes alltså goda skäl för att taga bort 12-årsgränsen, och densamma finnes ej i grunderna för den konvention, jag omnämnt. Skall Sverige ansluta sig till denna, så måste man taga bort 12-årsgränsen ur lagen.

Den förändring av lagen, som ur ekonomisk synpunkt egentligen har någon betydelse för arbetsgivarna är höjningen av maximum för den årsavlöning, som får beräknas vid bestämmande av skadeersättning, en höjning från 2,400 till 3,000 kronor. När lagen antogs, bestämdes den högsta årsinkomsten som fick tagas i beaktande till 1,800 kronor. År 1921 höjdes beloppet till 2,400 kronor, och nu föreslår Kungl. Maj:t 3,300 kronor, men utskottet har stannat vid 3,000 kronor. Herr Lindman anser denna höjning onödig. Han finner inga motiv därför, då penningvärdet ej försämrats sedan 1921. Och han påpekar, att förhöjningen kommer att kosta omkring 1,300,000 kronor årligen. Och herr Lindman förmenar, att den svenska industriens konkurrens med utlandet är så hård, att man ej får ytterligare betunga industrien. Nog är det egendomligt, att om en arbetare i t. ex. gruvindustrien genom sprängskott mister sina ögon, skall han ej få högre ersättning, även om han har högre årsinkomst än för en inkomst av 2,400 kronor. Jag tänker på de lappländska gruvarbetarna, på hamnarbetarna, på alla dem, som utföra de tunga och hårda arbetena. Dessa arbetare äro i behov av mera föda och kläder än andra och bli tidigare utslitna, varför arbetslönen också är högre. Nog är det upprörande, att när dessa arbetare bli skadade, de ej få räkna större del av lönen än 2,400 kronor. Den bestämmelsen träffar icke de yrken, där arbetslönen är låg, utan de yrken, där den är relativt hög, och där är det nog så, att industrien har råd att betala denna merkostnad. En enkel rättskänsla bjuder, att arbetarna få bättre skydd än de nu ha. Den synpunkten har utskottet gillat, och jag hoppas livligt, att kamrarna i dag skola ansluta sig till utskottets ståndpunkt.

Herr talman, jag skall ej ytterligare upptaga tiden. Jag har velat motivera min syn på frågan och jag ber att få yrka bifall vid punkten rörande organisationen till den av herr Bärge m. fl. avgivna reservationen.

Herr talmannen inträdde nu och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

(Forts.)

Herr Järte: Herr talman! När föreliggande proposition var under utarbetande i socialdepartementet, framlades den på ett stadium i höstas, som herrarna sett i propositionen, för en s. k. parlamentarisk granskningsnämnd. Denna arbete blev rent negativt. Man kan säga, att diskussionen fick utgöra svar på de framställda frågorna, därför att det icke fanns majoritet för någonting. Det fanns endast majoritet *mot* förslaget. Med den politiska sammansättning, som denna parlamentariska granskningsnämnd hade, var det, när propositionen framlades i huvudsakligen samma skick för riksdagen denna vår, icke svårt att föreslå, att den här skulle gå samma öde till mötes som tidigare i granskningsnämnden. Och det föreliggande utskottsutlåtandet bestyrker nu denna förmodan. Här finnes icke majoritet för någonting annat än avslag på Kungl. Maj:ts proposition. *Mot* denna finnes det majoritet, men det finnes icke majoritet för någon bestämd mening med avseende å en framtida organisation av den sociala olycksfallsförsäkringens förvaltning. Nu beklagade statsrådet Möller, att icke utskottet kunnat ge *någon* vägledning, och att riksdagen icke heller synes kunna anvisa den linje, längs vilken man i en framtid skall kunna lösa detta spörsmål. Det torde helt enkelt enligt min mening bero därpå, att vår sociala olycksfallsförsäkringslag är så beskaffad och har drivits så långt med hänsyn till sin omfattning, att dess förvaltningsproblem verkligen möter stora svårigheter. Det är nog icke sista gången, som ett sådant förslag förelägges riksdagen med kanske nytt negativt resultat. Jag befarar nämligen, att vår socialförsäkring i övrigt, ju mer den hinner visa, vilka svårigheter den rymmer, också kommer att visa, att det svenska samhället härvidlag tagit sig vatten över huvudet, och att vad särskilt angår föreliggande fråga någon tillfredsställande förvaltning av den sociala olycksfallsförsäkringen kanske icke blir möjlig annat än genom en tämligen genomgripande förändring av själva denna lag.

Herr Eriksson i Grängesberg anförde nyss — om jag fattade honom rätt — att det skulle vara påkallat att t. ex. genom lagändring, åsyftande samtliga smärre arbetsgivare, försöka åstadkomma en mera rationell organisation. Ja, detta är en fingervisning rörande vilken väg, man har att gå härvidlag. Vore det icke skäl att sätta sig ned och grundligt tänka över, hur man skall förändra själva lagen, för att kunna få en mera rationell organisation?

Den majoritet, som står bakom utskottets betänkande, har, som sagt, varit enig att avstyrka den föreliggande propositionen, och skälen härför äro ju givna i utlåtandet och även yttermera belysta under debatten, särskilt av den förste talaren, herr Lindman. Jag ansluter mig givetves till utskottet och till herr Lindmans argumentering på denna punkt. Man har emellertid icke velat gå längre in i ärendet, och det var därför, som t. ex. spörsmålet, huruvida det finnes majoritet eller icke i utskottet för *monopolisering*, icke väcktes, utan man nöjde sig med att konstatera, att den monopolanstalt, som Kungl. Maj:t föreslog, icke kunde tillstyrkas. Även i detta avseende voro motiven växlande. En del av utskottets majoritet höll före att man kunde reflektera på denna s. k. fria monopolanstalt. Man kunde tänka sig att gå med på, vad besparingskommittén i följd föreslog men *utan* den omjustering, som Kungl. Maj:t gjorde, i det Kungl. Maj:t förändrade den ursprungliga av besparingskommittén föreslagna sammansättningen av stämman från 16 arbetsgivare — 7 arbetare och 7 statsrepresentanter — till 16 statsrepresentanter, 7 från vardera parten. Det vill man icke vara med om, därför att det var ägnat att medföra ett avbräck för den princip, som också herr Eliel Löfgren anslöt sig till att de, som härvidlag få betala, skulle också ha ett *avgörande* inflytande på anstalten. Det är ju ändå icke så som socialministern vill framställa saken: att man skulle vara fullkomligt »insnärjd i privatkapitalistiska föreställningssätt» för att kunna föra en sådan åsikt till togs. Hur är det i alla våra föreningar, i

vårt ärkedemokratiska föreningsliv här i landet? Nog uppehålls där den principen, att endast de, som betala medlemsavgifter, få vara med och bestämma. Jag förstår, att man beträffande statsrättsliga förhållanden kan gå in för lika rösträtt. Men här gäller det en *ekonomisk* organisation, och då är det helt naturligt, att denna omsvängning av majoritetsförhållandena i stämman, som Kungl. Maj:t föreslog, väckt så stora betänkligheter, att på den grund de, som eljest höllo på anstalten som sådan, gingo emot. Därtill kom vidare, att de, som skulle där representera arbetsgivare och arbetare, skulle utses av de bägge huvudorganisationerna på den svenska arbetsmarknaden, vilka båda dock på intet sätt kunna anses representativa för hela den stora massan av landets arbetsgivare och arbetare, som det här gäller.

Emellertid har herr Lindman anført — och alla hans meningsfränder i utskottet hade också den uppfattningen — att han bestämt motsatte sig denna fria anstalt som sådan. Denna sorts monopolanstalt har alldeles tydligt varit i socialiseringsnämndens pandora-ask, innan den kom i besparingskommitténs påse, och det varma försvar, som herr socialministern här levererade för denna anstalt och för dess principiella organisation, vittnar om att han här mera talat som ordförande i socialiseringsnämnden, än som chef för socialdepartementet. Liksom herr Lindman gläder jag mig över den höga uppskattning, han lät de svenska centrala ämbetsverken vederfaras, och jag är också övertygad om att han riktigt värdesatt aktiebolaget och *den* organisationsformens stora betydelse för näringslivets oerhörda uppsving under det senaste seklet. Men nu skulle det vara meningen att få till stånd en hybrid mellan de dock alltför mycket klavbundna ämbetsverken och aktiebolagen med deras alltför disekvilibra organisationsform. Med denna har man ur sitt medvetandes djup uppkonstruerat en mellanform, varå socialiseringsnämndens förslag till en ny organisation för statsbanorna är det första men kanske icke sista exemplet. Gentemot dessa »fria monopolanstalter» har här framförts mycket allvarliga invändningar. Ur juridisk synpunkt har det sålunda visat sig, att t. ex. lagrådet icke vet, huru det skall komma till rätta med tjänstemännens rättsliga ställning i dessa anstalter. Det är ovisst, om de äro privata eller statliga, och att anförtro statliga uppgifter åt tjänstemän, som icke kunna betraktas handla under ämbetsmannansvar, kan icke vara välbetänkt. I övrigt får man väl se, vilket öde som socialiseringsnämndens förslag till ny statsbanestyrelse kommer att möta. Remissvandringen går långsamt, men det tycks redan av de utlåtanden, som hittills framkommit, ha rönt en skarp kritik. Och att man icke ens på herr socialministern närstående håll är benägen att acceptera, det framgår av ett föredrag, som generalpostdirektör Örne höll nyligen här i Stockholm, däri han visserligen gav en eloge åt den idén men för postverkets vidkommande tycktes betacka sig för densamma. Nog bör man väl först avvakta och se, hur det går med detta statsbaneprojekt, innan man skrider vidare och etablerar en liknande anstalt på här ifrågavarande område.

Det har också framhållits, att den besparing, som skulle göras, nog begränsas till en halv miljon. Den andra halva miljon, som skulle vinnas, måste väl efter riksförsäkringsanstaltens ingående kritik erkännas vara ganska tvivelaktig.

Vad i övrigt beträffar de centrala ämbetsverkens förmåga att gå i land med just dessa förvaltningsuppgifter, så har det omvittnats från flera håll, att i detta avseende fyller den nuvarande riksförsäkringsanstalten mycket högt ställda anspråk. Den har haft en så kompetent ledning, att man med fullt förtroende kan emotse, att anstalten gör vad som göras kan inom ramen av nu gällande lagbestämmelser för att hålla förvaltningskostnaderna nere. Jag är icke alls övertygad om att detta med större framgång skulle kunna göras av en monopolanstalt av antydd art, som icke på samma sätt står under statsmakternas direkta inseende, och som här skulle inaugureras såsom någon sorts inrättning,

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

som varken vore ett Kungl. Maj:ts eller riksdagens verk eller någon tredje sort heller. Jag tror icke, att de monopolanstalter av halvoftentlig karaktär, vi ha på andra håll här i landet och som varit så omdebatterade, kunna framställas såsom något mönster för sparsamhet eller ekonomisk omtänksamhet i sina utgifter.

Denna negativa ståndpunkt gentemot Kungl. Maj:ts proposition innebär emellertid icke, att man anser, att det bestående är idealiskt. Det kan öppet erkännas, att de enskilda arbetsgivarbolagen blivit för många, och framför allt att de ha för liten omslutning, vilket naturligtvis vållar onödiga förvaltningskostnader. Men själva den nu gällande ordningen att dela upp förvaltningen mellan en statlig anstalt och ömsesidiga arbetsgivarbolag har dock det goda med sig, att *konkurrens* bibehålles, och det är nog denna konkurrens, som varit den kraftigaste spornen beträffande riks-försäkringsanstaltens besparingsåtgärder. På det beståendes grund ha också de ömsesidiga arbetsgivarbolagen strävat att åstadkomma ett större tillmötesgående gentemot de försäkrades säkerligen mycket oberättigade tal om att de på skaderegleringen lade vissa intressensynpunkter. Under senare tid ha bolagen sålunda fått till stånd en gemensam nämnd för att behandla viktigare skaderegleringsfrågor. Tyvärr har det permanenta osäkerhetstillståndet i fråga om de ömsesidiga arbetsgivarbolagens framtida existensrätt förhindrat dem att realisera länge närda planer på effektivare metoder för den s. k. reaktiveringen av invaliderna. Reformjaktet har härvidlag liksom beträffande den frivilliga sjukförsäkringen omöjliggjort sunda framsteg på den bestående lagstiftningens grund.

Den idealiska organisationen, om det finns en sådan, torde vara den, som ursprungligen skapades i Tyskland av Bismarck, då han genomförde denna första offentliga socialförsäkring, nämligen att arbetsgivarna själva i sina ad hoc bildade Berufsgenossenschaften fingo omhänderhava försäkringen. Ett snarlikt system finnes även för närvarande i Finland, och i går hölls här i Stockholm ett föredrag, som är refererat i dagens tidningar, vari påvisas, att man i Finland med stor framgång och med avsevärd besparingseffekt har olycksfallsförsäkringen så ordnad, att den omhänderhaves av privata arbetsgivarbolag i samverkan med en statlig skaderegleringsanstalt. Det kan hända, att den vägen borde tagas under allvarlig omprövning även i Sverige, så att vi därigenom finge fram en enklare och billigare förvaltning.

Sålunda, herr talman, förhåller det sig *icke* så, att de, som nu gå med majoriteten här i utskottet, äro renons på alla positiva synpunkter på detta organisationsproblem. För min del vill jag bestämt betona, att, om man vill ha en mera rationell och ekonomisk organisation, får man först överväga, om icke först lagen i några avseenden bör förändras. Det torde vara den bästa och genast framkomliga vägen till att på tillfredsställande sätt lösa den sociala olycksfallsförsäkringens förvaltningsfråga.

När sedermera de särskilda paragraferna uppläsa, ämnar jag måhända återkomma med närmare motivering för den ståndpunkt, som reservanterna intaga. Jag vill därför icke nu förlänga debatten i fråga om denna del av utskottsbetänkandet utan yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Carlsson i Stockholm: Herr talman! I frågans nuvarande läge kan jag beträffande olycksfallsförsäkringens organisation inskränka mig till att i korta drag ge uttryck för den mening, som återfinnes i min reservation, som är vidfogad utskottsutlåtandet i denna sak. Först några ord beträffande sakfrågan! När man kommer till den nu bestående ordningen på området i fråga om denna försäkring, finner man, att vi ha en statsanstalt och ömsesidiga bolag, som gemensamma bärare av försäkringen. Detta är, som herr talman vet, en produkt ifrån 1916, en produkt av och kompromiss emellan kam-

rarnas olika beslut. Denna kammare gick som bekant på den vägen, att försäkringen skulle centraliseras i den nuvarande riksförsäkringsanstalten, men första kammaaren gick på en annan väg, och följden blev den, att vid kompromissen det nuvarande tillståndet kom till. Det är klart att det kan anföras och har från olika håll anförts skäl även för nu bestående ordning. Man har exempelvis åberopat tyska förhållanden, och det är sant, att i fråga om Tyskland ligger ju försäkringen på detta område så, att det är yrkesföreningarna, Berufsgenossenschaften, som där stå som bärare av försäkringen, och den var väl också här ursprungligen menad att läggas på samma sätt. Men om man nu ser på de ömsesidiga bolagens struktur, befinnes det ju, att de ha utvidgat gränserna för försäkringen, och att den numera icke enbart är begränsad till vissa industrier eller till vissa bestämda näringsområden.

Det nuvarande systemets nackdelar äro de många försäkringsinrättningar, som sålunda medföra, att skaderegleringens enhetlighet blir lidande, och vidare ojämnheten i premiesättningen och uppdelningen av försäkringsstocken. Det finnes som bekant goda och dåliga risker även på detta område. Det är klart, att det är skillnad på ett litet företag och ett stort med hundratal arbetare. Dessa senare äro givetvis mera lättskötta, än de små företagen, som ha 1—5 arbetare. Till systemets nackdelar torde väl även kunna läggas den ökade kostnad som systemet väl ändå ur nationalekonomisk synpunkt får anses innebära. Utredningen i detta avseende kan väl sägas vara vittnesgill för att dessa 12—13 försäkringsinrättningar draga en större kostnad ur administrativ synpunkt, än en välskött monopolanstalt skulle göra. Det har ju däri sagts, att besparingen på detta område är klar, och det har jag heller icke hört från något håll motsägas. Den besparingen kan, som från flera håll anförts, i runt tal sägas uppgå till en halv miljon kronor. Till de nackdelar, jag talat om, får man sedan lägga dem, som konkurrensen medför. Konkurrensen har ju på detta område icke någon egentlig uppgift att fylla, men kan däremot åstadkomma åtskilliga skadeverkningar. Man bör ju komma ihåg, att till följd av lagens bestämmelse och dess avgränsning kan ju icke genom konkurrensen en enda man, icke ett enda försäkringsobjekt uppbibringas mer än som är givet inom den ram, som lagen uppdrager.

Beträffande skaderegleringen är det klart, att det måste uppstå en del ojämnheter, även med den bästa vilja och den bästa avsikt, som kan vara till finnandes rörande lagens tillämpning.

Vad beträffar premiernas avvägning i förhållande till risken är det naturligtvis ett problem, som icke är lätt att bemästra, och svårare blir det, då det är flera, som skola handhava försäkringen. Det har ju framgått bland annat av försäkringsinspektionens tryckta handlingar, att det varit dåliga år för våra försäkringsanstalter på detta område. Det har ju till och med inträffat, att extra premier ha måst påföras, vilket är en mycket allvarlig historia. Nu torde detta icke enbart bero på den konkurrens, jag nyss var inne på utan även på andra orsaker. Om vi se på statistiken, befinnes det, att under 1921 var det i runt tal 42,000 olycksfall, vill jag minnas, under det att den siffran senare gått upp, så att den för 1925 visade i runt tal 65,000 olycksfall. Vad är då anledningen till denna starka stegring av olycksfallsfrekvensen? Ja, en del ligger i den ökade driften och i folkökningen under dessa år, som ju skattas till i runt tal 7 %. En annan del ligger i motorfordonens ökning och naturligtvis även i en bättre kännedom om lagen och den fullständigare anmälan, som blir följden därav, samt naturligtvis även i den utförligare statistiken. Men allt detta förklarar ändå icke tillfullo förhållandet. Sedan är det klart, att lönläget och prisnivåns förändringar även spela en viss roll i fråga om det resultat, som uppvisas i försäkringsinspektionens handlingar. Det är sannolikt, att en monopolanstalt skulle på ett bättre sätt kunna bemästra alla

*Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.*
(Forts.)

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

de svårigheter, som härigenom uppstå, än vad det nu är möjligt med hänsyn till de många försäkringsbolagen. I fråga om socialförsäkringens och särskilt olycksfallsförsäkringens centralisering, har ju detta varit föremål för många och vidlyftiga utredningar, som herrarna väl känna till. Socialförsäkringskommittén var på sin tid inne på frågan, ävenså ålderdomsförsäkringskommittén. Den förra kommittén har — om jag inte missminner mig — uttalat att en centralisering av olycksfallsförsäkringen till riksförsäkringsanstalten vore att föredraga framför den nuvarande ordningen. Så fingo vi ju en kommitté för socialförsäkringens omorganisation, men denna kommitté föll ju som bekant för geddesyxan på sin tid, innan den hann att fullfölja och utföra sitt värv. Och sedan fingo vi ju besparingskommittén och särskilda sakkunniga, som sålunda alla haft organisationsfrågan till behandling. Den gamla uppfattningen om att man skulle kunna få socialförsäkringen så att säga under en hatt, den tror jag icke numera har stor resonans. Vad man nu avser är ju att försöka på ett förnuftigt sätt uppdelna och centralisera socialförsäkringen, dels med tanke på dess stora primära uppgift och dels med tanke på att få in den som en del av hela det sociala arbetet med hänsyn tagen till de andra grenarna på detta område.

En centralisation av försäkringen kan lösas på olika vägar. Vi ha exempelvis i Norge den rena statsanstalten. Sedan ha vi i Danmark arbetsgivarebolag med en statlig skadereglering, och vidare finns en tredje typ i Schweiz, som närmar sig den typ, som Kungl. Maj:t föreslagit här. Den typ, som Kungl. Maj:t föreslagit, har många fördelar. Den kan ju även jag vara med om, då den enligt min uppfattning är att föredraga framför den nuvarande organisationen. Emellertid tror jag, att det med denna organisation skulle möta mycket stora svårigheter för att på ett tillfredsställande sätt lösa alla dessa frågor, som ligga i linje med den obligatoriska olycksfallsförsäkringen. Den får — i korthet uttryckt — i huvudsak en monopolanstalts alla nackdelar utan att få den statliga anstaltens fördelar. Sedan kan det ju lösas på en annan väg. Den väg som jag antydde, att arbetsgivarna skulle skapa en anstalt men med statlig skadereglering, den vägen är givetvis framkomlig. Emellertid tror jag för min del, att en statsanstalt av den nuvarande riksförsäkringsanstaltens typ är att föredraga framför de båda andra alternativen. Att denna anstalt sköter sig bra, finnas vittnesgilla intyg på. Statsrevisorerna ha någon gång vittnat därom, och besparingskommittén, som i fråga om ekonomiska saker och ting måste tillmätas betydelse, har också sagt, att den skötes i huvudsak bra. Nu tror jag således för min del, att det är riktigt att bibehålla denna anstalt. Den kan förbättras och läggas så att den arbetar under något friare former än vad nu är fallet. Representanter för arbetare och arbetsgivare böra ha medbestämmanderätt i ledningen. Huru det än är med vårt folk, har det dock förtroende för den statliga verksamheten på detta område. Det finns åtskilliga vittnesmål i den riktningen, som jag skulle kunna tala om.

Vidare vore det, herr talman, med tanke på socialförsäkringens allt större omslutning, bra, om man här kunde få en enhetlig organisation, som kunde mera intimt samarbeta med de övriga socialförsäkringsgrenarna. Jag har därför gått på den rena statsanstaltens linje. Denna ståndpunkt, herr talman, har också, såsom jag förut nämnde, tidigare intagits av denna kammare. Den gick nämligen på sin tid in för den uppfattningen, att det skulle vara en statsanstalt, som ensam skulle vara bärare av försäkringen.

Jag tror sålunda, att jag befinner mig på säker mark, då jag här yrkar bifall till den av mig avgivna reservationen, som är vidfogad utlåtandet.

Herr *Törnkvist* i Karlskrona instämde häruti.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag skall blott be att få säga några repliker med anledning av några yttranden, som här äro fällda.

Jag hade tyvärr icke tillfälle att vara inne i andra kammaren under debattens första del, men jag har ändå fått ett intryck särskilt av det yttrande, som hölls av herr Järte, om den verkliga ställning, som högern intager i denna fråga. Han förklarade, att hela föreställningen om denna socialförsäkring måste, i en viss grad åtminstone, revideras, och att utgångspunkten för reformarbetet i det avseendet borde bli en förändring uti själva lagen om ersättning för olycksfall i arbete, därför att den lagen har fått en så stor omfattning. Jag förmodar, att jag icke tolkar den ärade talaren felaktigt, om jag däri lägger in ett uttryck för en önskan, att lagens omfattning skulle förminska, och att man borde se till att beskära storleken av de grupper, som falla under lagen. Är denna min tolkning av yttrandet riktig, är *det ett tecken på att det här utlåtandet intet säger om vad åtminstone representanterna för vissa grupper inom det utskottet verkligen tänka*, och detta framgick för övrigt även av andra punkter i den talarens yttrande. Jag har naturligtvis icke tvivlat på, att detta utlåtande, bakom vilket samtliga högerrepresentanter stå i organisationsfrågan, tillhör de nödfallsutvägar, som äro att tillgripa för dem, som ingenting vilja. Man kostar på sig ett erkännande om det otillfredsställande tillståndet. Man låter till och med framskynta i utlåtandet, att man skulle kunna tänka sig en monopolanstalt, samtidigt som den ärade talaren från högern, som själv varit ledamot av utskottet, förklarar, att det rests ett principiellt motstånd särskilt mot tanken på monopol på detta område. Jag upprepar alltså, att detta utskottsutlåtande icke täcker de verkliga tankar, som på denna punkt finnas inom vissa grupper, åtminstone inom riksdagen och att man icke intresserat sig för mycket annat än för möjligheten att få hela denna fråga från dagordningen.

Jag skall nu endast åter igen taga upp den frågan, huruvida arbetsgivarna böra ha majoritet. Herr Löfgren i Stockholm lär i sitt anförande ha förordat det, och herr Järte förklarade, att man behöver väl icke vara privatkapitalistiskt snärjd för att intaga den ståndpunkten, att de, som skola betala, skola också bestämma. Ja, vad exemplet från fackföreningarna beträffar var det fullkomligt omöjligt att fatta tankegången i vad mån det kan vara tillämpligt i jämförelse med det ämne, som vi här behandla. Det är ju på det sättet, att i fråga om tillämpningen av lagen om ersättning för olycksfall i arbete är det en alldeles säregen sak. Den satsen — jag vill icke upptaga till diskussion den satsens allmängiltighet — som kan vara fullt giltig och riktig på andra områden, är det icke här, därför att här gäller det tillämpningen utav en av statsmakterna stiftad lag. Det är statsmakternas plikt att se till, att även den lagen tillämpas riktigt och rätt. Det kan kanske ske, om arbetsgivarna få bestämma, men principiellt måste det i varje fall vara oriktigt att i deras händer lägga denna bestämmanderätt över lagens tillämpning.

Jag har sagt det förut och jag kan gott upprepa det, att ur principiella synpunkter har jag ingenting att invända emot en uppdelning av det arbete, som olycksfallsförsäkringslagen kräver, på det sättet, att arbetsgivarna ha hand om försäkringen, om man nämligen då samtidigt låte skaderegleringen falla under ett statens organ av den ena eller andra beskaffenheten. Principiellt har jag ingenting att invända mot en sådan anordning, men den senare delen är ett absolut oundgängligt villkor för att vi skola kunna reflektera på linjen. Sedan menar jag vidare, att vilken organisation man än gör för att tillmötesgå kravet på en sådan uppdelning, blir ingen organisation rationellare än den organisation, som här är föreslagen, och även ingen rationellare organisation i monopolställning än t. ex. den nuvarande riksförsäkringsanstalten. Det är min

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Ang.
lag om för-
säkning för
olycksfall i
arbete m. m.

(Forts.)

bestämnda mening, att ur organisationssynpunkt är regeringsförslaget överlägset varje annan anordning, som delar upp de två olika funktioner, som finnas för hela denna sociala olycksfallsförsäkringsorganisation.

Jag skall för övrigt be att få understryka, att även om jag anser, att en sådan organisation, som regeringen föreslagit, är bättre än ett ämbetsverk, är det självfallet, att det primära ändå blir själva centraliseringen av olycksfallsförsäkringsväsendet, avskaffandet av denna besynnerliga form med tolv arbetsgivarebolag, som det nu finns, och en riksförsäkringsanstalt. Det är naturligtvis alltid det primära, och i vilken form den centraliseringen skall komma att ske, kan icke bli annat än en andra-rangsfråga.

Jag vill med anledning av ett yttrande av herr Järte säga, att den misstanken, att förslaget om fria anstalter, sådant det utarbetats av besparingskommittén, skulle vara påverkat eller ha uppstått på grund av någon slags kontakt mellan socialiseringsnämnden och eventuellt en grupp i besparingskommittén, är absolut felaktig. Det finns icke en aning av sanning i det antagandet. I själva verket kom för mig besparingskommitténs förslag på denna punkt som en fullkomlig överraskning, och efter vad det sagts mig från medlemmar i denna besparingskommitté, hade även socialiseringsnämndens förslag om statsbanornas organisation för dem varit en fullständig överraskning. Det förefaller mig vittna om att själva de organisationstankar, som äro nedlagda i bägge förslagen, hava en så pass stor inneboende bärkraft, att det tyder på att de så småningom slå igenom.

Jag skall också tillåta mig säga, att när jag fällde det kanske nog så vårdslösa uttrycket »perukstockar», kunde jag icke syfta på utskottets ärade representanter i den mån, de stå bakom utlåtandet. Ty jag kan icke läsa detta utlåtande på annat sätt än som uttryck för ett visserligen mycket kallhjärtat sinnelag, men i alla fall såsom uttryck för den känslan, att den fria anstalten är någonting att reflektera på.

Jag tycker — och det har jag förut sagt — att det är egendomligt, så överraskande snabbt dessa organisationstankar slagit igenom även på det håll, som utskottsmajoriteten representerar. På sitt sätt är det en glädjande överraskning, ty det vittnar om att alldeles oemottaglig för de nya synpunkterna är man dock ingalunda. Mitt uttryck får nog anses avse den, som det drabbar, mera abstrakt, och icke någon särskilt utpekad person och som sagt ingalunda de utskottsrepresentanter, som till en viss grad ställt sig bakom tanken på denna fria anstalt.

Jag skall nu också yttra något om kritiken av kalkylerna. Jag tror icke, att det är möjligt för undertecknad lika litet som för kalkylernas egna upphovsmän att förklara, att om en sådan anstalt bildas skall den på öret komma att kosta det, som kalkylerna utvisa. Det står icke i mänsklig makt att göra så noggranna kalkyler beträffande en nyorganisation. Men jag vågar säga, att kontrollräkningen i riksförsäkringsanstalten icke heller har något som helst bevisvärde. Det är ju bekant säkerligen för utskottets ledamöter i allmänhet, att det inom riksförsäkringsanstalten finnes ett synnerligen segt och intensivt motstånd mot den tanken, att detta ämbetsverk skall upphöra och ombildas på det sätt, som föreslås i regeringsförslaget. Detta gör, att man har icke någon som helst anledning att tro, att dessa kalkyler skulle vara noggrannare än de kalkyler, som äro gjorda av de sakkunniga inom socialdepartementet. Det är sådana argument, som i själva verket icke spela någon roll. Den sakkunskap, som finns hos reservanterna i riksförsäkringsanstalten, är precis lika stor som den sakkunskap, som fått sitt uttryck i riksförsäkringsanstaltens eget utlåtande. I det avseendet tror jag icke, att man har anledning åberopa vare sig den ena eller andra. Jag skulle tro, att utskottet fått vissa belägg för att besparingarna av en väl organiserad fri anstalt kunna bli mycket större

och väsentligen större än den besparing å $\frac{1}{2}$ miljon kronor, om vilken någon nyligen här yttrat sig. Jag vågar sålunda säga, att den kritik, som här i kamraren reservanterna rikta mot förslaget, åtminstone icke på mig gjort något starkare intryck.

Jag har den känslan att vad som egentligen är karakteristiskt för motståndet äro icke skäl och argument av olika slag utan det är rena olustkänslor: man tycker icke om, man tycker icke, att det är angenämt utan tvärtom ytterst oangenämt, att hela detta sociala försäkringskomplex blir draget upp ur sumpen — detta tror jag verkligen hava skett genom förslagen i år, vilket öde de för övrigt för närvarande än gå till mötes i riksdagen — därför att man hoppats att under åtskilliga år ännu vara befriad från påminnelsen om att på detta område finnas försummelse, som det är på tiden att gottgöra. Det är dessa olustkänslor, som kanske framför andra tryckt sin stämpel på behandlingen av åtminstone ett par av de socialförsäkringsförslag, som äro förelagda årets riksdag. Kan man knäcka försöket att skapa enhetlighet inom en gren av socialförsäkringen, ja, då har man samtidigt försvårat skapandet av enhetlighet på annat håll, och på det sättet hoppas man undan för undan kunna uppskjuta det obehag, som nu i en viss grad tagit gestalt i denna riksdag. För alla dem, som på detta område ingenting vilja, är i alla fall något vunnit, om man åtminstone kan få till stånd ett eller kanske, om lyckan är god, flera års uppskov med en draglig organisation av socialförsäkringsfrågorna.

Herr Samuelsson: Herr talman! Det har nästan av samtliga talare, som yttrat sig i denna debatt, klandrats och klagats över själva förfaringssättet vid behandlingen av detta ärende och den forcering, som varit en följd av det hela. När man till och med från utskottsledamöternas sida och från de partier, som haft representanter i utskottet, klagat över denna korta tid, trots att dessa väl hunnit få något reda på förhandlingarna i utskottet, är det helt naturligt, att det är så mycket mer anledning för oss andra att anföra klagomål över den kolossala forcering, som framträtt i behandlingen av denna fråga. Ty det är tydligt — man behöver blott se denna digra lunta, som det här förevarande och de andra försäkringsförslagen utgöra — att det är nästan omöjligt för en vanlig människa att på så kort tid hinna sätta sig in i dessa frågor — detta så mycket mera som vi under hela denna tid haft arbetsplena och alltså icke haft tillfälle i stort sett att i detalj gå in på dessa spörsmål.

Emellertid, när man nu går in på själva organisationsfrågan, vill jag endast för mitt vidkommande understryka herr Carlssons i Stockholm yttrande och hans redogörelse för detta spörsmål. Jag menar, att denna redogörelse klarlägger spörsmålet och särskilt vilka förmåner man har av en centralisering av hela denna försäkringsorganisation.

Av herr Lindmans anförande syntes det framgå, som om han såge på frågan enbart ur kostnadssynpunkt. Ur hela hans anförande kunde man endast få fram, att så och så mycket får man i besparing genom att gå på utskottsförslaget. Han såg alltså dessa frågor icke från några sociala synpunkter utan endast från rent ekonomisk synpunkt. Enligt herr Lindmans anförande sparar man enbart på den ändring utskottet kommit till vid beräkningen av högsta löneinkomst för ersättnings erhållande 1,600,000 kronor, och detta har enligt hans åsikt varit utslagsgivande för dessa herrar att ställa sig på utskottets förslag. Men det är nog icke alltid sådana sparsamhetssynpunkter läggas på de spörsmål, som vi behandla här i riksdagen. Riksdagen har bland annat i år åt en enda familj, kungahuset eller den kungl. familjen, anslagit 1,535,000 kronor. Då hördes inga sparsamhetssynpunkter från herr Lindmans sida, och då talade man icke från det hållet om att man i anledning därav ville gå på avslag på ett sådant anslag. Här gäller det nu en rättvis och skäligen ersättning

*Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.*
(Forts.)

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

till arbetarklassen, men just därför att det är till arbetarklassen, vill man helt naturligt se spörsmålet från en annan synpunkt.

Det är klart, att man kan ha en hel del anmärkningar att göra mot det kungl. förslaget, och att det finns en hel del punkter, som man skulle vilja taga i detaljgranskning, men det kan ju ha mindre betydelse nu, när första kammaren redan har tagit ståndpunkt till förslaget i dess helhet.

Speciellt graderingen av ersättningsbeloppen är enligt mitt förmenande något, som jag icke finner tilltalande, och som jag icke kan gå med på. Att ge de lägsta inkomsttagarna bland de försäkrade ett så lågt ersättningsbelopp som en krona eller en krona och femtio öre o. s. v. är att ge dem en ersättning, som är fullkomligt omänsklig. Man kan icke på något sätt säga, att den ersättningen kan anses vara skälig som olycksfallsersättning. Så mycket mera hade dessa ju skäl till en större ersättning, som deras inkomster icke kunna anses ge dem en skälig bärgning. Denna gradering av ersättningarnas storlek såväl i Kungl. Maj:ts som i utskottets förslag kan jag för min del icke under några omständigheter godkänna.

Trots som sagt en hel mängd detaljmärkningar, som man kan framställa mot det kungl. förslaget, innebär dock detta en del förmåner för arbetarklassen som sådan, och det är därför helt naturligt så, att när man går att välja mellan Kungl. Maj:ts förslag och utskottets förslag, måste man välja det förra och alltså gå med på den reservation, som är avgiven av herr Bærg m. fl.

Då de flesta talare rört sig med mera än den första punkten, ger det mig anledning att även gå in på frågan om karenstiden. De 35 dagar, som finnas i den gamla lagen, böra enligt utskottets mening finnas kvar, vilket också föreslås i det lagförslag, som skall behandlas och antagas i dag. Det är också något, som är fullkomligt oriktigt, och som man icke kan gå med på. Nu föreslår visserligen utskottet på denna punkt en utredning, och jag vill hoppas, att, när man nu i år icke vill vara med om karenstidens slopande, åtminstone denna utredning skall då dithän, att man nästa år får se en mera rättvis form för ersättningarna, så att karenstiden borttoges.

Det är nu helt naturligt så, att när nu utskottets förslag, som jag förmodar, kommer att antagas liksom i första kammaren, måste man förbehålla sig fria händer att till nästa år framkomma med en del motioner om förbättringar av lagen. Sådant läget som sagt för närvarande är, har jag för mitt vidkommande ingenting annat att göra än att yrka bifall till den av herr Bærg m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Osberg: Herr talman! Endast ett par ord som replik till herr Eriksson i Grängesberg. Han sade, att utskottet icke tagit upp min motion, därför att man överallt i världen har det ordnat på det sättet, att arbetsgivarna betala försäkringspremierna. Jag vill då verkligen fråga honom, om vi skola vara helt hänvisade till att springa efter andra nationer utan att själva någon gång kunna komma med ett eget initiativ och handla på egen hand. Jag tycker verkligen, att det är för tråkigt att få en sådan upplysning till svar. Jag vet alltför väl, hur det går till i utskotten. Man bryr sig icke om motionerna utan går förbi dem, och sedan kommer man med en sådan förklaring.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Strindlund: Herr talman! Jag tror, att debatten håller på att lida mot sitt slut, och jag skall icke mycket förlänga densamma. Efter de yrkanden, som äro framställda, och efter den debatt, som förts, torde det väl vara sannolikt, att omröstningen kommer att stå mellan utskottets förslag och det förslag, som innefattas i den av herr Bærg m. fl. avgivna reservationen, till vilken senare herr Bernhard Eriksson yrkade bifall med den motiveringen, att

han ansåg den vara ett fullständigt uttryck för samhällsintresset. Det är denna hans motivering, som jag icke riktigt kan godkänna. Jag tror icke heller, att samtliga kammarens ledamöter riktigt ihågkomma vad ett bifall därtill skulle innebära. Atminstone tror jag icke, att man från lantmannahåll uppfattat den saken riktigt.

Därest vi nu skulle bifalla herr Bärge's förslag, skulle vi också godtaga den av Kungl. Maj:t föreslagna sammansättningen av riksförsäkringsstämman. Om denna heter det bland annat, att den skall bestå av 30 ledamöter, av vilka 16 skola utses av Konungen, 7 representanter för arbetsgivarna skola utses av svenska arbetsgivarföreningens förtroenderåd och 7 representanter för arbetarna skola utses av landsorganisationen i Sverige. Det är kanhända en brist i min allmänbildning, att jag icke riktigt har reda på och känner till dessa organisationer, som sålunda enligt denna lag skola legaliseras att utse representanter i denna riksförsäkringsstämma. Det skulle ha varit bra mycket trevligare, då vi skola taga ställning till detta förslag, om herr socialministern hade velat i sin proposition lämna en redogörelse för dessa organisationer. Jag tycker, att det hade varit fullt på sin plats, ty jag tror, att det är flera än jag, som icke ha kommit i så nära kontakt med dem, att de lärt känna dem ordentligt. Jag tror tvärtom, att flertalet arbetsgivare stå utanför arbetsgivarföreningen och icke ha riktigt reda på vad det är för slags sammanslutning. Jag tror också, att man kan göra precis samma invändning mot den andra organisationen, nämligen den som skall utse arbetarnas representanter.

Det kan icke vara riktigt att dela upp svenskarna i två grupper, som enligt vad jag kan förstå skulle komma att representera två motsatta ytterligheter. Det kan icke vara riktigt att enbart legalisera svenska arbetsgivarföreningen och landsorganisationen. Vi ha dock en stor grupp, de som bo och bygga på landsbygden, som icke äro anslutna till någon av dessa två organisationer, och det kan då icke vara riktigt, att vi i lag skola bestämma, att den, som vill ha något som helst inflytande på sammansättningen av riksförsäkringsstämman, skall vara tvungen att ansluta sig till antingen landsorganisationen eller arbetsgivarföreningen eller — som fallet troligtvis skulle bli mig — till bägge två, antagligen till landsorganisationen på vintern och till arbetsgivarföreningen på sommaren.

Jag har givetvis i det läge, frågan nu befinner sig, icke något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Då jag nu i alla fall har ordet, skulle jag vilja tillägga även en annan sak. Då man här har tvistat om huruvida den organisation, som skall handha försäkringen, skall vara ett privatmonopol eller ett statsmonopol, vill jag för min del säga, att jag icke tror, att man helt och hållet kan försvara ett privatmonopol. Jag kan därför icke godtaga det av Kungl. Maj:t gjorda förslaget i denna punkt, och som upptagits av herr Bärge i hans reservation, ty jag tror, att vilket företag som helst av privat karaktär bör vara utsatt för konkurrens för att det skall hålla i den ställning, det bör intaga. Jag kan därför icke underlåta att tillkännage, att, därest jag skulle ha att välja enbart mellan ett privatmonopol och en statsanstalt, skulle jag ansluta mig till det senare alternativet.

Herr Järte: Herr talman! Jag kan icke låta herr socialministerns sista anförande stå alldeles obesvarat, framför allt då han gjorde gällande, att med denna proposition hade »socialförsäkringen lyfts ur försumpningen». Det är dock att ställa fakta något på huvudet, då man besinnar, att 1920 års riksdag skrev till Kungl. Maj:t och begärde en utredning i syfte att få socialförsäkringen förenklad, mera effektiv och förbilligad. På herr Bernhard Erikssons föredragning som socialminister tillsattes på hösten 1920 den Jochnickska ororganisationskommittén, som fick i uppdrag att försöka tillmötesgå riks-

*Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)*

Ang.
lag om för-
säkning för
olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)

dagens önskan. Denna kommitté avlivades emellertid av den andra Brantingska ministären i samband med den stora kommittéslakten. Det måste nog medgivas, att det förefanns vissa personliga motsättningar inom kommittén, kanske också, att utredningen lagts på så bred bog, att det icke förelåg några större utsikter att inom en nära framtid kunna få ett resultat. Sedan låg frågan nere. Då var den verkligen nere i försumpningen! Sedan kom 1923 besparingskommittén och tog upp socialförsäkringen och framlade i fjol sitt förslag, och vilken Kungl. Maj:t som helst hade nog ansett det vara nödvändigt att fullfölja uppslaget. Nu ha också dessa propositioner kommit — tyvärr dock med uteslutande av pensionsförsäkringen, som måhända vällar både statsverket de största utgifterna och vännerna av socialförsäkringens förenhetligande de största bekymren.

Man kan då icke göra gällande, att det råder någon slags olustkänsla hos motståndarna till Kungl. Maj:ts förslag, därför att man nu fått dessa propositioner på riksdagens bord. De ha ju varit efterlysta av riksdagen själv! I de motioner, som från högerhåll väckts i första kammaren och i andra kammaren, yrkar man avslag på propositionerna av rent sakliga skäl, och ett av de skäl för avslag, som man där har gjort gällande, har just varit, att socialförsäkringens enhetlighet icke blivit tillbörligt tillgodosedd. Jag måste därför bestämt protestera emot, när här göres gällande, att man från det håll, som jag företrätt i utskottet, skulle vilja ha dessa frågor försvunna från offentlighetens yta, och att det skulle väcka olust hos oss, att de toges fram i ljuset. Nej, mina herrar, olusten, den känner skattedragarna, den känner näringslivet över vår socialförsäkrings alltför stora ansvällning såväl med hänsyn till omfattningen som till kostnaderna. Den frågan hålles nog aktuell, och den olusten kommer också efter hand att framtvinga en förnuftigare och billigare ordning på området.

Man hade med glädje emotsett sådana förslag från Kungl. Maj:ts sida, men föreliggande förslag ha icke varit så funtade, att man av sakliga skäl ansett sig kunna godtaga dem, och det är detta, som utskottet sagt ifrån. Man kan dock icke begära, att utskottet skall sitta och hitta på nya förslag. Jag är för min del icke någon vän av en regerande riksdag. Jag anser, att det är statsförvaltningens och Kungl. Maj:ts sak att utfundera förslag och lägga fram dem till riksdagens prövning. Jag förmodar, att icke heller herr statsrådet för närvarande, såsom medlem av regeringen, är en sådan vän av den regerande riksdagen, att han icke kan känna sig missnöjd över att utskottsmajoriteten här icke kommer med något preciserat reformförslag.

Sedan menade herr statsrådet, att vi icke borde taga illa upp hans uttryck om »perukstockarna». Det var nämligen icke tänkt in concreto utan mera så att säga in abstracto mot dem, som icke äro mottagliga för den nya tidens geniala idéer om sagda »fria anstalt». Han bestred, och jag skall ingalunda draga hans uppgifter i tvivelsmål, att socialiseringsnämnden och besparingskommittén haft någon kontakt med varandra. Socialiseringsnämnden och besparingskommittén ha suttit i samma hus, i Rosenbad, om jag minns rätt, och ha gjort upp samma förslag oberoende av varandra. Jag må då säga, att luften i Rosenbad måste vara på något sätt bemängd med denna »nya idé», eller också finns det någon telepatisk överföring, eller kanske är det så, att en stor uppfinning alltid framkommer samtidigt på flera håll? Det är ju möjligt, men jag vågar dock för min del hysa den misstanken, att nog kan det ha funnits medlemmar av socialiseringsnämnden och besparingskommittén, som visste av dessa gemensamma förslag.

Hur som helst — jag är så oemottaglig för den nya tidens idéer, att jag i likhet med herr statsrådets egna meningsfränder i utskottet skulle, därest monopolisering genomfördes, för min del vilja föredraga riks-försäkringsanstal-

ten som den centrala bäraren framför den fria anstalten. Jag röjer härmed ingen hemlighet. Jag tror icke heller, att det är allt för indiskret att säga, att det var på vippen, att det i utskottet hade blivit majoritet för den mening, som förfäktats delvis av herr Olof Carlsson i Stockholm och delvis av herr Hamrin. Få se, hur det går i voteringen! Det förefaller, som om man inom herr statsrådets eget parti hade en viss lutning åt den perukstockmässiga uppfattningen beträffande den fria anstalten, och är det förhållandet, får jag säga, att denna anstalt är ovanligt fritt svävande i fria luften.

*Ang.
lag om för-
säkning för
olycksfall i
arbete m. m.
(Forts.)*

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Endast en replik till herr Järte. Om det nu skulle vara så, att det funnits något osynligt samband mellan besparingskommittén och socialiseringsnämnden, skulle det väl vara ett bevis för att socialiseringsnämndens tankar ansågos förståndiga även på det hållet. Vilka personer voro ledamöter av besparingskommittén? Ordföranden, landshövdingen i Jämtlands län, herr Linnér, anses ju vara en mycket framstående jurist, som var en av de starka männen i 1914 års regering. En av ledamöterna var chefen för Grängesbergsbolaget, kommerserådet Dillner, en ledamot var chefen för litograftrusten, ingenjör Ramström, båda mycket framstående män på det industriella och merkantila området. Övriga ledamöter voro chefen för statskontoret, en statssekreterare och en socialdemokrat, som nu är chef för postverket. När nu denna så sammansatta besparingskommitté kom med det framlagda förslaget om en försäkringsanstalt var det väl icke så underligt, om en socialdemokratisk regering genom framlägandet av detsamma väntade, att den skulle vinna något erkännande, men det har den icke fått, trots att förslaget borde kunnat anses antagligt för arbetsgivarna. Ty icke kan man väl tänka sig, att dessa herrar, som äro chefen för industriföretag, som äro bland de största som finnas i vårt land, icke skulle förstå vad som vore för industrien förmånligt. Är det kanske så, att om det hade varit en annan regering, som lagt fram förslaget, skulle det ha passat herrarna? Man måste ändå komma ihåg, att uppslaget till den föreslagna organisationen kom ursprungligen från de herrar, som jag nu har omnämnt. Jag vill bara konstatera som ett faktum, att så är förhållandet.

Nu skulle jag vilja säga en sak till också i detta sammanhang. Herr Järte framhöll i sitt första anförande, att idealet för organisationen av den sociala olycksfallsförsäkringen vore den organisationsform, som man har i Tyskland. Jag ber att däremot få framhålla, att inom utskottet har herr von Sydow förklarat denna organisationsform vara omöjlig att tillämpa i Sverige. Den, som känner till svenskt näringsliv och den tyska försäkringsorganisationen, vet, att det icke är lämpligt att organisera den sociala olycksfallsförsäkringen efter samma principer hos oss som i Tyskland. Jag förstår därför icke, hur herr Järte kan säga, att det skulle vara idealet för vår försäkring. I Tyskland är det så ordnat, att olycksfallsförsäkringen skötes av föreningar av näringsidkarna inom varje yrke för sig. Det finns alltså ingen konkurrens om försäkringarna. Vi kunna icke tillämpa en sådan organisation i Sverige, ty våra näringsföretag äro för fåtaliga och arbetarantalet för ringa i förhållande till vad som skulle behövas för en sådan organisationsform.

Beträffande 1920 års riksdagsskrivelse om en enhetlig socialförsäkring vill jag säga, att jag beklagar, att icke det arbetet blev slutfört. Jag tror, att det bort fullföljas, och att det måste fullföljas, men om det hade blivit fullföljt, tro herrarna då, att de, som i dag motsätta sig de nu föreliggande förslagen, och ha olusikänslor gentemot dessa förslag, skulle vilja om förslag föreläge gå in för en omedelbar omorganisation av hela vår socialförsäkring?

Men man måste, för att få en riktig grund för vår socialförsäkring, bygga på den obligatoriska sjukförsäkringen. Det är icke värt att herr Järte eller någon

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

annan försöker göra gällande, att man kan få en god grund för vår socialförsäkring förrän vi ha fått den obligatoriska sjukförsäkringen. Det går inte, mina herrar! Men olycksfallsförsäkringen är en särskild gren av socialförsäkringen, vars organisationsfråga kan lösas utan sammanhang med spörsmålet i övrigt. Jag tror att en utredning om enhetlighet i socialförsäkringen måste komma till stånd, men jag är av den bestämda uppfattningen att denna utrednings resultat icke påverkar den fråga som vi behandla i dag i någon nämnvärd mån.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande utskottets hemställan, nämligen på 1:o) bifall till berörda hemställan, 2:o) avslag å utskottets hemställan samt bifall i stället till den av herr Bärge m. fl. avgivna reservationen, i vad den avsåge Kungl. Maj:ts i punkten A) behandlade lagförslag, 3:o) bifall till den hemställan, som innefattades uti punkten A) av den utav herr Lyberg avgivna reservationen samt 4:o) bifall till vad herr Carlsson i Stockholm föreslagit uti punkten A) i den av honom avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Eriksson i Grängesberg, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra särskilda utskottets hemställan i punkten A) av utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Bärge m. fl. avgivna reservationen i vad den avser Kungl. Maj:ts i punkten A) behandlade lagförslag.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Vidare gav herr talmannen beträffande motiveringen propositioner dels på bifall till det av herr Hamrin i avseende härå under överläggningen framställda yrkandet, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Järte begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslags:

Den, som vill, att kammaren bifaller det av herr Hamrin under överläggningen framställda yrkandet i avseende å andra särskilda utskottets motiveering i dess förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit berörda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren i fråga om motiveringen bifallit det av herr Hamrin gjorda yrkandet.

*Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)*

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

§ 5.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 227, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker m. m.

Denna proposition blev på begäran omedelbart hänvisad till bevillningsutskottet.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.41 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 21 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

*Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.*
(Forts.)

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning andra särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 109 med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m., nr 110 med förslag till förordning om ändrad lydelse av vissa delar av förordningen den 31 mars 1922 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m., nr 155 angående lån till organisationskostnader m. m. för en ny riksförsäkringsanstalt samt nr 221 angående överförande till indragningsstat av ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten m. m. jämte i förevarande ärenden väckta motioner.

Punkten B).

Utskottets under punkten upptagna lagförslag.

2 §.

Enligt utskottets förslag skulle paragrafen lyda sålunda:

2 §.

I — — — utförande.

Såsom arbetare enligt denna lag anses ej den, som utför arbetet i sitt hem eller å arbetsställe som av honom bestämmes, ej heller den, som av tillfällig anledning användes till arbete av någon, som eljest ej använder arbetare, ej heller, där arbetet utföres för allenast en arbetsgivares räkning, dennes make och hemmavarande barn eller adoptivbarn och föräldrar eller adoptivföräldrar i förhållande till honom. Utföres arbetet för makars gemensamma räkning, anses de i förevarande hänseende såsom allenast en arbetsgivare.

Sedan paragrafen föredragits, anförde:

Herr **Järte**: Herr talman! Jag skall härmed anhålla att i överensstämmelse med den avgivna reservationen få yrka följande: bibehållande av den gamla lagens andra paragraf med vissa förändringar, som reservanterna för sin del godkänt, samt med följande tillägg: »Såsom arbetare enligt denna lag anses ej heller den, vars avlöning hos arbetsgivaren för år räknat överstiger 9,000 kronor, ej heller minderårig, som icke fyllt 12 år.»

Herr talman, denna uppfattning har i dag motiverats tidigare av herr Lindman såsom innebärande en alltför stor utvidgning av socialförsäkringen med bland annat den konsekvensen, att t. ex. våra excellenser och Grängesbergsbolagets chef, som vi talat om under förmiddagen, skulle komma in under olycksfallsförsäkringslagen, och sålunda få betala en premie på 1.50 — väl

att märka, icke för att skydda sig mot politiska olycksfall i arbetet, ty mot sådana ges det icke någon försäkring, utan emot fysiska olycksfall i arbetet.

Vidare vill utskottet ha med minderåriga under 12 år. Det har också på skäl, som förut anförts, icke ansetts lämpligt, därför att en sådan utsträckning nedåt i olycksfallsförsäkringen icke kan anses påkallad. På den grund hemställer jag om bifall till nämnda yrkanden.

Ang.
lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m.
(Forts.)

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Jag har förut i dag haft tillfälle ange skälen, varför utskottet tillstyrkt ändringarna i förevarande paragraf, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på godkännande av förevarande paragraf enligt utskottets förslag, dels och på bifall till det av herr Järte under överläggningen gjorda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Järte begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren godkänner 2 § i andra särskilda utskottets förevarande, i punkten B av dess utlåtande nr 1 innefattade lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Järte under överläggningen gjorda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt paragrafen enligt utskottets förslag.

Återstoden av lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten B) förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Till avgörande företogs nu andra särskilda utskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete jämte i ärendet väckta motioner.

Om förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.

Genom en den 25 februari 1926 dagtecknad proposition nr 112, vilken hänvisats till andra särskilda utskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 39.

Om förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.
(Forts.)

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehåft tvenne i anledning av densamma väckta motioner nämligen:

inom första kammaren nr 300 av herr *von Koch m. fl.*; samt

inom andra kammaren nr 421 av herrar *Gardell* i Gans och *Nilsson* i Hörby samt nr 427 av herr *Bäckström m. fl.*

Utskottet hemställde

A) att riksdagen måtte — med förklaring, att varken Kungl. Maj:ts proposition nr 112 eller de i ärendet väckta motionerna I: 300 och II: 427 kunnat av riksdagen bifallas — i anledning av nämnda proposition och motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville under hänsynstagande till vad utskottet anfört verkställa förnyad utredning rörande de i propositionen och motionerna behandlade frågor samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda; och

B) att motionen II: 421 måtte anses besvarad genom vad utskottet under A) hemställt.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Bärg*, *Thorberg* och *Berglund*, fröken *Hesselgren*, herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Hagman*, *Leo* och *Carlsson* i Stockholm, fru *Östlund* samt herr *Bergström* i Hälsingborg, vilka hemställt,

A. att Kungl. Maj:ts proposition måtte av riksdagen bifallas; och

B. att riksdagen, i anledning av i ärendet väckta motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken mån rätt till moderskapsunderstöd skulle kunna utsträckas att omfatta även andra barnafödelskor än de i Kungl. Maj:ts förslag avsedda, och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Fru Östlund: Herr talman, ärade kammarledamöter! Om vi kvinnor hopats kunna med vårt inflytande främja någon fråga genom lagstiftningen, så har denna varit en av de främsta, men under de senaste årens stora osäkerhet på det ekonomiska området hava vi ålagt oss att icke föra fram densamma, och vi hava också haft den uppfattningen, att moderskapsförsäkringen bäst och lämpligast löses i samband med en obligatorisk sjukförsäkring. Då emellertid den vägen för lång tid framåt synes stängd, hava vi ansett, att Kungl. Maj:ts förslag hade alla förutsättningar att bliva ett första steg till lösande av denna fråga.

Utskottets avslagsyrkande på Kungl. Maj:ts förslag grundar sig ju åter på den uppfattningen, att Kungl. Maj:ts förslag skulle vara för snävt tilltaget, i det att det endast omfattar industriarbeterskorna, och utskottet anför, att värdet av denna understödsverksamhet skulle ökas, om den utsträcktes till vidare befolkningslager. — Ja, det är så sant, det har väl ingen förbisett, och jag anser mig t. o. m. hava rätt att nämna, att redan då denna fråga första gången fördes fram, anförde arbetarkvinnorna samma synpunkter om större omfattning, men därav följer icke ovillkorligen, att frågan måste lösas för alla på en gång och för alla på samma sätt. Reservanterna hava i detta fall samma utgångspunkt som departementschefen. När här industriarbeterskorna placerats i en grupp för sig, så är det därför, att den hjälp de skulle erhålla måste betraktas som ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Att denna synpunkt har fog för sig i minst lika hög grad som utskottets, stödes bl. a. av t. ex. ett yttrande i den första kommitténs betänkande som sysslade med denna fråga, däri det heter, att för stora grupper av arbetarklassen äro förhållandena sådana, »att mannens inkomst icke räcker till för att uppehålla familjen utan

att hustrurna därför också måste gå ut i förvärvsarbetet», och i samma betänkande förklaras också, att denna dubbla egenskap av arbeterska och familjeförsörjare drabbade isynnerhet alla de kvinnor, som voro övergivna, fränskilda eller änkor. Likaså säger socialstyrelsen i det uttalande som lämnats till utskottet: »Styrelsen har emellertid velat starkt betona, att frågan om moderskapsunderstöd till industriarbeterskor i anledning av bestämmelserna i 19 § arbetarskyddslagen måste noga hållas isär från spörsmålet om allmänt moderskapsunderstöd i den form, som av motionärerna föreslås.» Alltså förefaller det mig, att om man håller fast vid de synpunkter, som av Kungl. Maj:t här framförts i propositionen, man är i mycket gott sällskap och har ett alldeles särskilt gott stöd för sin uppfattning.

När frågan om moderskapsförsäkring eller moderskapsunderstöd förts på tal, har såväl i vårt land som inom de flesta andra länder, där frågan redan för länge sedan är löst, som given utgångspunkt varit det faktum, att de kvinnor, som arbeta i industrier och genom skyddslagstiftning äro förbjudna att arbeta i sitt yrke viss tid före och efter nedkomsten, sammanlagt 8 veckor, i första hand borde stödjas, och då denna fråga först fördes fram i vårt land, nämligen 1908, var förslaget i omfattning precis detsamma som nu, endast kostnadsfrågan var lagd på annat sätt, ändock hava många vindar blåst sedan dess. Det bör kanske antecknas som anmärkningsvärt, att frågan icke någon gång förut oaktat grundliga utredningar kommit så långt som till behandling i riksdagen. Jag hoppas emellertid, att det icke skall behövas 18 år till, innan vi komma till ett beslut.

Ett framsteg medförde emellertid frågan redan då, i det att riksdagen beviljade anslag till sjukkassor som meddelade moderskapsförsäkring, och jag är övertygad om, att dubbelt så mycket i försäkringshänseende skulle vinnas, om sjukkassorna, när den frågan kommer före, ålades att obligatoriskt meddela moderskapsförsäkring.

Huru behjärtansvärt det än är, att en utredning också kommer till stånd som verkligen kunde ge anvisningar för utsträckning av hjälpen till större grupper — jag anser nämligen icke att detta med säkerhet skulle ske efter de anvisningar herr von Koch giver i sin motion — så ber jag också att få säga till dem, som endast döma efter sina erfarenheter från hemmet, att hemmets kvinnor och industriarbeterskorna äro icke blott i olika ställning i försörjningshänseende och villkor utan även därutinnan, att en industriarbeterska *måste* vara vid full vigör och arbetsför intill den dag hon får ledigt, och hon *måste* likaså vara fullt arbetsför den dag hon börjar sitt arbete igen. Det är ingen som på timmen kontrollerar dem som hava sitt arbete förlagt till hemmet, huru krävande detta än kan vara. Det är således i högsta grad humanitära skäl som tala för, att industriarbeterskorna tillerkännas ett penningtillskott som sätta dem i stånd att återvinna hälsa och krafter, detta oberoende av huru denna understödsform sedan kan ordnas för andra grupper.

Herr talman, på grund av att det i dag är tredje plenidagen i rad skall jag icke taga upp till bemötande några av de synpunkter, som förts fram i den omtalade motionen nr 300 i första kammaren. Jag har redan antytt, att jag icke tror, att den i den mån som är tänkt skall kunna ersätta Kungl. Maj:ts förslag, när det gäller industriarbeterskor, utan jag skall med det jag nu anfört be att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

I detta anförande instämde fru *Nordgren*, fru *Wessman* och fru *Thüring*.

Herr **Hamrin**: Herr talman! I likhet med den föregående talarinnan skall jag yttra mig synnerligen kort. Jag föreställer mig, att kammaren har den

Om förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.
(Forts.)

Om förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.

(Forts.)

uppfattningen, att man här icke behöver gå in på någon detaljgranskning vare sig av Kungl. Maj:ts förslag eller utskottets hemställan med hänsyn därtill att första kammaren redan fattat sitt beslut. Om andra kammaren skulle biträda reservanternas yrkande, så skulle detta komma att innebära — i varje fall befarar jag det — att kamrarna skulle stanna i så olika beslut, att någon sammanjämkning av dessa icke kunde äga rum, då ju första kammaren avslagit Kungl. Maj:ts proposition. Och detta skulle väl medföra, att riksdagen i år icke gjorde något uttalande med avseende på lösningen av denna synnerligen viktiga fråga. Om denna kammare däremot följer medkammarens beslut, har man därigenom uppnått ett enligt min uppfattning synnerligen glädjande resultat. Ty man hade då enats om en skrivelse till Kungl. Maj:ts, som innebär en önskan, att den understödsverksamhet, som den kungl. propositionen föreslår, skulle komma att omfatta icke blott den mindre grupp av kvinnor, som hänföras till industriarbetare enligt lagen om arbetarskydd av 1912, utan jämväl betydligt större grupper av kvinnor. Jag ber i det avseendet få erinra därom, att under det omkring 90,000 arbeterskor innefattas i lagen om arbetarskydd, så uppgår enligt senaste folkräkningsresultat arbeterskorna i sin helhet till ett antal av omkring 130,000.

Jag inskränker mig därför, herr talman, till att yrka bifall till utskottets hemställan, viss om att det skulle vara synnerligen glädjande, om detta yrkande bifölles.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Be-
träffande den fråga, som nu föreligger, har utskottet ju, som bekant, föreslagit en ny utredning. Jag må säga, att de önskemål, som äro framförda från olika håll, om att sådan moderskapshjälp skall tillkomma även andra kvinnor än industriarbeterskor, som falla under arbetarskyddslagen, kan ingen känna varmare för än undertecknad. Men å andra sidan är det ingalunda tilltalande, att man använder sig av den omständigheten, att det finns större behov i denna väg, än Kungl. Maj:ts förslag omfattar, för att förhindra, att ett positivt beslut fattas vid innevarande års riksdag och för att hela frågan skall underkastas förnyad utredning. Man kan ju icke komma ifrån det faktum, att arbetarskyddslagen beträffande vissa kvinnor uttryckligen förklarar, att de icke skola få arbeta under viss tid. Och varför man skall uppskjuta ett beslut rörande dem, därför att det också finns andra, som kunna behöva ett liknande understöd, är icke för mig så lätt att fatta.

Jag kan ju icke av det utskottsutlåtande, som här föreligger, bedöma, vilken utsträckning utskottet anser att utredningen bör få, eller hur många av de kvinnor, som man anser vara i behov av sådan moderskapshjälp, den skulle komma att omfatta. Men risken för att en utredning kommer att taga en jämförelsevis avsevärd tid tror jag man kan säga föreligger. Och under sådana förhållanden kan det mycket väl hända, att man med allt erkännande av det behjärtansvärda i saken kommer att finna uppskov på ett, två, kanske tre år vara nödvändigt för att tillmötesgå de krav, som äro framställda i utskottets utlåtande. Om nu utskottet hade velat åstadkomma en utredning rörande behovet på andra håll, så hade det icke funnits något hinder för att utskottet hade tillstyrkt ett positivt beslut beträffande de kvinnor, som falla under arbetarskyddslagen. Även om utskottet icke har ansett, att det riktiga vore, att två tredjedelar av arbetsinkomsten skulle betalas i dylikt understöd, så hade utskottet kunnat föreslå — och det skulle jag för min del i varje fall ansett acceptabelt — att man hade begränsat det understöd, som skulle utgå, till ett visst belopp, låt oss säga två kronor om dagen eller något sådant, så att det hade blivit genomsnittligt för de kvinnor, som i detta avseende skulle komma

att få hjälp. Men det är icke sympatiskt, att man med ett behov, som ligger utanför, nu slår ihjäl ett förslag till positiv hjälp åt en viss del av dessa kvinnor. Det kanske må tillåtas mig erinra om, att förslag i detta ämne först väcktes år 1908, och att vi alltså i dag räkna det adertonde året, sedan denna fråga väcktes i vårt land. Det är visserligen mycket intressant att höra, att man överallt — jag förmodar det, eftersom utskottet tycks vara enhälligt — finner, att syftet med förslaget är mycket beaktansvärt, men att det ändå allttjämt kräves ökad utredning, innan man kan fatta ett positivt beslut. Jag hoppas, att man icke skall behöva uppleva kvartsseklet, innan man i denna fråga kommer fram till en sådan linje, där det är möjligt att förena en majoritet i den svenska riksdagen positivt i stället för negativt.

Jag vill för övrigt icke underlåta att nämna, att när denna fråga var före i den s. k. granskningsnämnden, förklarades det där, att det förslag, som var utarbetat, var det mest tilltalande förslag i ämnet, som över huvud framkommit. Detta är ett enhälligt uttalande av granskningsnämnden. Och i denna granskningsnämnd sutto ju åtskilliga av de personer, som ha deltagit i socialförsäkringsutskottets arbete och även av dem, som nu stå bakom detta utskottsutlåtande. Det är i varje fall, synes det mig, ganska bedrägligt att konstatera, att utskottet icke har någonting annat att rekommendera, än att denna sak skickas ut till ny utredning. Man kan utreda den ena saken, men man behöver därför icke vägra gå till mötes den andra saken.

Vad beträffar frågan om verkan av olika beslut i kamrarna, så torde väl Kungl. Maj:t komma att förstå, att om den ena kammaren fattar ett positivt beslut i denna sak, så innebär det icke något uttryck för en önskan, att utredning icke skulle behövas i den del, där man kan säga, att regeringens förslag icke omfattar alla de kvinnor, som skulle behöva hjälp i detta avseende. Tvärtom måtte väl Kungl. Maj:t uppfatta detta som en ändå starkare understrykning ifrån riksdagens sida av en önskan, att man äntligen i denna sak skall komma från ord till handling.

Herr **Anderson** i Storegården: Herr talman! Den princip, som den kungliga propositionen bygger på har utskottet icke kunnat godkänna. Det är tydligt, att man icke kan gå in för en princip, som ger dem, som på grund av arbetarskyddslagstiftningen förhindras i sina förvärvsmöjligheter, ett understöd för det minskade förvärvet genom statens försorg. Går man in för den principen, kan man komma ganska långt. Och jag vill i utskottets uttalande se ett ståndpunktstagande emot en princip, att staten skulle vara ersättningsskyldig i de fall, då staten genom en skyddslagstiftning gör intrång i den enskildes förvärvsmöjligheter.

Men jag begärde ordet närmast med anledning av herr Hamrins yttrande. Herr Hamrin ville göra gällande, att utskottet skulle ha principellt uttalat sig för en understödsverksamhet i långt större utsträckning, än den Kungl. Maj:t föreslagit. Jag har icke fattat utskottets utlåtande på det sättet, utan vi hava nog i utskottet ansett, att det borde tagas under förnyad omprövning, huruvida man skall gå in för understödsverksamhet även åt andra grupper, och att man då enligt den von Kochska motionen skulle lägga behovsprincipen och icke den av Kungl. Maj:t föreslagna principen till grund. Under den förutsättningen hava vi kunnat gå med på utskottets förslag. En sådan understödsverksamhet, som det här är fråga om, måste man ha till sin innebörd fullt klarlagd, innan man tar ställning till saken. Utskottet har i detta fall begärt en förnyad utredning. Det har underkänt de principer, som legat till grund för Kungl. Maj:ts proposition. Men har å andra sidan begärt en förnyad utredning, som lägger upp frågan i ett vidare sammanhang. Och när vi få den utredningen

Om förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.
(Forts.)

Om förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.
(Forts.)

på bordet, böra vi givetvis fria och obundna taga ställning till frågan i sitt nya skick.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Strindlund: Herr talman! Det har framförts från statsrådsbänken, att utskottet egentligen icke velat något annat än ett uppskov med frågan, men så är ingalunda förhållandet, utan utskottet har underkänt den princip, varpå propositionen varit byggd. Utskottet har i enlighet med vissa motionärer begärt en förnyad utredning med tillämpande av behovsprincipen även i denna understödsfråga, och det är en rätt så artväsentlig skillnad mot den princip, varpå Kungl. Maj:ts förslag bygger.

Det sades visserligen från statsrådsbänken, att ingen kunde känna varmare än statsrådet för andra kvinnor än den propositionen omfattar, men jag kan icke finna annat, än att gärningar tala bättre än ord. Det måste väl ändock medgivas, att det i många fall finns kvinnor, som äro mera i behov av sådant understöd än dessa industriarbeterskor, som oftast icke tillhöra de minsta inkomsttagarna i samhället. Därför, om man skall börja med att införa ett sådant understöd från statens sida, så bör det icke inskränka sig till denna kategori enbart.

Man kan emellertid även göra andra sakliga invändningar mot propositionen. Det kan ingalunda vara riktigt, att endast då det gäller denna kategori av kvinnor låta staten i vissa fall lätta barnafaderns ansvar. Det är därför icke bara för uppskovs skull utan det är ett underkännande av principen i Kungl. Maj:ts proposition, som gjort, att utskottet avstyrkt densamma och gått på en begäran om ny utredning efter andra linjer.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller:** Herr talman! Den siste ärade talarens anförande tvingar mig att säga några ord.

Den föreställningen, att regeringsförslaget skulle avlyfta barnafaderns ansvar i förevarande avseende, har jag visserligen sett uttalad i tidningar, men jag trodde icke, att den skulle komma fram även i riksdagen. Det är visserligen sant, att intresset att utfå understöd av barnafadern kan komma att i vissa fall försvagas genom att modern i stället får statsunderstöd. Det är naturligtvis även förfärligt svårt att på denna punkt beräkna verkningarna av en sådan anordning, som är föreslagen i regeringsförslaget. Men i den mån det åligger barnafadern ett lagligt ansvar, en laglig försörjningsplikt, kan han aldrig komma ifrån denna på grund av det kungl. förslaget. Vill kvinnan taga ut det belopp, som barnafadern anses pliktig att betala — och de flesta lära nog vilja det — kan hon detta, och om han då skulle krångla på något sätt, kan hon vända sig till myndigheterna. Jag förmodar, att myndigheterna åtminstone icke skola vara slappare än förut vid indrivandet av sådana krav. Detta gör, att jag icke kan erkänna det berättigade i de synpunkter, som den föregående talaren anför. Det har t. o. m. sagts på sina håll, att hela propositionen skulle vara omoralisk, därför att den på detta sätt medgäve understöd åt kvinnor, som födde utomäktenskapliga barn. Jag tror, att den synpunkten är ganska förolyckad och att den icke har något med hela denna sak att skaffa. Därtill kommer, att det ju alltid måste bli en skillnad mellan å ena sidan dem, som samhället själv förbjuder att under en viss tid skaffa sig arbetsinkomst, och å andra sidan dem, mot vilka samhället icke riktar ett liknande förbud.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Behandlingen av föreliggande proposition är synnerligen anmärkningsvärd och egendomlig. Ett förslag är utarbetat i socialdepartementet, det tillkallades en parlamentarisk kom-

mission i höstas för att pröva förslaget ur parlamentariska synpunkter. Förslaget tillstyrktes enhälligt, och några av de tillkallade granskningsmännen ha nu suttit i utskottet och avstyrkt detsamma; åtminstone är detta förhållandet med ett par av ledamöterna å högersidan. När man granskat förslaget och lämnat det utan anmärkning, borde man ju försvara det sedan. Har det då framkommit några nya motiv och synpunkter? Icke ett enda, så vitt jag kan förstå. Det har framburits en motion, som kommit med en del kritik, men den kritiken var känd förut. Det har varit en ganska egendomlig behandling av dessa socialförsäkringsfrågor. Man söker tydligen på vissa håll med alla till buds sående medel finna motiv för avslag, även om man haft andra ståndpunkter förut. Om detta är sakligt eller icke, vill jag icke yttra mig om; egendomligt är det i varje fall.

Nu säger herr Hamrin, att det dock med utskottets förslag blir ett synnerligen glädjande resultat, därför att en utredning i ämnet kommer till stånd. Jag tycker att när herr Hamrin hörde på herr Anderson i Storegården, han borde känt på sig att resultatet icke var så glädjande. Ty herrar Anderson i i Storegården och Strindlund synas ha gått med på utskottets hemställan endast därför att de tänkt: vinna vi tid, så vinna vi allt. Man har haft en känsla av att när herr Anderson i Storegården yttrat sig i utskottet, har det gällt för honom att hitta på skäl, nästan vilka som helst, för att slippa ifrån en lösning av frågan i år. Det förefaller, att man från den sidan gått med på den utredning, som utskottet föreslagit, blott för att sedan intaga ny ståndpunkt och hitta på något annat hinder.

Det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, är uttryck för ett gammalt krav från demokratiskt sinnade kretsar i vårt land, och förslaget är försiktigt och väl avvägt, varför jag icke kan förstå, varför icke riksdagen skulle kunna gå med granskningsnämnden och taga förslaget. De industriarbeterskor, varom här är fråga, ha det många gånger ytterligt knappt och besvärligt. Äro de gifta och arbeta på en fabrik, så ha de — även om mannen också arbetar på en fabrik — i allmänhet så knappa inkomster, att de icke kunnat lägga undan något för barnbördstiden. Kvinnan måste nu avstå från sin arbetsförtjänst under denna tid, hon måste dessutom skaffa sig vård och hjälp i hemmet, det blir alltså ökade utgifter och minskade inkomster. Är det så olyckligt, att kvinnan icke är gift, bli svårigheterna ännu större. När samhället ur skyddslagstiftningssynpunkt, för att skydda kvinnan och barnet, ansett, att barnaföderskor måste under viss tid avhålla sig från industriarbete, bör väl också samhället se till, att de få någonting att leva av under tiden. Detta är grundmotivet i det kungl. förslaget. Det finnes icke alls något socialistiskt, eller omstörtande i detta förslag; det är en sund mänsklig barmhärtighetssynpunkt, som ligger bakom, och jag har därför svårt att se, varför riksdagen icke skulle kunna bifalla propositionen. Kan man sedan vidga den understödsberättigade kretsen, är detta att hälsa med glädje och tillfredsställelse, men om man icke kan vinna det hela på en gång, får man taga en del. Detta är sannerligen inte något skäl, varför man skall avslå Kungl. Maj:ts förslag.

Sådant läget nu är, finns det icke, herr talman, någon anledning att fördjupa sig i frågan. Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som jag anslutet mig till i utskottet. Även om nu första kammaren avslagit Kungl. Maj:ts förslag, så vore ett bifall från andra kammarens sida ett uttryck för vad de verkliga demokratiska principerna i denna fråga kräva. Det vore i alla fall en opinionsyttring, en stöt framåt, som innebure åtminstone ett något bättre löfte om en snar reform än vad utskottets förslag innebär, och jag vill därför livligt hemställa till andra kammarens majoritet att bifalla reservationen.

Om förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.

(Forts.)

Om förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.
(Forts.)

Herr **Gardell** i Gans: Herr talman! I en socialdemokratisk tidning står det såsom motto: »Frihet, jämlikhet och broderskap». Betraktar man den kungl. propositionen nr 112, måste man medge, att åtminstone jämlikheten är borta. De kvinnor, som skulle ha ifrågavarande förmåner, äro sådana som användas i det arbete, som angives i 15 § i lagen om arbetarskydd, nämligen det som bedrivs i en sådan omfattning, att »för arbetet i regel användas minst tio arbetare eller drivkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst fem arbetare jämte drivkraft om minst tre effektiva hästkrafter». De industrier, som drivas med mindre maskinkraft eller med mindre antal arbetare äro sålunda uteslutna. Samma är förhållandet med hantverkare, som bo på landet, ehuru de ha ganska svårt att uppehålla sig och få arbeta mer än industriens arbetare. Jag kan inte förstå, att, när denna fråga varit på tal redan för aderton år sedan, Kungl. Maj:ts förslag kommit fram i ett sådant skick, att endast de kvinnor, som äro bättre lottade och fått det bättre arbetet, skola få understöd och icke de andra. Jag har därför tillåtit mig väcka en motion, däri jag begärt en allsidig utredning. Om riksdagen bifölle det kungl. förslaget, skulle ännu flera söka sig in på det industriella området. Jag hörde nyligen talas om en bonde, som annonserade efter en mjölkerska; han fick intet svar. Så hörde jag, att en arbetsgivare i textilindustrien annonserade efter ett kvinnligt biträde — han fick fjorton svar! Detta visar, att det finns en tendens till att kvinnorna fly från landet till industrien. Kvinnorna på landet göra dock fosterlandet lika stort gagn som kvinnorna inom industrien, och därför böra de förra åtnjuta lika vidsträckt skydd som de senare. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Järte**: Herr talman! Herr Eriksson i Grängesberg förfäktade, att utskottet skulle varit principiellt emot att staten vidtog särskilda åtgärder till förmån för ifrågavarande arbeterskor. Detta är ingalunda fallet. Vad som däremot icke kunnat tillvinna sig åtminstone mitt godkännande är den synpunkten, att det skulle föreligga någon rätt för dessa arbeterskor att erhålla kompensation för arbetareskyddslagstiftningens föreskrifter. Ginge man in för en sådan princip, skulle dess tillämpning på andra områden föra ganska långt. Jag vill därvidlag erinra om vad som från ledamöter av försäkringsrådet i deras ämbetsutlåtande anförts, nämligen, att en sådan rättighet icke föreligger. Men väl kan det finnas *billighetsskäl*, som tala för att arbeterskorna hållas skadeslösa för den ekonomiska förlust som vållats dem.

Om målet råder sålunda enighet, men det föreligger här som så ofta eljest, olika meningar om *medlet* att nå fram till målet. Och i det avseendet vill jag bestämt påstå, att det är på objektiva och sakliga skäl, som utskottet kommit till den uppfattningen, att man icke kan godtaga Kungl. Maj:ts förevarande proposition. Dessa skäl äro antydda i utskottsutlåtandet; de ha ytterligare understrukits av vissa talare, och jag vill för min del endast tillägga, att denna mening också omfattats av åtskilliga representanter i andra ämbetsverk än försäkringsrådet, vilkas anföranden i vederbörlig ordning offentliggjorts och kommit till utskottets kännedom. Från det hållet framfördes också — särskilt från riksförsäkringsanstalten — just de synpunkter, som sedan gjorts gällande i herr von Kochs motion, nämligen att det i regeringsförslaget föreligger en kollision med lagen om barn utom äktenskap, vilken icke är tillbörligen beaktad i propositionen.

Det talades också i utskottet för den uppfattning, som gjort sig gällande i den parlamentariska granskningsnämnden. Men de medlemmar av nämnden, som sutto i utskottet, hävdade, att de icke fått tillfälle att bilda sig tillräcklig insikt i den förevarande frågan, därför att det föreliggande utrednings-

materialet var så begränsat, att det icke medgav en vidgad prövning av ärendet.

Ett ytterligare skäl för avslag är, att ett bifall till propositionen skulle förutsätta antagandet av den kungl. proposition om sjukkasseväsandets organisation, som är avstyrkt av utskottet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet Möller: Herr talman! Vad granskningsnämnden beträffar, kan jag icke nu erinra mig, om man där beklagade sig över att utredningsmaterialet var för fattigt. I vilket fall som helst har granskningsnämnden enhälligt förklarat i sitt utlåtande, att man fann det förslag, som nu förelåg, vara det mest tilltalande av alla de förslag, som överhuvud taget framkommit i detta ämne. Bakom detta uttalande stod bland annat herr von Sydow. I dag står han visserligen bakom ett annat uttalande — det är alldeles riktigt. Vad man skall tänka om en sådan sak, är något som var och en får göra upp för sig själv.

Vad konflikten med lagen om barnafäders plikt mot utomäktenskapliga mödrar beträffar, så är detta naturligtvis en briljant förevändning, men något annat kan det omöjligen bli. Man kunde visserligen resonera på följande sätt. Om vederbörande moder skall bli hjälpt, måste staten sörja för detta och ge henne det understöd hon skall ha alldeles oavsett hur barnafadern förfar. Detta skulle med andra ord innebära, att staten övertog barnafaderns bidragsskyldighet, ehuru staten sedan skulle kunna vända sig mot barnafadern för att av honom få ut de belopp, som han bort betala direkt till modern. Visst kan man tänka sig en sådan anordning, men det är en helt annan sak än den som här föreslås. Det är här icke fråga om att upphäva barnafaderns understödspflicht, därför att det införes en statens understödsverksamhet. Den kollision, om vilken man talar, är, med förlov sagt, ingenting annat än en konstruktion. Det kan ju hända, att man tycker, att om en kvinna är berättigad till understöd från en barnafader, så skall icke staten hjälpa henne. Det är ju möjligt, att man anser hon får för mycket, om hon får både från barnafadern och staten. Men någon plikt-kollision av den beskaffenhet man här talat om föreligger absolut icke.

Vad de andra skälen beträffa, må det ursäktas mig, om jag icke kan se, att de äro av någon särskilt välgående betydelse. I själva verket kan jag icke hjälpa att jag tror, att det parti, som herr Järte representerar här i kammaren, är precis lika mycket fiende till målet som till medlet, och jag är övertygad om att vilka medel, som än föreslås, så skall det visa sig, att man från det hållet alltid kommer att bekämpa saken. Vi få ju se, om jag blir sannspådd; ingen skulle vara gladare än jag, om det icke vore riktigt vad jag nu säger. Men jag fruktar, att det för detta parti kommer att föreligga ett utredningsbehov, så länge vi två befinna oss i levande livet.

Herr Strindlund: Herr talman! Man synes av herr statsrådets uttalande kunna utläsa, att ifrågavarande industriarbeterskor borde ha rätt att uppbära bidrag från två håll, nämligen dels från barnafäderna och dels från staten. Har jag fattat herr statsrådet rätt därutinnan?

Fru Östlund: Herr talman! Jag föranleddes att begära ordet av ett par yttranden, som fälldes av herr Järte.

Herr Järte protesterade mot beskyllningen, att utskottet varit emot hela den sak, det här gäller. Ja, om utskottet velat i sitt yrkande fullfölja vad som säges uti ingressen i utlåtandet, hade man icke haft något att invända, då hade man kunnat vänta, att utskottet skulle varit med på en lösning av frågan

Om förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.
(Forts.)

Om förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.
(Forts.)

i år genom att tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Då hade man fått se. Det hade varit konsekvent, såvida det varma intresset förelegat, som utskottet säger sig hysa, när det i början av utlåtandet heter, att enligt utskottets mening kunna ur arbetarskyddslagstiftningssynpunkt starka skäl anföras för anordnande av understödsverksamhet i huvudsaklig överensstämmelse med grundtanken i Kungl. Maj:ts förslag.

Ett annat påstående under diskussionen, har varit, att om man ginge till lösningen av denna fråga i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, skulle samma synpunkter kunna tillämpas på andra områden och leda till mycket riskabla konsekvenser. Jag har icke lyckats bli klok på i vad mån detta område kan jämföras med andra. Mig förefaller det som någon jämförelse icke kan göras; detta är ett område för sig.

Här gäller det att taga hänsyn till ett rent rättfärdighetskrav. Det är ju icke endast för kvinnans egen skull, som man önskar hon skall avstå från arbete under ifrågavarande tid, utan framför allt för den nye världsnedborgarens skull. Det har talats många gånger om att spädbarnsdödligheten är oerhört stor och hur värdefullt det vore, om kvinnorna ville göra allt som göras kunde för att söka råd bot på detta sociala onda. Det har många gånger väckts förslag i det hänseendet, och i en närliggande fråga framburo för något år sedan de kvinnliga riksdagsledamöterna ett förslag, som dock icke föll i smaken utan avvisades. Nu förhåller det sig nära nog lika, när man på ett annat sätt säker skydda mödrarna och barnen. Då vill man skjuta det hela på framtiden. Och likväl säges det gång efter annan, att det är knappast några, som offra så mycket för landet, för samhället och barnen, som mödrarna. Varför skulle man då icke kunna vara konsekvent, när det gäller att rädda och taga vara på vad som finnes; varför skulle man icke kunna vara litet storstilad och taga ett steg framåt?

Förresten kan man såsom ett skäl för att antaga föreliggande förslag också framhålla, att det icke är något enastående för vårt land, som här föreslås. I de flesta för att icke säga nästan alla industriländer finns en sådan lagstiftning genomförd, om icke precis likadan, så i varje fall en motsvarande. Jag vill minnas, att det är icke mindre än 29 länder, i vilka en dylik lagstiftning gäller. Även om den siffran skulle korrigeras, så är det i varje fall ett faktum, att de länder som icke ha infört någon dylik skyddslagstiftning äro lättare räknade än de som gjort det. Detta borde väl utgöra ett betryggande bevis för att vi icke ge oss in på några som helst vidlyftigheter om vi gå med på bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Järte: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag återkommer. Mot fru Östlund vill jag endast erinra, att det nog i utskottet fanns sympatier för omedelbara åtgärder enligt den von Kochska motionen, som ju inneslöt ett utarbetat lagförslag, men man kom snart till insikt om att utskottet icke gärna kunde sitta och lagstifta på egen hand.

Beträffande det sista uttalandet från statsrådsbanken vill jag säga, att det lönar sig näppeligen att diskutera sakligt, när lämnade uppgifter bestridas, och man inte längre litar till bona fides från de kritiserandes sida. Det är ett politiserande i otid från höga vederbörandes sida på denna punkt, som inbjuder till den reflexionen, därest den nuvarande regeringen anlade litet mera *sakliga* synpunkter på frågorna och litet mindre de politiska, skulle kontakten med riksdagen bli bättre. Jag har nämligen kommit underfund med, att riksdags- och utskottsarbetet här i Sverige i mångt och mycket har ett starkt tycke av de svenska ämbetsverkens sätt att handlägga ärendena. Man går fram sakligt, och märker man, att det är för mycket politik med i spelet, länder detta endast till förfång för förslagsställaren. Det är emellertid rent politiska syn-

punkter, som jämt och ständigt gå igen vid argumenteringen från statsrådsbänken; det gagnar icke den sakliga diskussionen. Jag vill därför hoppas, att om diskussionen skall fortsätta, den kommer att fortgå efter mera objektiva linjer än nu en stund varit fallet.

Om förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.
(Forts.)

Herr Bernström: Herr talman! Herr Bernhard Eriksson och herr statsrådet och chefen för socialdepartementet ha påtalat den inkonsekvens, som enligt deras förmenande föreligger mellan granskningsnämndens ledamöters utlåtande, vilket var enhälligt, och samma personers utlåtande i utskottet, där icke heller någon meningsskiljaktighet förefanns. Som ledamot i granskningsnämnden och suppleant i socialförsäkringsutskottet får jag då säga, att det bedömande, som kunde ifrågakomma i granskningsnämnden, måste utgå från det föreliggande utredningsmaterialet. Det huvudsakliga härvidlag var påpekan det om att arbetarskyddslagstiftningen förbjöd kvinnor i industriellt arbete att utföra sitt arbete och intjäna arbetsinkomst under viss tid före och efter nedkomsten. Det måste då tilltala var och en, att när staten förbjuder förvärvsmöjligheterna, den också söker erbjuda kompensation. Det var även på grund av denna synpunkt, som ingen meningsskiljaktighet uppkom bland granskningsnämndens ledamöter. Sedan dess har utredningsmaterialet betydligt utvecklats, och man har påpekat samhörigheten mellan detta förslag och andra lagar och förordningar. Detta har föranlett en önskan att ytterligare undersöka möjligheten att vid understödets utgivande tillämpa behovsprincipen, så att de verkligt behövande mödrarna finge den hjälp, förslaget avser att bereda dem. Jag tillbakavisar sålunda beskyllningen för inkonsekvens i detta fall och tager dylika förebråelser med ro, då jag vet mig ha gagnat den sak jag avsett att tjäna och icke fallit undan av fruktan för sådana näraliggande beskyllningar om inkonsekvens.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Det är ju möjligt, att den siste ärade talaren tager beskyllningen för inkonsekvens med ro, men faktum är, att både han och en annan högerman intagit en helt annan uppfattning i frågan i höstas än nu. Om detta berodde på att de då icke hade tid att sätta sig in i frågan, lämnar jag därefter — det tillkommer icke mig att bedöma. Jag undrar vad högermännen skulle ha sagt, om några socialdemokrater i försvarsfrågan eller någon annan viktig fråga förfarit på liknande sätt, jag tror icke, att man skulle urskuldat oss med att vi icke tidigare haft alla de upplysningar, som varit nödvändiga. Jag kan icke förstå annat än att det är ett mycket egendomligt förhållande, som här föreligger.

Jag begärde ordet, när herr Järte gjorde gällande, att man från statsrådsbänken borde taga mera sakligt på dessa ting än som skett. Jag får säga, att dessa socialförsäkringsförslag äro väl så sakligt behandlade som de kunna vara. Det är allmän socialpolitik, som handlägges just i det ämbetsverk, som herr Järte tillhör. Det är egendomligt för resten, att herr Järte här i riksdagen synes glömma, att han är tjänsteman i socialstyrelsen. Det gäller sålunda icke socialistisk politik i detta ords partipolitiska betydelse. Försvaret från regeringsbänken för den kungl. propositionen har också varit så sakligt, att om man från motståndarhåll visade en sådan saklighet, skulle vi ha kommit bra mycket längre.

Herr Hamrin: Herr talman! Jag kan inte underlåta att ytterligare understrika nödvändigheten att här följa utskottet, så att man gör ett verkligt positivt uttalande. Jag ber att få erinra herr statsrådet och chefen för socialdepartementet om att herr statsrådet förut i dag, när vi behandlade olycksfallsförsäkringslagen, klandrade att man kritiserade ned det förslag, som herr stats-

Om förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.
(Forts.)

rådet tillstyrkt Kungl. Maj:ts att framlägga för riksdagen, då man icke uppdragit direktiven för en ny organisation. Här föreligger det förhållandet, att även reservanternas påyrka en skrivelse, men hur statsrådet skall få något direktiv från riksdagens sida, därest nu denna kammare följer reservanternas, sedan första kammaren antagit utskottets förslag, förstår jag icke. Det är givetvis statsrådets sak att bedöma läget och framlägga förslag, men om andra kammarens beslut nu går i den riktning, som herr statsrådet i dag förordar, så finns det inga förutsättningar för att riksdagen nästa år kan fatta definitivt beslut. Men om man går med på utskottets förslag, så har herr statsrådet riksdagen bakom sig, när herr statsrådet går att utarbeta ett nytt förslag.

Beträffande tvisten mellan herr Bernhard Eriksson å ena sidan och herr Järte å den andra, borde jag ju icke lägga mig i densamma. Men jag föreställer mig, att detta fall är precis likadant som den situation, vari jag befann mig i januari detta år, då vi skulle granska en annan gren av sociallagstiftningen. Vi fingo ett utarbetat förslag och direktivet var att granska detsamma, icke att framlägga något nytt förslag, om vi icke fann det förra acceptabelt. Vi skulle sålunda icke pröva ärendet i hela dess omfattning och vidd utan granska ett visst förslag och därmed slut. Jag har nu i kammaren erfårit, att det var på samma sätt i detta fall, och jag förstår då icke, hur utskottets ärade vice ordförande kan göra gällande, att man ändrat ståndpunkt, därför att man haft tillfälle att inom ett mera vidgat område behandla samma fråga.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Eriksson i Grängesberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra särskilda utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 3.

Ang. anslag till sjukkasseväsandets befrämjande m. m.

Härefter föredrogs andra särskilda utskottets utlåtande, nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts propositioner angående anslag till sjukkasseväsandets befrämjande samt med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 4 juli 1910 om sjukkassar dels ock i ämnet väckta motioner. Därvid anförde:

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag nödgas begära ordet endast för att tillkännagiva min ståndpunkt till utskot-

tets föreliggande utlåtande. Utlåtandet är ju beträffande klämman och större delen av motiveringen enhälligt, och det är tydligt, att de principer, som regeringens förslag avsåg att genomföra, äro desamma som de principer, vilka äro förordade i utskottets motivering, fastän själva utformningen är något annorlunda.

Jag vill om det förslag till riktlinjer för en sjukkassereform, som utskottets utlåtande innehåller, endast säga, att det förefaller mig leda till en mindre rationell organisation av det svenska sjukkasseeväsendet än det som framlagts av regeringen. Man skall nämligen observera, att utlåtandet innehåller ett förslag, som innebär en lokal överbyggnad på de nuvarande sjukkassorna, i varje fall större delen därav, och denna överbyggnad skulle komma att i det närmaste motsvara vad regeringen ville uppnå genom ett s. k. enhetskasssystem. Jag påstår, att organisationsformen är mindre rationell än den organisation, som föreslogs av Kungl. Maj:t, men jag medger, att den i ett avseende kan ha fördelar däriigenom att den tillåter en smidigare övergång till ett enhetskasssystem.

Vad innebär nämligen Kungl. Maj:ts förslag? Jo, att man skulle ge de nuvarande sjukkasseorganisationerna ett ultimatum av ungefär följande innehåll: Sammanslut er till enhetskassor; i annat fall få ni icke några statsbidrag! Enhetskassorna skulle då få statsbidrag, som äro väsentligt högre än de som utgå till de nuvarande sjukkassorna. Detta skulle, enligt vad utskottet tror, kunna leda till att man icke finge den anslutning från den frivilliga sjukkasserörelsen, som vore önskvärd och nödvändig. Jag vågar för min del påstå, att ett sådant ultimatum med all säkerhet skulle mycket snabbt leda till ett fullständigt genomförande av enhetskasssystemet, vilket även utskottet anser önskvärt och nödvändigt. Det finns nämligen ett exempel här i landet på att ett sådant ultimatum kan genomföras och leder till sjukkasserörelsens utveckling. Det finns en kommun, som vågat ställa ett dylikt ultimatum till sina sjukkassor, och det är Eskilstuna. Stadsfullmäktige därstädes gävo nämligen sjukkassorna anmaningen: sammanslut er och ni skola få kommunalt bidrag till visst belopp; i annat fall få ni ingenting alls. Detta ledde till en sammanslutning av de lokala sjukkassorna i Eskilstuna — det finns ju även vid sidan därav rikssjukkasseeavdelningar — med påföljd att Eskilstuna numera är den stad, där större procent av befolkningen är sjukförsäkrad än i någon annan stad i Sverige. Jag är övertygad om att därest *staten* ställde ett liknande ultimatum till sjukkassorna, skulle följden bli precis densamma. Sammanslutningar skulle komma att äga rum — otvivelaktigt under mycket knorr, det är jag fullt medveten om — och de skulle bli till välsignelse för sjukkasserörelsen och medföra en sund och riktig utveckling av densamma. Vill man se, vart det svenska systemet leder jämfört med det system, som regeringens förslag innebar, kan man ganska tydligt avläsa detta i det exempel från Danmark, som är anført i den kungl. propositionen.

Emellertid har utskottet ansett, att Kungl. Maj:ts förslag skulle öva större våld än nöden kräver. Jag vill visst inte påstå, att metoden är idealisk, men den skulle å andra sidan leda till en verkligt rationell organisation, vilket icke är fallet, därest utskottets förslag följes, åtminstone icke inom samma tid. Men mina damer och herrar, jag vill ändå icke gå till en bestämd opposition mot det förslag, som är skisserat i utskottets motivering av det enkla skälet, att om man överhuvud taget vill åstadkomma enhetlighet inom socialförsäkringen, så är det obetingat nödvändigt, att man framför allt får en enhetligt organiserad sjukkasserörelse. Och även om nu enhetligheten här kommer att representeras av ett slags lokal överbyggnad på sjukkassorna, i förslaget benämnd distriktskassa, är det ur hela den sociala försäkringens organisationssynpunkt så pass viktigt att få enhetligheten genomförd, att det vore orimligt, om icke

Ang. anslag
till sjukkas-
seeväsendets
befrämjande
m. m.
(Forts.)

Ang. anslag
till sjukkas-
seväsendets
befrämjande
m. m.
(Forts.)

anhängarna av en utvecklad socialförsäkring skulle kunna mötas på en sådan punkt som denna. Ehuru jag anser, att förslaget, sådant det är skisserat i utskottets utlåtande, är underlägset det förslag, som framlagts av regeringen, anser jag det dock vara nödvändigt, att anhängarna av en enhetlig socialförsäkring enas om en gemensam basis, även om man då får finna sig i att organisationen blir något mindre rationell. Därför kommer jag, herr talman, icke att resa några invändningar utan anser, att man ifrån de synpunkter, som jag representerar, bör kunna medverka till att ett förslag efter de riktlinjer, som här uppdragits, kommer att utarbetas.

Herr **Carlsson** i Stockholm: Då jag deltagit i utskottsbehandlingen av denna fråga har jag, som varande anhängare av den obligatoriska försäkringen, velat avge en deklaration för denna försäkringsprincip såsom varande den enda riktiga vägen för frågans lösning.

I frågans nuvarande läge hade jag helst sett, att Kungl. Maj:ts förslag kunnat bifallas.

Det har, som alla känna, av olika anledningar blåst upp en vind mot förslaget om obligatorisk sjukförsäkring med påföljd att den vägen att lösa sjukförsäkringsfrågan icke nu är framkomlig. Den obligatoriska försäkringen har på grund av ekonomiska skäl och kanske även på grund av skäl som bottna i rent politiska förhållanden, icke kunnat genomföras. Under dessa omständigheter, herr talman, har jag måst resignera, och jag är sålunda ense med utskottet i fråga om det slut, vartill utskottet kommit.

Det är i huvudsak följande skäl, som gjort, att jag kunnat biträda utskottets hemställan.

Utskottsförslaget avser att förhindra ytterligare splittring av sjukkassee rörelsen. Detta är, synes det mig, ett betydelsefullt skäl.

Det andra skälet är, att förslaget tar sikte på den sjukvårdande verksamheten, som rent av utgör det primära i hela vår sjukförsäkring och som icke den nuvarande lagstiftningen i behörlig mån beaktat. Genom en centralisation av sjukkasseeväsendet i form av distriktskassor skulle denna synpunkt komma att vederbörligen beaktas.

Mitt tredje och sista skäl är, att jag ansett, att någon annan väg ej är framkomlig och att utskottets förslag icke stänger möjligheten för sjukkassee försäkringens utveckling efter effektiva och betryggande linjer.

Det är alltså av dessa skäl, herr talman, som även jag kan ansluta mig till yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Jag har samma uppfattning som den siste talaren, att obligatorisk sjukförsäkring är det enda riktiga. För närvarande är den vägen icke framkomlig. Här föreligger nu ett betänkande, om vilket samtliga politiska partier i riksdagen enats och som jag för min del tror kommer att föra ett gott stycke framåt mot målet: ernäendet av en rationell sjukförsäkring i vårt land. Och på den grund ber jag att få tillstyrka utskottsförslaget, till vilket jag, herr talman, sålunda yrkar bifall.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Föredrogs andra särskilda utskottets utlåtande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till lag om återförsäkringskassor m. m., med förslag till lag angående ändrad lydelse av 55 § i lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs och med förslag till lag angående ändrad lydelse av 261 och 265 §§ i lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av andra särskilda utskottets utlåtande, nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa beslut, som fattats av den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1925, yttrade:

Ang. vissa av arbetsorganisationens konferens i Genève fattade beslut.

Herr **Järte**: Under återopande av den reservation, som anförts vid utlåtandet nr 1 under § 2 i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, hemställer jag om bifall till den reservation, som är avgiven vid nu förevarande utlåtande.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring däri, som under överläggningen föreslagits av herr Järte; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 128, i anledning av väckt motion om krigsväsendets avrustning. Ordet begärdes därvid av

Ang. krigsväsendets avrustning.

Herr **Wikström**, som yttrade: Herr talman! Jag är fullt medveten därom, att i nuvarande politiska läge ingenting står att vinna i praktiskt-politiskt avseende för den åskådning, för vilken denna motion är ett uttryck, men innan den nu begraves, skall jag tillåta mig att påminna därom, att den uppfattning i denna fråga, som herr Lindhagen har givit uttryck åt, delas, i stort sett, av hundratusenden, ja kanske miljoner medborgare här i landet, och jag hoppas den dag en gång skall komma, då däri framförda krav åter bliva verkligt politiskt aktuella. För att visa att icke herr Lindhagens motion alldeles saknar resonans även i denna kammare, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till motionen.

I detta anförande instämde herrar *Lindberg, Sandberg, Hage, Pettersson* i Hällbacken, *Johansson* i Sollefteå, *Bergström* i Bäckland och *Olsson* i Rödningberg.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder för Mälarens reglering; och

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om beredande av medel för utförande av en fördjupad hamn vid ångkraftstationen i Västerås.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Ang. stats-
understöd till
Åmål—År-
jängs järn-
vägsaktiebolag.

Till behandling upptogs nu statsutskottets utlåtande, nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd ur fonden för bibanor i vissa delar av riket till Åmål—Årjängs järnvägsaktiebolag för utförande av ett hamnspår.

Uti en till riksdagen avlåten, den 29 januari 1926 dagtecknad proposition, nr 53, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att till Åmål—Årjängs järnvägsaktiebolag finge för utförande av ett hamnspår från en tilltänkt hamnanläggning vid Örnäs till Åmål—Årjängs järnvägs station i Åmål utgå ett statsunderstöd å 183,000 kronor ur fonden för bibanor i vissa delar av riket.

Utskottet hemställde, att till Åmål—Årjängs järnvägsaktiebolag — — — lika med Kungl. Maj:t — — — vissa delar av riket, dock under villkor att själva hamnanläggningen helt utfördes utan bidrag från statens sida samt att ifrågasvarande statsunderstöd icke utbetalades, innan erforderlig säkerhet här för vunnits.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herr *Lindblad*, vilken ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts proposition; och

av herr *Anderson* i Råstock, vilken ansett, att utskottet bort hemställa, att till Åmål—Årjängs järnvägsaktiebolag — — — vissa delar av riket.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Som kammarens ledamöter veta, har jag icke kunnat helt biträda utskottets förslag. För min del har jag reserverat mig emot, att årets riksdag skulle binda kommande riksdagar genom ett villkor, som man kanske sedan vid en närmare prövning finner sig icke böra vidhålla. Saken är nämligen den, att Åmål—Årjängs järnvägsaktiebolag fått betydande statsunderstöd i form av lån från bibanelänefonden. Man har städse utgått ifrån, att denna järnväg för att något så när, eller kanske man rentav bör säga »nödtorftigt», kunna existera, borde dragas fram till en lämplig hamn vid Åmåls stad. Nu förhåller det sig emellertid så, att det på senare tid dykt upp ett alldeles nytt projekt, som är av den största betydelse för järnvägen i fråga, nämligen att man i stället för att rensa upp den gamla hamnen skulle anlägga en helt ny hamn, med vilken järnvägen skulle få en direkt spårförbindelse. Järnvägen kan nämligen icke dragas fram till den gamla hamnen, emedan järnvägsspåren i så fall skulle få dragas genom en av Åmåls stads bäst och tätast bebyggda delar, och det ligger ju i sakens natur, att detta icke låter sig göra. Nu har emellertid statsutskottets majoritet sagt ifrån, att om denna hamnanläggning skall komma till stånd, får Åmåls stad bekosta den utan något som helst statsbidrag. Jag får säga, att jag tycker det är något hårda villkor, man går att föreskriva för småstäderna omkring Vänerne! Jag är för min del alldeles övertygad om, att om det gällt något större samhälle än vad det här är fråga om, till exempel Stockholm eller möjligen Göteborg, hade det icke funnits så många i utskottet, som redan nu hade velat säga ifrån, att här skall staten icke på något sätt hjälpa till. Med den saken må nu vara hur som helst. Faktum är, att om man går in för det här villkoret, så har man omöjliggjort för järnvägen att fullfölja den plan, som

ursprungligen upprättats för densamma. Man har därigenom endast åstadkommit, att järnvägen helt och hållet kastas i armarna på ett redan befintligt stort järnvägsföretag — jag behöver icke säga vilket, ty det tror jag kammarledamöterna ha bra reda på ändå. Om Åmål—Årjängs järnväg icke får någon hamn, måste järnvägens gods fortsätta på den järnväg, som redan finns, en mäktig järnväg, som otvivelaktigt kommer att begagna sig av varje möjlighet, att laga så att det blir ganska trångt för den ekonomiskt dåliga Åmål—Årjängs järnväg. Detta kommer med andra ord att betyda, att staten, här riksdagen, genom att nu föreskriva ett villkor, som man icke behöver pröva i dag, går att direkt försänka Åmål—Årjängs järnvägs räntabilitet. Man sätter p för varje möjlighet för järnvägen att få försöka reda sig själv. Utskottets majoritet torde icke här med fog kunna hänvisa till att det någon gång 1909 i samband med beslutet om byggandet av Trollhätte kanal stipulerades, att städerna skulle bekosta sina hamnanläggningar själva, ty för det första är det långt från 1909 och tills nu och för det andra är det här ett så pass obetydligt belopp det är fråga om, att riksdagen icke bör hesitera, om det gäller att så småningom i sin mån bidra till att det lilla samhället vid Väneren, Åmål, kan få ett litet handtag, så att det kan utföra de beslut, som vid ett par tillfällen fattats av stadens myndigheter om att bygga en djuphamn. Men om kammaren vill gå den andra vägen och säga, att vi skola hålla på det villkor, som föreskrevs 1909, då ber jag kammarledamöterna besinna, att det är osedvanligt hårt att i en sådan situation, vari man nu befinner sig, då kostnaderna för allting stegrats i samma tempo som penningvärdet försämrats, hålla på detta villkor gentemot dessa småstäder, under det att man många gånger icke vet, hur välvillig man vill vara, när det gäller större, mera bärkraftiga samhällen. Jag har icke, herr talman, velat vara med om uppställandet av detta villkor, och därför har jag också framställt det yrkande, som återfinnes i reservationen på sid. 13, till vilket jag, herr talman, i det jag yrkar avslag på utskottets förslag, ber att få yrka bifall.

Herr **Gustafson** i Kasenberg: Herr talman! Jag anser, att den ärade vice ordföranden i statsutskottet anfört så goda skäl för sin mening, att det egentligen är onödigt att vidare orda om saken. Men jag skall be att blott få anknyta några ytterligare synpunkter till belysande av denna frågas avgörande. När denna järnväg skulle byggas, var en av förutsättningarna för att den skulle ekonomiskt kunna klara sig, att den fick en hamn, så att de tyngre frakterna skulle kunna föras vidare sjöledes i stället för att befordras med den större bana, som förut nämnts. Dessutom vill jag framhålla, att dessa bibanor eller gränspanor, Åmål—Årjäng och Mellerud—Arvika, i statsbidrag ur gränspanofonden, tillerkänts tre fjärdedelar av anläggningskostnaden, inklusive de aktier, som staten har; Mellerud—Arvika järnvägsaktiebolag har erhållit sina tre fjärdedelar på sträckan Billingsfors—Mellerud, men Åmål—Årjängs järnvägsaktiebolag har däremot icke erhållit fullt belopp utan har från detsamma frändragit 175 km., när byggandet på grund av dyrtiden måste uppskjutas, och bolaget då erhållit en del räntor å statsbidraget. Av dessa 183,000 kronor blir det alltså ej mer än blott 8,000 kronor, som komma till som nytt bidrag. Varför icke järnvägsbolaget på en gång begärde koncession ända fram till hamnen berodde på, att det då icke var bestämt, var hamnen skulle ligga. Därför har järnvägen först nu kunnat begära koncession. Genom att banan kommer ut till hamnen, kan den bära sig. Staten har ock ett synnerligen stort intresse därav, då en stor myckenhet skogsprodukter och fabriksalster av samma från nu befintliga och blivande industrier i dessa bygder komma att fraktas sjöledes och därigenom inmatas i Trollhätte kanal. Det har visat sig, sedan den stora fördjupningen av Troll-

Ang. statsunderstöd till Åmål—Årjängs järnvägsaktiebolag.
(Forts.)

Ang. stats-
understöd till
Åmål—Ar-
jängs järn-
vägsaktiebolag.
(Forts.)

hätte kanal enligt 1909 års förslag kommit till stånd, att frakterna å de fördjupade Vänerhamnarna i hög grad ökats. Om Åmåls hamn nu blir fördjupad i enlighet med de bestämmelser, som uppgjordes 1909, då kanalen ombyggdes, så skulle därigenom Trollhätte kanal beredas ett avsevärt tillskott av frakter, vilket ju kommer staten till godo, på samma gång som järnvägen får möjlighet att bära sig och eventuellt också att förränta statslånen. Staten har ju redan lagt ut så mycket pengar på detta företag, så det skulle enligt min mening vara synnerligen oklokt att nu strypa detsamma. Genom ett sådant villkor, som införts i utskottets motivering, skulle ju Åmåls stad icke kunna anlägga denna nya hamn, staden planerat, utan den skulle då fördjupa den gamla hamnen, som ju för staden bliver billigare, men dit järnvägen icke kan anlägga spår. Ett sådant resultat skulle för järnvägsaktiebolaget innebära en stor misräkning. Det gäller här i själva verket järnvägens vara eller icke vara.

Alltså genom att bifalla reservationen till utskottets utlåtande får staten vissa förmåner och järnvägsanläggningen har ju större utsikt till att kunna klara sig.

Jag skall, sedan utskottets vice ordförande så väl motiverat saken, icke längre fortsätta mitt anförande utan ber att få göra en vördsam hemställan till statsutskottets och till kammarens samtliga ledamöter att de ville biträda reservationen till vilken jag herr talman yrkar bifall.

Herr Persson i Fritorp: Herr talman! När denna fråga var föremål för behandling inom utskottet, så ställde jag mig tveksam till det framlagda förslaget om meddelande av ett statsunderstöd av 183,000 kronor, emedan jag hade stora sympatier för den reservation, som är avgiven av herr Lindblad, vilken ansett, att utskottet borde hemställa om avslag på den kungl. propositionen. Nu är det, som ledamöterna i kammaren finna, så, att herr Anderssons i Råstock yrkande skiljer sig från utskottets däri, att utskottet satt som villkor, att själva hamnanläggningen i övrigt skulle helt utföras utan bidrag från statens sida samt att statslånet icke må utbetalas innan erforderlig säkerhet därför vunnits. Då man har den uppfattning, jag tror vara den riktiga, eller att de pengar, som hittills av staten lagts ned i järnvägen, äro bortkastade, måste man kräva, att, ifall Åmåls stad anser det vara till förmån för sig, att järnvägen förlänges ned till hamnen, staden också själv får vidkännas de uppoffringar, som äro erforderliga för hamnbyggnaden. Staden har enligt vad som upplysts goda finanser, och är det så, som herr Anderson i Råstock och även den föregående ärade talaren sade, att järnvägens förlängning är till förmån för Åmål, så bör, som sagt, detta samhälle själv bekosta vad som här ytterligare fordras.

Herr Anderson i Råstock yttrade, att det var mycket hårda villkor. Det är ju möjligt, att, om det gällt Stockholms eller Göteborgs stad, hade dessa samhällen kunna få igenom sina önskemål i riksdagen. Man vet av erfarenhet, att storstäderna bruka få sina önskemål uppfyllda, men, om med den uppfattning, jag hyser, att de medel, det här gäller, icke på något vis komma att bli räntabla och att det hela är för staten oekonomiskt, måste jag, för min del, herr talman, yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Larsson:** Herr talman! Jag förstår mycket väl att här råder en viss tvekan på olika håll beträffande den här frågan. Kammaren torde ha funnit av propositionen att jag själv var något tveksam, huruvida jag borde tillstyrka riksdagen att lämna bidrag till det nu ifrågavarande järnvägsspåret för vinnande av anknäpning till den förordade hamnen vid Örnäs. Men då jag närmare prövade saken och

fann det ytterligare bestyrkt, att samtliga myndigheter, som haft att yttra sig i frågan, hade tillstyrkt, icke blott länsstyrelsen i Älvsborgs län, staden Ämås stadsfullmäktige och järnvägsbolaget — de båda sistnämnda kanske helt naturligt — men att dessutom den myndighet, som har att öva kontrollen över de enskilda järnvägarna, nämligen väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, också hade tillstyrkt och slutligen även riksgäldsfullmäktige, som ha att bevaka statens intressen i fråga om de län, som äro utlämnade till de enskilda järnvägarna och jämväl utlämnats till Ämål—Årjängs järnväg, ansåg jag för min del, att min tvekan kunde fara. När dessa myndigheter hyste förhoppningar om att om denna anordning kunde komma till stånd, d. v. s. inte blott järnvägsspårets dragande ned till den tilltänkta hamnen utan jämväl hamnanläggningen — ty dessa båda anordningar höra ihop, den ena kan icke undvara den andra för såvitt det skall bli något resultat — och när myndigheterna vidare hyste den uppfattningen, att man med detta arrangement skulle kunna nå fram till en ökad trafik på järnvägen och därmed också ökade trafikinkomster, och att man skulle kunna få en väsentlig lättnad i fråga om godstrafiken och, vad som väl måhända icke är det minst viktiga, att de näringar, som ha sin verksamhet utefter Ämål—Årjängs järnväg, bruken i Dalsland, skulle kunna få billigare frakter för sina produkter, och att slutligen staten skulle kunna få en ökad trafik på Trollhätte kanal, som har kostat staten, som kammaren känner till, åtskilliga miljoner, så ansåg jag för min del det vara min skyldighet att framlägga saken för riksdagen till prövning.

Beträffande det särskilda villkor, som nu statsutskottet har knutit till sitt tillstyrkande av propositionen i fråga om bidrag till järnvägsspåret, så måste jag ju medge, att detta står i viss samklang med det villkor, som riksdagen beslutade 1909. Men nu ligger saken till på det sättet — det har kanhända erinrats härom förut, och jag ber i så fall om ursäkt, om jag upprepar vad som tidigare förekommit här — men saken ligger till på det sättet, att staden kan fylla det villkoret genom att fördjupa den gamla hamnen till sådant djup, att 4 meters fartyg kunna lägga till där. Detta kan staden göra med en billigare kostnad. Det blir dyrare att förlägga hamnen till Örnäs, som nu alla myndigheter ha tillstyrkt och där det finnes möjlighet att kunna få anknäring till järnvägen, något som icke blir möjligt till den gamla hamnen, därför att stadens byggnader, gator m. m. ligga så till, att det inte går för sig.

Nu blir det något dyrare enligt kostnadsberäkningarna att anlägga hamnen vid Örnäs, och det är denna kostnadsskillnad, som det här kan vara fråga om, en cirka 60,000 kronor, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har ansett, att staten borde bidraga med ur hamn- och brobyggnadsfonden, för att denna hamnbyggnad skall kunna komma till stånd, utan att staden skulle pressas allt för hårt. Staden blir i alla fall skyldig att för denna hamnanläggning utge cirka 240,000 kronor, och för den lilla staden torde det bli en ganska kännbar utgift.

Ja, när jag ser på saken, sådan som den föreligger, och räknar med att man genom detta arrangement skulle kunna få utsikter till att järnvägen skulle bättre i varje fall, än om denna anordning icke kommer till stånd, kunna förrenta det lån som järnvägsbolaget erhållit från staten, då bl. a. sådana utsikter förefinnas, så tror jag för min del, att det vore välbetänkt, om kammaren icke uppställde det särskilda villkor, som statsutskottet här har föreslagit.

Herr Danielsson: Herr talman! Efter det anförande som statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet nu har hållit och efter de båda anföranden som vi nyss hörde, så är jag övertygad om att kammarens ledamöter ha fått en ganska god inblick i denna fråga.

När man tar del av detta statsutskottets utlåtande och läser det litet mera noggrant, kommer man ändå att tänka på den oerhörda brådska, som många

Ang. statsunderstöd till Ämål—Årjängs järnvägsaktiebolag.
(Forts.)

Ang. stats-
understöd till
Åmål—År-
jängs järn-
vägsaktiebolag.
(Forts.)

gångar är rådande i slutet av riksdagen. Jag tror att, om det varit möjligt för samtliga medlemmar i statsutskottet att så grundligt sätta sig in i denna fråga som vi, vilka ha litet närmare kännedom om den, ha måst göra, så skulle resultatet ha blivit ett annat, det skulle antagligen ha blivit ganska många reservanter och kanske rent av majoritet i statsutskottet för Kungl. Maj:ts förslag.

Vi ha ju här hört en redogörelse för hur frågan ligger till. Det gäller anläggandet av ett hamnspår för 183,000 kronor i statsbidrag ifrån Bergslagsbanan eller rättare sagt ifrån den station å Åmål—Årjängs järnväg, som är belägen mellan Bergslagsbanan och sjön, ett litet hamnspår på kanske tusen meter ned till hamnen. Men, säger statsutskottet här, detta bidrag kan endast lämnas på det villkor att Åmåls stad själv fördjupar sin hamn där. Låt oss då se litet närmare på vad frågan gäller.

Vi veta ju allesammans vad staten kostat på Trollhätte kanal; det är bortåt 30 miljoner, tror jag. Man har sökt att få så mycken trafik på denna kanal som möjligt, och en av förutsättningarna härför var att vissa platser och städer runt Vänern skulle åtaga sig att fördjupa sina hamnar till 4 meters djup. Detta villkor har uppfyllts av några platser, jag tror Kristinehamn, Karlstad och Otterbäcken, men icke ännu av Åmål.

Nu är det möjligt att Åmål kan tvingas att uppfylla detta villkor, d. v. s. att fördjupa den gamla Åmåls hamn. Men vad i all rimlighets namn skall det tjäna till att fördjupa denna gamla hamn, då den icke får förbindelse med banan Åmål—Årjäng. Att anlägga en ny hamn vid ändan av denna bana kostar 60,000 kronor mera. Nu sade herr Persson i Fritorp, att det icke var så illa ställt med de Åmåliter, det är icke så farligt med staden, den kan gärna kosta på sig detta själv. Men är han så alldeles säker på detta? Och härtill kommer ännu en omständighet: det finnes ett synnerligen starkt intresse i Åmål, ett intresse som på samma gång är ett Göteborgsinflytande, jag kan rent ut säga, sammanhängande med Bergslagsbanans intressen, och kanhända skulle detta finna det med sin fördel förenligt att icke bry sig om att upptaga denna nya hamn, utan i stället, om man tvingas härtill, fördjupa den gamla hamnen och sålunda formellt uppfylla villkoret.

Vi förstå ju att när denna bana, som genomlöper en trakt med stora industrier, kommer till Bergslagsbanan och får stanna där, det är någonting ganska märkvärdigt, att den då icke får gå till hamnen vid Vänern och sålunda får möjligheter att få sina frakter sänkta genom konkurrensen på sjön med Bergslagsbanan, vi förstå ju att detta måste vara något alldeles barockt. Det kan måhända sägas beträffande Trollhätte kanals byggande, att det representerar i viss mån bortkastade pengar, och man säger sig stå tvivlande till möjligheten att förränta det stora kapital på 5,600,000 kronor, som staten lånat den under byggnad varande Åmål—Årjängsbanan. Ja, det kan ju sägas. Men detta är ju gjort allaredan. Vi ha lagt ut dessa 5,600,000 kronor, vi ha kanske kastat bort pengar på Trollhätte kanal, men kanalen trafikeras. Skall man då icke för en ringa summa av omkring 60,000 kronor, som det blir enligt förslaget här, skapa möjlighet för Åmål—Årjängsbanan att förränta det av staten nedlagda kapitalet. Och därtill kommer en annan omständighet. Ju billigare frakter denna bana får från ändpunkter Åmål och ned till Göteborg, ju mera konkurrenskraftig blir den stora industri, huvudsakligen pappers- och virkesindustri, som finnes i trakten av norra Dalsland och västra Värmland. Och likaså bör man ju tänka på att det i de arbetslöshetstider, som vi nu äro inne i, ändock kan ha en viss betydelse, om åtskilliga människor finge arbete med byggande dels av hamnspåret och dels av den projekterade nya hamnen vid ändan av detta spår.

Man förstår ju att det är här fråga om ett lokalt intresse från vissa syn-

punkter, men från statens egen synpunkt måste vi ändå medge att det är nödvändigt att när vi kommit så långt, när vi lagt ut dessa miljoner, vi för en ytterligare ringa uppoffring göra vårt bästa för att dessa pengar skola bli förräntade. Det skulle säkerligen betecknas såsom något ganska underligt, om det funnes någon enskild, som kunde bygga ett så stort företag som ändå denna bana är, och man då ställde sig hindrande i vägen, så att när nu banan går genom industritrakter och sedan slutar invid en bana och därigenom ligger fullkomligt i händerna på denna bana, man då skulle göra det möjligt för samma mäktiga bana att bestämma frakttarifferna från Ämål och ned till Göteborg.

Jag kan verkligen icke finna annat, än att det måste vara ett synnerligen välbefogat intresse, att vi icke fasthålla detta villkor, som i verkligheten kommer att betyda detsamma som bifall till herr Lindblads reservation, d. v. s. att det hela skulle få förfalla. Detta skulle innebära det resultat, enligt vad man nästan kan förutspå, att det icke skulle bli byggt något hamnspår eller anlagd någon hamn, utan det märkliga förhållandet komme att inträffa, att banan bleve stängd av Bergslagsbanan och icke finge de utvecklingsmöjligheter, som den annars kunde få. Det gäller ju här att åstadkomma något som för trakterna runt om Väneren, de tätt bebyggda trakterna samt städerna däromkring, skulle bli av stor betydelse, nämligen lättare förbindelser med denna järnväg och behövlig konkurrens. Vi må ha vilka åsikter som helst om statens eller det enskilda initiativets förmåga att handhava dessa järnvägars intressen, så måste vi dock vara övertygade om konkurrensens förmåga att verka stimulerande och förbilligande.

Jag skall, herr talman, sluta med att yrka bifall till statsutskottets ärade vice ordförandes herr Andersons i Råstock vid detta utlåtande fogade reservation.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Jag tror, att den föregående talaren gjorde sig skyldig till ett fel, då han ville skjuta skulden för statsutskottets utlåtande i den föreliggande formen på riksdagsbrådskan. Tvärtom, vi ha ägnat denna fråga på fjärde avdelningen en synnerligen stor uppmärksamhet, vi ha haft den till behandling flera gånger och hört oss för på olika håll, och vi ha stått eniga allesammans där med undantag av vice ordföranden, som nyss begärde ordet.

För vår del tro vi, och jag vill tro att vi kunna bevisa det i närvarande stund, att de pengar, som riksdagen anslår till detta hamnspår, får riksdagen aldrig förräntning på, lika litet som riksdagen torde få förräntning på de medel, som förut blivit anslagna till Ämål—Ärjängs järnväg. Men vi ha lämnat den saken åsido. Vi ha, trots det att departementschefen, såsom han här nyss framhöll, själv var synnerligen tveksam, velat vara med om att lämna pengar åt Kungl. Maj:t för att verkligen ha ett vapen i händerna gent emot Bergslagsbanan, i fall den skulle ställa oförmånliga fraktöverenskommelser för denna järnväg.

Rent nationalekonomiskt sett betyder det ju inte någonting, om det blir Ämål—Ärjängs järnväg som en gång kan komma att trafikera sträckan Ämål—Ärjäng, eller det blir staten som får övertaga banan, liksom staten har fått övertaga så många andra banor, som ha kommit till utan noggranna ekonomiska beräkningar, eller om staten, som är den största låntagaren här, skulle träffa en överenskommelse med Bergslagsbanan, att denna övertager trafiken på banan på ett eller annat sätt. Rent nationalekonomiskt sett, säger jag, spelar det ingen roll, vilket som här äger rum. Huvudsaken är, att det sker på billigaste och bästa sätt både ur deras synpunkt som en gång satsat pengar och deras synpunkt som skola trafikera banan. Det är nu dessa synpunkter man måste gå in för att lösa detta problem.

Ang. statsunderstöd till Ämål—Ärjängs järnvägsaktiebolag.
(Forts.)

Ang. stats-
understöd till
Åmål—År-
jängs järn-
vägsaktiebolag.
(Forts.)

Nu ha vi på avdelningen här en annan uppfattning, d. v. s. majoriteten i statsutskottet har en annan uppfattning än den, som har kommit till synes beträffande hela Vänerens hamnproblem. Då man år 1909 gick in för att bevilja en sådan massa miljoner till Trollhätte kanal, trodde man och hoppades, att man skulle få oceanfartyg, som kunde gå upp i Väneren och taga emot stora laster vid hamnarna där och sedan gå med dessa direkt till utlandet. Vad har nu utvecklingen sedan 1909 visat? Jo, den har visat, att de mindre fabriker-na, antingen de ligga i Värmland eller uppe i Dalarna, icke kunna samla på hand så mycket av sina tillverkningar och ligga med dem så länge, att de kunna lasta allt på en enda sådan där stor båt, som går direkt till utlandet med varorna. Och vad blir följderna? Jo, att man skickar varorna till en stor central plats, och sedan få delar av godset ingå i en stor linjeångares last såsom stycke-gods. — Herr Danielsson talade om den för banan nyttiga konkurrensen med sjötrafiken. Jag skall tala om för honom att i övre Dalarna finnes en fabrik, som förut sänt sitt till Italien destinerade gods på järnväg till Göteborg där det omlastats på båt. Nu ställer det sig billigare att lasta godset på järnvägsvagnar och låta det fraktas på järnväg hela vägen till Italien.

För dessa fabriker, som ligga utmed Åmål—Årjängs järnväg, blir det sannolikt ingen ekonomisk fördel, om man först skall lasta godset på järnvägsvagnar, som gå till Åmål, och så lasta dem på båt i Åmål för att sedan få varorna på nytt omlastade i Göteborg på en större båt, som för stycke-godset till de olika destinationsorterna. Detta gäller i all synnerhet, om Bergslagsbanan skulle sänka frakterna vid Väneren och övriga mindre samhällen. Detta är något som man inte kan göra någonting åt, men dessa fakta får man se klart i ögonen, då man går att bevilja medel för här ifrågavarande ändamål.

Nej, hela den där drömmen om att de stora båtarna skulle kunna gå in och taga stora laster och gå med dem direkt till utlandet, hela den drömmen har visat sig vara felaktig. Sjöfartens utveckling går i en annan linje, och detta gäller både samhällena vid Väneren och övriga mindre samhällen. Detta är något som man inte kan göra någonting åt, men dessa fakta får man se klart i ögonen, då man går att bevilja medel för här ifrågavarande ändamål.

Nu låg frågan så till inom avdelningen, att stämningen där var för avslag, men vi stannade dock vid denna kompromiss. Vi ville verkligen giva Kungl. Maj:t denna möjlighet och detta handtag, så att, därest icke en överenskommelse på en med hänsyn till statens intressen rimlig basis kunde träffas, ja, då, à la bonne heure, kunde man lägga stickspåret, där man tänkt sig och bygga ut det. Detta är dock enligt mitt förmenande en nationalekonomiskt sett onödig utgift, men det kan inte hjälpas, att jag tycker, att om några enskilda intressen obehörigen göra sig gällande, så böra de icke få det. Min ståndpunkt till frågan har icke dikterats av några intressen från Göteborgs sida. Jag tror icke, att saken har den betydelse, som de Ortsrepresentanter, vilka här haft ordet, vilja göra gällande.

Jag kan ju nämna det, att redan 1913 förelåg från styrelsen för Bergslags-gernas järnvägar ett förslag om trafikering av Åmål—Årjängs järnväg. På detta förslag avlämnade Åmål—Årjängs järnväg under tio års tid intet svar, och när svaret kom, så kom det via väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som gjorde en förfrågan, huruvida man ville låna ut rullande materiel till järnvägen. Åmål—Årjängs järnväg har kostat mycket mera än vad som beräknats. Riksdagen har en gång förut måst träda in här och nu kommer man för andra gången med en framställning, fast man icke har medel till rullande materiel. Det blir antagligen en ny riksdagsfråga, hur man skall kunna skaffa pengar till rullande materiel, ty utan sådan kan ju ingen trafik komma till stånd på banan, såvida icke bolaget kan träffa överenskommelse med en annan järn-

vägsförvaltning, som vill trafikera banan. Så har ju skett beträffande en annan av järnvägarna i trakten, och om den överenskommelse, som därutinnan träffats, har länet hövding alldeles nyss vittnat i första kammaren, att den varit till synnerligen stor fördel både för orten och den lokalbana, som det där gällde.

*Ang. stats-
understöd till
Åmål—Ar-
jängs järn-
vägsaktiebolag.
(Forts.)*

Nu har ju riksdagen, då den år 1909 gick in för det stora belopp, som då anvisades till Trollhätte kanal, ställt ett villkor, som statsutskottet här föreslår skall stå kvar. Jag minnes mycket väl, när riksdagen fattade beslut om Trollhätte kanals utbyggande till det djup den nu har. Både i denna kammare och medkammaren var man synnerligen tveksam, och det hängde den gången på några få röster både i denna kammaren och medkammaren, om detta stora projekt skulle komma till stånd eller ej. Riksdagen fäste emellertid då det villkoret att Vänerhamnarnas fördjupning till 4 meter borde bli vederbörande orters ensak.

Då nu riksdagen en gång uppställt ett sådant villkor och man nu begär så mycket pengar ytterligare till vad som förut givits för kommunikationsmedel i dessa trakter, synes det icke föreligga någon anledning att nu släppa på detta villkor.

Herr Danielsson tycktes vilja göra gällande, att med den formulering statsutskottet givit sitt uttalande, skulle Åmål kunna fördjupa sin gamla hamn och icke behöva bry sig om den hamn, vid vilken det nu föreslagna stickspåret skulle sluta; man skulle alltså bygga stickspåret till sjön utan vidare. Jag förutsätter verkligen, att Kungl. Maj:t, vare sig det blir detta Kungl. Maj:t eller ett kommande, icke släpper ut några pengar för en järnvägsstump ned till Väner, med mindre Kungl. Maj:t förvissat sig om, att det också finnes en hamn där, ty något mera ändamålslost utkastande av pengar kan väl icke tänkas. I det stycket är statsutskottets utlåtande nog så formulerat, att det icke torde giva anledning till någon som helst misstyding.

Jag tror, att det bästa för Åmåls stad vore — jag säger detta som vän till Åmål, ty jag håller på den lilla vackra pärlan uppe vid Väner, som jag gästtat så många gånger — att dess skattebetalare sluppe lägga ut alltför mycket pengar på sin hamn och i stället arbetade på att söka åstadkomma ett förnuftigt trafikavtal med Bergslagens järnvägar, så att ortsindustrien kunde få billigare järnvägsfrakter. Ty det blir faktiskt billigare att anlita järnvägen än att ha denna dubbla omlastning, som måste äga rum, om man skall frakta gods på viadukt från Bergslagens järnvägar ned till Väner och sedan ha ny omlastning i Göteborg. Det blir mera betungande för industrien och svårare för banan att kunna uppehålla trafiken och förränta sig, och resultatet blir bara det, om man ser saken från orsbe-folkningens sida, att bolaget får gå i konkurs och banstumpen tages ifrån dem av staten.

Herr talman, då detta villkor, som jag förut berört, åtminstone från min sida är oeftergivligt, så kommer jag, om jag har att välja mellan bifall till Kungl. Maj:ts proposition utan detta villkor och rent avslag, att rösta för rent avslag på saken. Jag ber nu att få yrka bifall till den kompromiss, som åstadkommits i statsutskottet, alltså bifall till utskottets hemställan.

Herr **Pettersson** i Köping: Ja, herr talman, jag har dristat mig att begära ordet i denna fråga, ehuru jag kanske är bosatt litet på avstånd från den ort, som detta spörsmål närmast gäller och därför ej är så fullt inne i saken. Jag kan dock icke uraklåta att i detta ärende framhålla några synpunkter, särskilt på grund av den skärpning, som utskottets förslag företer i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag.

För mig är saken, vill jag säga, mera av principiell natur. Skulle nu andra kammaren gå med på den föreslagna skärpningen, så tänker jag, att detta

Ang. stats-
understödd till
Amäl—Ar-
jängs järn-
vägsaktiebolag.
(Forts.)

kommer att bli prejudicerande i andra dylika fall, som möjligen kunna ifrågakomma.

Det torde väl kanske för de allra flesta av riksdagens ledamöter vara bekant, hurusom statsmakterna ha anslagit åtskilliga tiotal miljoner kronor för att fördjupa farlederna i våra större insjöar. Men det är naturligtvis icke tillräckligt med att endast fördjupa farlederna, utan det måste också i detta sammanhang skapas fram hamnar, som förmå taga emot den större sjötrafiken. Då är det tydligt, att det icke alltid är de större platserna, som äro de närmaste utskeppningsorter, utan det inträffar många gånger, kanske i de flesta fall, att en mindre plats befinnes vara jämförelsevis mest lämplig såsom utskeppningsort.

Om kammaren skulle gå in för utskottets förslag, vilket, som jag nyss sade, i viss mån måste anses prejudicerande, så är det alldeles tydligt, såvitt jag kan förstå, att om det gäller ett litet samhälle — det samhälle, som det nu är fråga om är ju ett sådant, men det kan också tänkas andra mindre samhällen — där man kanske måste gå in för utgifter intill miljontals kronor för att åstadkomma en dylik djuphamn, för att bli i stånd att taga emot denna större trafik. Då är det tydligt, säger jag, att det blir fullkomligt omöjligt för ett sådant mindre samhälle på exempelvis fem, sex tusen invånare att kunna uppfylla ett dylikt åtagande. Då måste enligt mitt förmenande, om det överhuvud taget skall vara någon mening med denna fördjupning av farlederna, staten ovillkorligen och i sitt eget intresse träda hjälpande emellan.

Det är alldeles klart, att dessa mindre städer, som jag nu närmast gjort mig till målsman för, icke på något som helst sätt böra profitera på staten, men det är lika rimligt, att staten hjälper till, så att dessa dyrbara hamnanordningar kunna komma till stånd.

Jag vågar bestämt säga, att de mindre städerna ha ett synnerligen stort intresse av att så långt i deras ekonomiska förmåga står, följa med utvecklingen även på detta område och göra vad som överhuvud för dem är möjligt, men jag måste också säga, att det finnes gränser, som man icke kan överskrida. Det är möjligt, att man i det föreliggande fallet måste begära, att även staden, åtminstone då det gäller hamnfrågan, som jag närmast velat yttra mig om, också bör bidraga med skälig andel, men jag kan ingalunda se, att det kan vara rätt att, såsom utskottet här föreslagit, helt enkelt fordra, att denna djuphamn skall helt bekostas av staden.

Med denna syn på saken ber jag för min del, herr talman, att få ansluta mig till den av herr Anderson i Råstock vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag begärde ordet, då herr Kristensson uppbyggde kammaren med åtskilliga fantasier om hur det gått till och hur det skulle komma att gå till i fråga om skeppningen ifrån Brunn i Dalsland. Han anförde ett exempel, som jag för min del inte anser vidare lyckligt. För det första förlade han det bruk, som kommit in på det nya sättet beträffande befraktningen, till Dalarna i stället för till Värmland, för det andra uraktlät han att tala om, att den befraktning, det var frågan om, gällde ett särskilt slags pappersmassa, som är avsedd för tillverkning av konstsilke, och för det tredje glömde han att tala om, att denna pappersmassa inte kan fraktas på sjön, därför att den inte uthärdar de med avdunstningar från saltvattnet förenade svårigheterna utan då kommer fram i skadat skick. Så förhåller det sig med den saken. Det är alltså i vederbörandes eget intresse att försöka göra upp så, att man får den snabbast möjliga befraktningen.

Beträffande utskottsbehandlingen tror jag, att jag kan taga herr Danielsson i försvar. Han åsyftade nämligen för sin del utskottsbehandlingen *in pleno*,

och varenda en, som sitter i något av de större utskotten, vet åtminstone det, att om man har många ärenden, så kan man inte kosta på sig så synnerligen mycket tid för vart och ett. Så är förhållandet vid utskottsbehandlingen *in pleno*. Men skulle jag draga undan gardinen litet från *avdelningen*, då vill jag säga, att redan från början förefanns dessa synpunkter som här framhållits. Jag hörde inte, under den tiden vi hade ärendet uppe i avdelningen, några andra synpunkter ifrån dem, som ifrån början gått in för att slå ihjäl företaget. Man bet sig fast vid 1909 års villkor, trots att det är så högst väsentligt ändrade betingelser för städerna i kring Vänern, liksom det också för alla, som hava med sådana saker att göra, har inträtt högst väsentligt ändrade förhållanden i fråga om ekonomien.

Sedan vill man här försöka att göra ett stort nummer av statens bidrag! Herregud, vad är det då fråga om för stora summor? Det har upplysts av herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, att det rör sig om någonting på 60,000 kronor — till ett litet samhälle borta i Dalsland, en stad, som ligger vid Vänern.

Sedan talade man om hurudant det skulle vara för att kunna få fram ett gynnsamt fraktavtal. Men vill man nå fram till ett gynnsamt fraktavtal med Bergslagsbanan, skall man inte som utskottet stänga varje möjlighet för Åmål—Årjäng att göra upp med vederbörande. Jag skall i min tur be att få anförtro kammarens ledamöter och till äventyrs dem, som hava intresse utav det, i övrigt, att redan nu är det så, att under seglationstiden på Trollhätte kanal gälla på Bergslagsbanan lägre frakter än annars. Det visar bara, att vederbörande är smart, och jag klandrar inte det. Men jag säger, att om man går helt och hållet ifrån möjligheten för Åmål—Årjäng att komma till hamnen, har man utan vidare stängt varje förhandlingsmöjlighet. Det bevisas bäst därav, att Bergslagsbanan redan nu anser sig böra konkurrera med Trollhätte kanal i fråga om frakterna under seglationstiden.

Det skulle kunna vara mera att säga här, men då man lägger nationalekonomiska synpunkter på denna fråga, när det gäller, huruvida man skall skriva ett villkor, som omöjliggör för Åmåls stad att få detta lilla struntbelopp, då baxnar jag, ty jag kan inte få det att gå ihop med god nationalekonomi, att staten, låt vara i en viss patriotisk sinnesstämning, använder bibanefonden, som inrättades för att knyta gränstrakterna närmare intill det övriga Sverige. Jag kan inte finna, sedan man lagt ut 5,600,000 för att åstadkomma en järnväg där, att det är rim och reson, att man säger: Nu är det nog, nu intressera vi oss inte längre för vart dessa penningar taga vägen. Vi intressera oss inte ens för om järnvägen får göra ett försök, om den kan klara sig själv. Jag misstänker, att det kommer att gå galet i alla fall, men jag har åtminstone inte på mitt samvete, att jag har ställt dem i det predikamentet, att de kommit i ett sådant hörn. Så ligger det till, och om herr Kristensson och andra tycka, att det är roligt att draga ett brett streck över statens hela insats så är det någonting, som jag kan förstå, men jag kan inte förstå, vad det skall vara för anledning att för dessa 60,000 och 70,000 kronor slänga hela den stora summan på en gång. Det får inte jag att gå ihop till något särskilt högt nationalekonomiskt förstånd. Jag kan ju hava orätt, men jag tycker, att det ligger så till, att man bör ge detta samhälle det handtag, som det har haft ställt i utsikt hela tiden, denna fråga har varit före, trots det beslut, som fattades 1909. Det rör sig inte om tjugotal hamnar heller kring Vänern, utan de flesta äro färdiga, såvitt jag kan erinra mig. Otterbäcken t. ex. är gjord i ordning med stabilt järnvägsbolag bakom, Kristinehamn är också i ordning, Karlstad känner jag inte till, men jag misstänker, att vid en jämförelse emellan Karlstad och Åmål måste väl även herr Kristensson medge, att vägskålen lutar över något åt Åmåls sida, då det gäller behovet av handtag från statens sida.

Ang. statsunderstöd till Åmål—Årjängs järnvägsaktiebolag.
(Forts.)

Ang. stats-
understöd till
Åmål—År-
jängs järn-
vägsaktiebolag.

Herr talman! Det har inte förekommit någonting, som har föranlett mig att ändra uppfattning, och jag vidhåller mitt yrkande.

Häruti instämde herrar *Lindman* och *Törnkvist* i Karlskrona.

(Forts.)

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall börja, där den siste ärade talaren slutade, då han sade, att ingenting hade förekommit, som kunde ändra hans uppfattning i frågan. Ja, så är det verkligen med mig också.

När det nu var tal i utskottet om denna bana, så diskuterades saken rätt mycket av herrarna på fjärde avdelningen, och det var visst ett par andra, som också gävo sig in i debatten. Man framhöll då, att det var naturligt, att åtminstone innan det betaltes ut några statsmedel till den där banbiten från Åmåls station och ned till hamnen, man först fick veta, om det verkligen blev någon hamn där. Staten har nämligen en gång varit ute för samma historia uppe i Norrland. Där lade man en järnvägsbit ned till sjön till den punkt, där man trodde, att det skulle bli en hamn, men det blev ingen hamn, och så fick man riva upp järnvägen och lägga den på ett helt annat ställe. Vi voro således i utskottet litet tveksamma, om vi skulle anslå pengar, innan vi visste, om denna hamn fanns eller skulle komma att finnas.

Nu tycker jag, att herr statsrådet icke lät oss veta riktigt, hur långt det egentligen var meningen att staten skulle gå i fråga om understöd till järnvägshistorien plus hamnhistorien i Åmål. Varför ville man inte kombinera det hela och lägga fram alltsammans på en gång? Ty jag förmodar, att anslaget till denna hamn ändå blir så pass stort, att det icke går att taga pengarna från de vanliga små anslagen till mindre hamnar, som man kan disponera efter gottfinnande, utan här får nog riksdagen anvisa särskilda medel, åtminstone om det skall kunna bli en handelshamn, som skall kunna taga emot tusen-tonnare.

Av de yttranden, som hållits under debatten här i dag, fäste jag mig särskilt vid vad herr *Pettersson* i Köping anförde. — Jag bortser från vad som yttrades av representanterna från Göteborg, där man kanske har litet affärshänsyn att taga i den här frågan, något som jag icke kan beskyllas för. — Herr *Pettersson* i Köping var mycket uppriktigt. Han sade, att vad statsmakterna nu hade att vänta, det var, att det från samhällenas vid alla dessa inre vatten, som genom respektive kanaler — Trollhätte kanal åt väster och Södertälje kanal m. fl. åt öster — kunde sättas i förbindelse med havet, skulle framkomma krav på att staten hjälpte till och helst också byggde hamnar på de respektive platserna. Ja, då kan det nog bli ganska stora perspektiv på den här frågan, och det var heller icke utan att vi voro rädda i utskottet för att det skulle gå därhän, att staten, som redan bidragit till järnbanan med $\frac{3}{4}$ av kostnaden, nu skulle draga försorg om hamnen också. Blir det så, lär det nog komma många efter, och då blir det nog svårt att säga nej, ty en ann kan vara så god som en ann. Blott det finnes en järnväg, så få vi nog en hamn med, så kommer man att resonera i både det ena och det andra samhället vid Väneren, kanske t. o. m. vid Vättern och vid Mälaren med, i den mån farlederna där bli fördjupade, och de stora hamnarna icke hunnit bli riktigt färdiga.

Jag tror därför, att frågan har ganska stor innebörd, och kammarens ledamöter gjorde väl i att tänka på vad fortsättningen en gång kan bli. Jag för min del har åtminstone icke ansett mig kunna såsom medlem av utskottet gå med på fortsättningen, och därför, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till utskottets hemställan. Finner Kungl. Maj:t skäl att gå vidare, vore det allt bäst att få en kungl. proposition i saken, så att man visste vad som följa skulle, ty faktiskt måste man betrakta det föreliggande regeringsförslaget såsom en inbjudning att komma igen med nya framställningar och då följer fortsättningen av sig själv.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Jag kunde inte riktigt följa kritiken i statsutskottets vice ordförandes nyss hållna anförande. Han sade å ena sidan, att det gällde en struntsumma, som inte riksdagen skulle fästa sig vid, och å andra sidan sade han, att denna summa skulle stänga varje möjlig-
*Ang. stats-
 understöd till
 Ämål—Är-
 jängs järn-
 vägsaktiebolag.*
 (Forts.)

Sedan får jag säga, att det gäller inte bara dessa 60,000 kronor, utan det gäller verkligen, som herr Olsson i Kullenbergstorp nyss nämnde, åtskilliga konsekvenser, som kunna följa, om riksdagen nu släpper det villkor, som sattes 1909.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Hallén**: Herr talman! Till herr Andersons i Råstock erinringar om felaktiga uppgifter av herr Kristensson i Göteborg skall jag be att få foga ännu en. Herr Kristensson sade, att det skulle vara betydligt billigare och lämpligare, om Ämål—Ärjängsjärnvägen ordnade sina frakter med Bergslagsbanan. De av herrarna, som känna de trakter, denna järnväg genomlöper, från Ämål till Ärjäng, veta nog, vad det är för gods, som kommer att framforslas där. Vi ha först bruken, Sillingsfors, Karlsfors och Svaneholm, vidare gäller det de stora kronoparkerna, Forsbacka och Torp, och slutligen finnas där skogsvidder, Sillerumsskogarna och andra, vilkas trävaror allesammans måste anlita denna järnväg. För detta tunga gods är det av det allra största intresse, att det ifrån Ämål på vattenvägen kan fraktas vidare ner till Göteborg. Att tvinga denna lilla järnväg att i stället växla över detta gods på Bergslagsbanans spår, så att man får det direkt till Göteborg, är detsamma som att tvinga detta lilla bolag på knä för det mäktiga göteborgskapitalet. Det är faktiskt det, som ligger bakom denna debatt. Beviljas däremot järnvägsbolaget den föreslagna lättnaden, kan det gå *bättre rustat* till förhandlingar med Bergslagsbanans bolag rörande frakttariffer, som måhända göra såväl stickspåret som hamnanläggningar onödiga.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herr Anderson i Råstock vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Herr Olsson i Kullenbergstorp begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller det förslag, som innefattas i den av herr Anderson i Råstock vid statsutskottets förevarande utlåtande nr 131 fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda utlåtande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av

Ang. stats-
understöd till
Ämäl—Är-
jängs järn-
vägsaktiebolag.

(Forts.)

uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit den av herr Anderson i Råstock avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

§ 9.

Ang. anslag
för alkoholist-
vården m. m.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 132, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för alkoholistvården m. m. jämte i fråga om sagda vård väckta motioner.

Punkten 1, angående driftkostnader för statens vårdanstalt för alkoholister vid Svartsjö.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning hemställde utskottet, att riksdagen måtte till driftkostnader för statens vårdanstalt för alkoholister vid Svartsjö för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 25,000 kronor.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Hallin, Olsson* i Blädinge, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Holmgren* och *Järte* förklarar sig anse, att samtliga i utlåtandet tillstyrkta anslag borde utgå från statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! I årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit, att samtliga utgifter för såväl alkoholistanstalter som ock andra anstalter för nykterhetens befrämjande skulle direkt utgå av statsmedel och inte av rusdrycksmedelsfonden. Nu har som bekant för ett par veckor sedan riksdagen beslutat en förändring i dessa Kungl. Maj:ts dispositioner, så att rusdrycksmedelsfonden skall avsättas på annat sätt samt till annat belopp än Kungl. Maj:t föreslagit, och så är det gjort det tillägget, att från den också kunna utgå anslag till nykterhetens befrämjande. Nu hava vi inte haft något, som rimligen förut kunnat rubriceras som nykterhetsändamål, sedan kamrarna fattade detta beslut rörande rusdrycksmedelsfonden, förrän det ärende, som föreligger nu. Det var alldeles omöjligt att väcka några motioner i förevarande ärende på den basis, att det skulle utgå ur rusdrycksmedelsfonden, när det nämligen inte förelåg den minsta tanke, att en sådan fond skulle upprättas. Därom förelåg det ingen kunglig proposition, och väcka en motion på grund av ett beslut, som riksdagen fattar, det kan man väl knappast göra. Då syntes det oss reservanter, som om det vore det bästa sättet, om kamrarna själva knäckte den frågan: Vad är det för anslag till nykterhetsändamål, som rätteligen böra utgå ur rusdrycksmedelsfonden enligt föreliggande bestämmelser? Nu föreligga här anslag till alkoholistanstalter. Det första gäller det svåraste fallet, nämligen de alkoholister, som äro intagna på Svartsjö. Ja, det är klart att en sådan anstalt har ett dubbelt ändamål: Den har givetvis det ändamålet att bättra upp medborgaren ifrån hans usla liv, men den skall väl också göra honom till en nykter individ. Alltså synes det mig, som om dess uppgift skulle vara att verka i nykterhetens tjänst. Jag kan nämligen inte tro, att man anser, att det övervägande är en straffanstalt, så att den skall verka som ett slags appendix till våra fängelser. Så tror jag väl inte, att man får tyda statsmakternas mening. Då är det klart, att när man verkligen skall ge ut några penningar för ett nykterhetsändamål, så har det synt mig vara i dubbel mån viktigt, att man ger ut dessa pengar på den punkten,

där de enligt min mening allra mest och bäst behövas, och det lär väl vara på detta fält. Det kan man inte komma ifrån. Om dessa människor kunna ryckas upp, är det väl en god gärning i nykterhetens tjänst. Det är enligt min åsikt en mycket mera samhällsgagnande och god gärning i andra bemärkelser än en hel massa tal, som fara ut i luften men egentligen inte bära den minsta skörd för nykterheten. Och man offrar ju stora summor på dylikt.

Då tycker jag, att när man ifrån denna fond verkligen offrar så mycket för det talade ordet, så skulle man göra något litet för handlingen, och det är från denna min synpunkt, som jag här, herr talman, skall be att få yrka, att detta anslag skall utgå ur statens fond av rusdrycksmedel. Man skulle då till första punkten efter 25,000 kronor tillägga »att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel». Det andra stycket i utskottets motivering skulle utgå och ersättas med: »I fråga om sättet för beredande av medel för nu ifrågavarande ändamål har utskottet i konsekvens med riksdagens nyligen fattade beslut rörande rusdrycksmedelsfondens användning ansett, att anslaget bör bestridas med medel ur sagda fond. Utskottet vill redan nu framhålla, att utskottet även beträffande under punkterna 2 t. o. m. 5 här nedan upptagna anslag funnit sig böra förordna, att medel beredes på nu föreslaget sätt.»

Härefter yttrade herr **talmannen**: Jag finner mig redan nu böra meddela kammaren, att jag känner mig förhindrad upptaga det utav herr Olsson i Kullenbergstorp ställda yrkandet att ifrågavarande anslag må utgå ur rusdrycksmedelsfonden, emedan det yrkandet icke stöder sig på något till riksdagen inlämnat förslag i form av proposition eller motion.

Vidare anförde:

Herr **Jonsson**: Ja, herr talman, ehuru proposition på herr Olssons i Kullenbergstorp yrkande inte kan framställas, skall jag ändå be att få säga några ord med anledning av det anförande, han här har hållit. Det gör jag närmast därför, att jag då sparar tid och blir befriad från skyldigheten att hålla åtminstone något längre anförande på en senare punkt i detta utlåtande.

Jag kan inte förstå det resonemang, som herr Olsson i Kullenbergstorp för, ty det leder fram till det resultatet, att man för detta ändamål, varom nu är fråga, skulle kunna taga penningar ur rusdrycksmedelsfonden på grund av den förändrade lydelse § 2 där fått enligt riksdagens för någon tid sedan fattade beslut. Jag bestrider nämligen, att det här är fråga om sådana nykterhetsfrämjande åtgärder, som man menade, då det tillägget gjordes till ifrågavarande paragraf. Alkoholistvården är närmast att betrakta såsom en samhällets skyddsåtgärd emot osociala individer. Den kan betraktas såsom en kombination utav sjukvård och fattigvård och i någon mån också straffåtgärder gentemot sådana individer. Det är nog socialt sett mycket viktigt att taga hand om alkoholister, men det är inte på det sättet, som herr Olsson i Kullenbergstorp försökte göra gällande, att det är så ofantligt mycket viktigare än de åtgärder, som avse att hindra, att folk någonsin blir alkoholister. Det är till dylika åtgärder medel ur rusdrycksmedelsfonden skulle tagas. När man då skall besluta, på det sätt det nu är fråga om, så får man se till, »vad de menade, som lagen gjorde», som man brukar uttrycka sig. Ser man efter, vad det står i den motion, som ligger till grund för riksdagens beslut beträffande ändrade bestämmelser om rusdrycksmedelsfondens användning, märker man, att där talas om *positiva* nykterhetsåtgärder, och vidare talas det om anslag till upplysningsverksamhet och övertygande verksamhet, alltså, det talas alls icke om några sådana åtgärder, som det är fråga om, när det gäller alkoholistvården. Mot denna motion hade man ingen som helst erinran, när saken behand-

Ang. anslag
för alkoholist-
vården m. m.
(Forts.)

Ang. anslag
för alkoholist-
vården m. m.
(Forts.)

lades, utan uti utskottsutlåtandet nr 106 skrives bara, att man ansluter sig till motionen och sålunda påyrkar denna ändrade bestämmelse, enligt vilken anslag skall kunna tagas till nykterhetens befrämjande. Jag vill rikta mig till kammarens nykterhetsvänner och vädja till dem, huruvida det inte vore riktigt, att man nu satte stopp för ett försök att ur rusdrycksmedelsfonden pumpa anslag till många andra ändamål än som varit avsedda från deras sida, vilka väckt motionen om ändring i bestämmelserna.

Jag yrkar bifall uti detta fall till utskottets utlåtande.

Herr Rydén: Herr talman! Då talmannens vägran att framställa proposition på reservanternas hemställan i denna punkt givetvis är fullt grundad, skulle man ju kunna avstå från att yttra sig vidare i denna punkt. Men det kanske är praktiskt, att man från utskottsmajoritetens sida begagnar den debatt, som öppnats, för att säga några ord beträffande hela detta utskottsutlåtande.

Det finns ju inte några strikta regler uppställda i fråga om användningen av medel från rusdrycksmedelsfonden. Det finns några allmänna grundsatser uttalade, men det är ju rätt svårt att, när de enskilda fallen komma före, pröva, huruvida de äro av den beskaffenheten, att medel för ändamålen böra få tagas från rusdrycksmedelsfonden eller ej. För min del har jag inom utskottet gjort gällande den uppfattningen, att det inte kan anses vara i överensstämmelse med denna fonds ändamål och struktur att använda den för sådana saker, som äro å bane i punkterna 1, 2 och 3 i detta utskottsutlåtande, där det gäller sådana rena statsanstalter som Svartsjö, Landskrona och Venngarn. Detta är ju också anstalter, som på grund av förhållandenas makt måste få över sig ett visst drag av tvångsinrättning. Man kan visserligen inte säga, att dessa anstalter äro att betrakta såsom fängelser eller tvångsarbetsanstalter eller dylikt, men de stå dock i visst avseende på gränsen till dylika anstalter. För min del har jag i utskottet hävdadt den uppfattningen, att det inte kan vara riktigt, att staten för dessa rena statsanstalter och med den läggning dessa anstalter ha disponerar rusdrycksmedelsfondens medel. Detta gör, att jag inom utskottet motsatt mig bifall till vad reservanterna velat i fråga om punkterna 1, 2 och 3.

Däremot kan jag inte finna, att man inte skulle kunna använda rusdrycksmedelsfondens medel för det ändamål som avses i punkten 4 mom. I — om herr talmannen tillåter, att jag nu yttrar mig därom, och jag tror, att det är praktiskt, att debatten får röra hela detta utskottsutlåtande. Det gäller där ett anslag till en verksamhet av alldeles övervägande undervisande eller upplysningsnatur. Jag tycker, att det är att driva denna sak alldeles för långt att även i det fallet inte vilja tillåta, att rusdrycksmedelsfondens medel tagas i anspråk. Vartill skall man egentligen använda denna fond, om den inte får begagnas för sådana ändamål, som det där är fråga om?

Jag har vidare trott, att det skulle vara riktigt, att man kunde taga av rusdrycksfondens medel även till ett par andra saker, som utskottet tillstyrkt under punkten 4, nämligen till sådana alkoholistanstalter, som äro frivilliga och enskilda. Dessa anstalter ha givetvis en ganska växlande karaktär, men de ha i varje fall inte den tvångskaraktär över sig, som utmärker statsanstalterna, utan de kunna mera sägas gränsa till enskilda vårdanstalter av olika slag. De äro som sagt naturligtvis ganska olika, dessa enskilda anstalter, som beröras av detta, men jag tror, att man nog ändå får säga, att anslag för sådana anstalter kunna ligga inom ramen av de stadganden, som beslutits beträffande rusdrycksmedelsfondens användning.

Sålunda, i den nu föredragna punkten ävensom i punkterna 2 och 3, anser jag det vara klart, att utskottets hemställan bör bifallas, och även beträffande några av de följande punkterna har jag nu sökt motivera den ståndpunkt, som

utskottsmajoriteten har intagit. Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

*Ang. anslag
för alkoholist-
vården m. m.*

(Forts.)

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Naturligtvis böjer jag mig utan vidare för domen, att vi här kommit utanför rågängen, det är inte tu tal om den saken. Då vårt yrkande uppfattas så av talmannen, är det givetvis vår enkla skyldighet att kyssa riset.

Nu har man ju här kommit in på en liten diskussion om vartill rusdrycksmedelsfonden skall användas, utom till det stora målet att en gång i världen avskaffa statens beroende av rusdrycksmedlen. Det var ju det, den egentligen skulle användas till, men det hörde jag inte, att herr Rydén talade någonting om.

Jag skall för egen del göra det erkännandet, att jag kanske uttalade mig litet otydligt, när jag sade, att man, såsom detta gått till väga, inte kunnat väcka någon motion och därigenom gardera sig. Jag vill därför litet närmare förklara den saken. När Kungl. Maj:ts proposition förelåg, så gick den ju ut från den synpunkten, att alla utgifter, som skulle beslutas här i riksdagen, skulle betraktas som statsutgifter och ingå i budgeten, helt enkelt. Jag tyckte, att detta var en utomordentligt prätig sak. Det skulle befordra reda och det är på det hela taget så, som jag tycker att det bör vara. Då är det solklart, att det är bra mycket begärt, om den, som har en sådan åskådning, skulle väcka en motion för att försöka bryta uti den utmärkta linje, som Kungl. Maj:t kom med. Nå, vad hände då? Jo, på fjärde avdelningen och sedan i statsutskottet och kammaren togo herrarna och vände upp och ned på hela historien om avsättning till rusdrycksmedelsfonden och komponerade ihop en sak, som jag för min enskilda del tycker vara tämligen orimlig. Men icke desto mindre stödjade herrarna sig på Kungl. Maj:ts proposition i fråga om utgifterna, oaktat ni själva rivit sönder Kungl. Maj:ts förslag om avsättning till rusdrycksmedelsfonden. Det bör vara förlåtligt, att man inte kunde vara så fjärrskådande, att man kunde ana, att något sådant skulle komma från statsutskottets fjärde avdelning och drivas igenom i fortsättningen. Och sedan var det för sent. Då hade man knappast möjlighet att väcka en motion för att klara upp saken. Det är således en ren fallgrop man kommit i. Beträffande frågan, till vilka ändamål rusdrycksmedelsfondens medel nu skola få användas, ha herrarna sedan kokat ihop denna komposition. Ja, det får väl bli så, att en ny praxis i det avseendet får utbilda sig. Ty skall den gamla praxis tillämpas, så kommer den med en hel mängd konstiga saker. Togo vi inte en gång anslaget till rasbiologiska institutet från rusdrycksmedelsfonden? Man har hoppat litet fram och tillbaka, och tagit än till det ena och än till det andra. Det skulle därför ha varit i hög grad önskvärt, att man fullt autentiskt fått klart för sig, till vilka ändamål kammaren vill, att fondens medel skola få användas. Nu är den möjligheten avklippt. Nu kunna vi inte få något svar därpå till följd av det formella hinder, som drabbat oss. Inte sörjer jag så förfärligt djupt däröver. Men jag ber herrarna att åtminstone sluta upp med det där talet om en viss plan och reda i fråga om användningen av rusdrycksmedelsfondens medel. Det har aldrig varit någon reda i detta, och det ser inte ut att bli det heller.

Herr **Carlsson-Frosterud**: Herr talman! Då talmannen redan tillkännagivit, att proposition icke kan framställas på herr Olssons i Kullenbergstorp yrkande beträffande punkterna 1, 2 och 3 i föreliggande utskottsutlåtande, är det självfallet onödigt att i dessa punkter polemisera mot honom. Jag skall därför inte heller göra det. Men alldenstund man inom utskottet haft delade meningar i frågan, huruvida medel ur rusdrycksmedelsfonden skola få

Ang. anslag
för alkoholist-
vården m. m.
(Forts.)

användas för de ändamål, som avses i vissa moment under punkten 4, blir det nödvändigt för mig att i den punkten begära ordet för att yrka bifall till den reservation, jag varit med om att underteckna. Herr Rydén var nyss inne på att diskutera fjärde punkten, trots att endast första punkten är föredragen. Beträffande punkterna 1, 2 och 3 ha ju herr Rydén och jag samma uppfattning. Men då vi komma till fjärde punkten skiljas vi åt, och följaktligen måste jag där ingå i polemik mot honom. Jag skall, för att icke upptaga tiden, i den nu föredragna punkten endast yrka bifall till utskottets förslag för att sedermera återkomma vid fjärde punkten.

Herr Jonsson: Herr talman! Jag skall be att i samband härmed, då ju hela utskottets utlåtande har blivit debatterat, få lämna den upplysningen, att i punkten 4 mom. II och IV första kammaren har tagit reservationen, alltså bifallit Kungl. Maj:ts förslag. Det torde, för den händelse detta även blir andra kammarens beslut, måhända vara nödvändigt att göra det yrkandet, att på sid. 2 i utskottets utlåtande de i andra stycket av utskottets yttrande ingående orden »till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader samt för anordnande av erkända alkoholistanstalter» måtte strykas. Jag ber därför, herr talman, att få hemställa, att dessa ord måtte utgå.

Herr **Jonsson**, som på begäran ånyo erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Då det nu meddelats mig, att den av mig föreslagna ändringen, vilken påyrkats och bifallits i första kammaren samt där ansågs vara nödvändig, inte behöver göras, ber jag att få återtaga mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen förklarade sig, på skäl som av honom förut angivits, förhindrad framställa proposition på det av herr Olsson i Kullenbergstorp gjorda yrkandet, varefter utskottets hemställan på därå given proposition av kammaren bifölls.

Punkterna 2 och 3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4, angående vissa anslag till alkoholistvården m. m.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 26 av femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att

dels till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. bevilja ett anslag, att utgå enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder, av 150,000 kronor och därav för budgetåret 1926—1927 såsom extra reservationsanslag anvisa 45,000 kronor;

dels till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 135,000 kronor;

dels till statens kostnader för farliga alkoholist m. m. för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 5,000 kronor;

dels till anordnande av erkända alkoholistanstalter för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor;

dels till sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra anslag av 3,600 kronor;

dels ock medgiva,

att av ovannämnda anslag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader finge till erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog för budgetåret 1926—1927 utgå bidrag till driftkostnaderna med ej mindre ett be-

lopp av en krona för dag och vårdplats än även ett belopp för vård dag, som med en krona understege det till övriga erkända alkoholistanstalter utgående statsbidraget; samt

Ang. anslag
för alkoholist-
vården m. m.

(Forts.)

att jord, som stode under kronans omedelbara disposition eller som tillhörde någon av de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplåtna allmänningar eller någon av de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, vilka icke upplåtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, kunde, efter av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall verkställd prövning, utan särskild ersättning till kronan på de villkor i övrigt, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, upplåtas till landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan för anordnade av allmän alkoholistanstalt.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ljunggren*, nr 169, och den andra inom andra kammaren av herr *Bengtsson* i Norup, nr 240, vari hemstälts, att riksdagen måtte

dels hos Kungl. Maj:t begära utredning om ändrade bestämmelser rörande vårdkostnaderna för farliga alkoholister, med hänsyn till att omhändertagande av sådana individer måste anses vara ett statsintresse och icke en kommunal angelägenhet,

dels medgiva, att viss del av nykterhetsnämndsanslaget, högst 10,000 kronor, finge användas till understöd åt nykterhetsnämnder för interneringskostnader för farliga alkoholister,

dels ock för sin del besluta, att ersättningen till den särskilda arbetskraften inom socialstyrelsen för handläggningen av ärenden rörande nykterhetsnämnderna m. m. skulle bestämmas sålunda, att denna arbetskraft upptoges såsom sekreterare å extra stat inom socialstyrelsen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å ovanberörda motioner,

I) till främjande av — — — lika med Kungl. Maj:t — — — anvisa 45,000 kronor, att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel;

II) till erkända — — — 135,000 kronor, att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel;

III) till statens kostnader — — — 5,000 kronor;

IV) till anordnande av — — — 15,000 kronor, att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel;

V) till sakkunnigt biträde — — — 3,600 kronor; samt

VI) medgiva

a) att av ovannämnda anslag — — — utgående statsbidraget; och

b) att jord, som — — — allmän alkoholistanstalt.

Reservationer hade likväl avgivits:

vid mom. I) av herrar *Eriksson* i Stockholm och *Jonsson*, vilka ansett, att det under detta moment tillstyrkta anslag borde, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, utgå av andra statsinkomster än från statsverkets fond av rusdrycksmedel;

vid mom. II) och IV) av herrar *Wallen*, *Carlsson-Frosterud*, *Anderson* i Råstock, *Nilsson* i Örebro, *Eriksson* i Stockholm och *Jonsson*, vilka ansett, att

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 39.

Ang. anslag för alkoholistvården m. m. jämväl de under sistnämnda två moment tillstyrkta anslag borde utgå av andra statsinkomster än från statsverkets fond av rusdrycksmedel;

(Forts.)

av herr *Petrén* beträffande utskottets motivering; samt
av herr *Bengtsson* i Norup utan angivet yrkande.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! I fjärde punkten mom. I) har utskottet föreslagit, att anslaget till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. skall tagas ur rusdrycksmedelsfonden. Utskottet har nämligen ansett, att ifrågavarande ändamål avser upplysnings-, undervisnings- och utbildningsverksamhet och sålunda utan tvivel kan inrangeras under den beslutade tilläggsbestämmelsen i § 2 av förordningen om rusdrycksmedelsfonden, enligt vilken medel kunna tagas ur rusdrycksmedelsfonden för vidtagande av åtgärder i nykterhetsfrämjande syfte. Medel för denna verksamhet har också tidigare tagits ur rusdrycksmedelsfonden, och då det överensstämmer med syftet i den motion, som framförts av herr Bergman och som föranledde det nämnda tillägget i § 2 i förordningen om rusdrycksmedelsfonden, har utskottet ansett sig böra föreslå, att dessa medel böra tagas ur fonden.

Men vidare har utskottsmajoriteten även ansett, att rusdrycksmedelsfondens medel böra få disponeras för det ändamål, som avses i mom. II), där det gäller ett anslag å 135,000 kronor till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader, ävensom till det ändamål, som avses under mom. IV), som upptager ett anslag av 15,000 kronor till anordnande av erkända alkoholistanstalter. I det yttrande, som herr Rydén nyss hade, påpekade han olämpligheten av att medel tagas ur rusdrycksmedelsfonden för rena statsanstalter, såsom han uttryckte sig. Men därmed är också hans förståelse för saken slut. När vi komma till de enskilda anstalternas driftkostnader och kostnaderna för anläggning av dylika anstalter, då anser han, att dessa enskilda anstalter ha ett helt annat ändamål och äro av mera nykterhetsfrämjande ändamål än statsanstalterna. Jag för min del kan inte förstå att det skulle göras skillnad i detta avseende mellan att en alkoholist intages för vård på en statsanstalt eller på en enskild anstalt. Det måste jag överlämna åt dem, som förstå saken bättre än jag. När man under punkterna 1, 2 och 3 ansett, att anslagen böra utgå av vanliga budgetmedel, så hava vi reservanter inom utskottet förmenat, att konsekvensen bjuder, att man förfar på samma sätt beträffande anslagen till de enskilda alkoholistanstalterna. Detta innebär den reservation, som här avgivits av herr Walles m. fl.

Då jag anser, att detta är ett fullt konsekvent resonemang och står i full överensstämmelse med andemeningen och ordalydelsen i § 2 i förordningen om rusdrycksmedelsfonden, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation. Det har ju upplysts, att första kammaren redan antagit densamma.

Herr *Olsson* i Gävle instämde häruti.

Herr Rydén: Ja, man kan ju säga, att det är en smaksak, vilken väg man bör välja. Emellertid är det ett faktum, att det är en väsentlig karaktärsskillnad mellan de statliga anstalterna Svartsjö, Landskrona och Venn-garn, åtminstone de båda förstnämnda, å ena sidan och de enskilda anstalterna å andra sidan. Skillnaden kan sägas vara lika stor som mellan ett statens hospital och en privat vårdanstalt. Det finns ju många nyanser i detta hänseende, och det är givetvis svårt att hitta en linje, som kan sägas fullt överensstämma med den mycket svävande bestämmelsen i författningen. Därför

trodde utskottsmajoriteten, att man kanske kunde söka sig fram på denna väg. Jag tror, att de, som här gjort nykterhetsfrågan till sin speciella fråga, ha all anledning att fundera litet, innan de gå in för att motsätta sig, att rusdrycksmedelsfondens medel här komma till användning. Det blir ju så litet av dessa medel, som kommer till användning. I och för sig är det visserligen inte annat än bra, att fonden växer, men saken har dock sina sidor. Jag har varit med på den tiden, när denna fond först skisserades upp. När den sedan växt och blivit stor, ha finansministrarna, även nykterhetsvänliga, givit sig på denna fond, när det statsfinansiella läget pressat dem att göra det. I den mån man går in för den linje, att denna stora fond på 100-tals miljoner kronor inte får komma till någon egentlig användning, kommer den alltid att locka en finansminister, som har svårt att få pengarna att räcka. Jag tror därför, att det inte är så klokt på lång sikt att gå in för den taktiken, att fondens medel icke skola få komma till användning annat än rent undantagsvis.

Emellertid skall jag för min del inte driva denna sak så hårt, ty jag medger, att det finns skäl för båda ståndpunkterna i detta fall. När man första gången skall bedöma, vilken linje man skall följa, så gör sig givetvis alltid en viss tveksamhet gällande. Emellertid anser jag mig, herr talman, pliktig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Jag har i utskottet blott varit närvarande vid den förberedande behandlingen av denna fråga. Jag vill säga att man tidigare aldrig tagit medel ur rusdrycksmedelsfonden för av utskottsmajoriteten nu ifrågasatt ändamål, utan medel därför ha i vanlig ordning anvisats i budgeten. Vi ansågo därför det vara synnerligen olämpligt, att man nu skulle slå in på denna väg, när, som vi alla känna till, fondens inkomster så avsevärt beskurits. Jag tror icke, att vi behöva ha stora bekymmer för att den fonden icke skall komma att få användning och komma till mycket god användning.

Anledningen till att vi föreslagit, att medel skulle utgå till nykterhetsnämnderna var, att detta anslag tidigare utgått från rusdrycksmedelsfonden. Anslaget till nykterhetsnämnderna är ju, kan man säga, ett engångsanslag, som är fördelat på fyra år. Man vet ju inte, huruvida det kan bli nödvändigt att lämna ett dylikt anslag, när dessa fyra år gått, och jag ansåg, att det mycket väl kunde lämpa sig, att man tog medel till nykterhetsnämnderna ur rusdrycksmedelsfonden. För övrigt ber jag få erinra om, att utskottets motiveering sammanfaller med reservationens. Det yrkande, som herr Carlsson-Frosterud framställt, står i allra intimaste samband med utskottets motiveering. Jag ber, herr talman, att få ansluta mig till det yrkandet.

Det kan ju, som herr Rydén sade, här vara fråga om en smaksak. Jag vill dock erinra om, att vid tidigare tillfällen, när man dikterat sättet för vissa medels användande, det alltid framhållits, att det ur budgetär synpunkt var lämpligast, att utgifterna uppfördes på utgiftssidan och inkomsterna på inkomstsidan. Jag tror, att den uppfattningen är riktig. Det var också den uppfattningen, som herr Olsson i Kullenbergstorp gjorde sig till tolk för, då vi behandlade frågan om rusdrycksmedelsfonden. Det är därför jag med viss förvåning hör, att han nu, därför att han inte vann bifall vid det tillfället, går in för att man ovillkorligen skall taga medel till en massa ändamål ur ifrågavarande fond. Jag menar, att om man har förlorat i ett avseende, så bör man väl inte därför gå på hur långt som helst. Jag tycker, att man bör hålla på sina principer litet, även om man råkar, som sagt, förlora vid ett tillfälle.

Jag ber, herr talman, att få instämma i det yrkande, som här framställts av herr Carlsson-Frosterud.

*Ang. anslag
för alkoholist-
vården m. m.
(Forts.)*

Ang. anslag
för alkoholist-
vården m. m.
(Forts.)

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Den föregående ärade talar-
aren anmärkte på och var förvånad över min ställning i denna fråga. Jag får
säga, att jag blev verkligen något förvånad över den kompromiss, som träffades
beträffande frågan om avsättning till rusdrycksmedelsfonden. Det hade jag
verkligen stor anledning att bli. Den, som icke hör till de inre cirklarna, när
sådana kompromisser göras, har verkligen svårt att få reda på, vad orden
betyda. Vanligt folk, som jag, tror alltid, att orden ha en betydelse, att de
icke blott stå liksom på parad. Detta har gjort, vilket jag sade i mitt första
anförande, att jag ställt frågan under debatt i kammaren. Jag skall med
största jämnmod taga utgången. Men jag tror verkligen, att när man fattar
ett beslut, det är av vikt, icke minst för statsutskottet, att man har reda på,
vad man avser med detta här i riksdagen. Det gick ju så lekande och lätt med
denna kompromiss beträffande avsättningen till rusdrycksmedelsfonden. Det
såg ut alldeles som om det var rent av avtalat, hur det skulle vara. Man tyckte
till och med, att alla lämnade sina meningar bakom ryggen. Om man från
första början, sedan det nya tillkommit, slagit in på en sådan väg, att man
inte oupphörligen, år efter år skulle behöva kivas om denna sak, om vilka
slags anslag, som skola utgå ur denna fond och vilka icke skola utgå därur,
så hade det väl varit en mycket god sak.

Jag skulle vilja vädja till herr Jansson i Falun, om inte det herr Rydén
sade innebär en förnuftig kompromiss på denna punkt. Jag tycker, att her-
rarna skulle kunna gå med på det. Låt oss då begrava stridsyxan och låta
det få gå några år framåt. Det är väl ändå en sanning, att om man till en
fond, vilken står utan att egentligen verka praktiskt, avsätter medel år efter
år, så är faran mycket stor för att fonden blir anammad och använd för än-
damål, som med densamma icke avsetts.

Jag kan inte tro, att herr Jansson i Falun har någonting emot ifrågava-
rande kärlekstjänst. Det ligger väl ändå något i den skillnad, som finnes mel-
lan de privata alkoholisthemmen och ifrågavarande statsanstalter. Man torde
väl kunna göra gällande att statsanstalterna äro av någon annan karaktär än
de privata anstalterna som just äro förbättringsanstalter.

Jag vädjar till herrarna att taga utskottets förslag sådant det föreligger och
tycker, att vi inte skola kivas om detta mera i framtiden, åtminstone inte på
åtskilliga år. Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr **Carlsson-Frosterud**: Herr talman! Det är ju något nytt att finna
herr Olsson i Kullenbergstorp ute i fredssträvandenans tjänst. Hans maning till
enighet låter emellertid något sökt, då man vet, vilken ställning herr Olsson har
intagit vid behandlingen av rusdrycksmedelsfonden vid denna riksdag. Då
man föreslog visst tillägg till 2 § i Kungl. Maj:ts förslag, motsatte sig herr
Olsson det med all kraft. Då ville han inte, att några medel skulle tagas ur
rusdrycksmedelsfonden för något ändamål. Men när det nu genom riksdagens
beslut åstadkoms det tillägget, att medel ur fonden kunna tagas för åtgärder
till nykterhetens befrämjande, kommer herr Olsson och vill taga medel för allt
möjligt ur fonden. När han första gången inte fick sin vilja fram och inte
kunde förhindra, att tillägget blev gjort, så vill han nu utnyttja fonden på det
sättet, att för motverkande av allt, som kan anses vara en sorglig följd av rus-
dryckshanteringen, medel skall tagas ur denna fond, t. o. m. när det gäller
smugglingens bekämpande. Jag menar då, att det är tämligen långsökt av
herr Olsson att vädja till oss, som söka förfara i överensstämmelse med lagens
anda och mening, att i enighetens tecken ge efter och giva honom rätt åtmin-
stone på en punkt. Jag för min del finner i det nu föreliggande ärendet ingen
anledning därtill, och jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels också på bifall till samma hemställan med den ändring, som föreslagits av herr Walles m. fl. i deras vid mom. II och IV avgivna reservation; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

*Ang. anslag
för alkoholist-
vården m. m.
(Forts.)*

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning om anslag till bidrag till domsagornas förvaltning; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 134, i anledning av väckt motion om anslag till allmänna fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor begärdes ordet av

*Ang. anslag
till allmänna
fortbildnings-
kurser för
vissa lärare.*

Herr Nilsson i Örebro, som yttrade: Herr talman! Jag har vid detta utlåtande låtit anteckna en blank reservation, och jag anser mig vara skyldig angiva motiven för densamma.

Som bekant har ju statsbidraget till ifrågavarande fortbildningskurser indragits sedan år 1922. Dessa fortbildningskurser ha varit avsedda för olika ändamål. Jag anser, att det varit riktigt, att utskottet föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning och förslag att framlämnas till nästkommande års riksdag om fortbildningskurser, icke allenast för lärare vid folk- och småskolor utan eventuellt även för andra, som borde komma i åtnjutande av liknande förmån. Jag vill erinra om, att på grund av otillräckligt statsanslag skolöverstyrelsen funnit sig böra årligen under den senare tiden hos landstingen begära bidrag till utbildningskurser för lärare vid fortsättningskolor. Jag anser, att utbildningen av lärare vid fortsättningsskolor bör tillkomma staten att sörja för och icke landstingen. Jag tror därför, att det hade varit riktigt, att man hade kunnat få en allsidig utredning i hithörande fråga i hela dess vidd. Då hade det varit lättare att taga position till detta spörsmål.

Jag har under nuvarande förhållanden, herr talman, intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Herr förste vice talmannen, som under herr Nilssons i Örebro yttrande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, framställde proposition på bifall till utskottets hemställan; och fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

§ 12.

Statsutskottets nu föredragna utlåtande, nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för vissa befattningshavare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstgöring vid drottning Sofias stiftelse blev av kammaren godkänt.

§ 13.

Ang.
åtgärder till
nykterhetens
främjande.

Vidare förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar angående åtgärder till nykterhetens främjande jämte åtskilliga i ämnet väckta motioner.

I innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t, under åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, i avseende å åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen

uti punkten 197:

att till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 153,000 kronor att, under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå till av departementschefen i statsrådsprotokollet omförmälda ändamål med högst de av departementschefen angivna belopp; och

att medgiva, att möjligen uppkommande besparingar på de till anordnande av en social fortbildningskurs för lärare m. fl. samt av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. anslagna medel finge enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen;

uti punkten 198, att till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande, bedriven i enlighet med de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa, anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 60,000 kronor; samt

uti punkten 199, att till främjande av nykterhet på andra sätt än här förut angivits samt till motarbetande av dryckenskapens följder anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

de likalydande motionerna nr 179 i första kammaren av herr *Bergman m. fl.* och nr 239 i andra kammaren av herr *Bengtsson i Norup m. fl.*; samt

de ävenledes likalydande motionerna nr 81 i första kammaren av herr *Björkman m. fl.* och nr 91 i andra kammaren av herr *Karlsson i Vadstena m. fl.*

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till ovanberörda motioner

a) till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 161,500 kronor att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel samt att under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå till av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 7 januari 1925 omförmälda ändamål med högst de av departementschefen angivna belopp med av utskottet förordade jämkningar;

b) medgiva, att möjligen — — — lika med Kungl. Maj:t — — — för nykterhetsundervisningen;

c) till föreläsnings- och instruktionsverksamhet — — — ett extra reservationsanslag av 120,000 kronor, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel; samt

d) till främjande av — — — till Kungl. Maj:ts förfogande och att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Widell, Johan Nilsson* i Mal-mö, *Jeansson, Pålsson, Hammar skjöld, Anderson* i Råstock, *Olsson* i Blädinge, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Nilsson* i Örebro och *Holmgren*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i ämnet med den ändring, att samtliga anslag utginge av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Ang-
åtgärder till
nykterhetens
främjande.
(Forts.)

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Holmgren: Herr talman! När jag tillsammans med nio andra ledamöter av statsutskottet på denna punkt ställt mig som reservant, har det ingalunda varit för att därmed antyda någon som helst misstro till nykterhetsupplysningsverksamheten. Enligt min mening är upplysningsarbetet den lojala och kloka vägen fram till folknykterhet. Men de anslag, varom här är fråga, ha år från år undergått en jämn stegring. Nu kommer statsutskottet i år och föreslår bland annat, att anslaget till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetsverksamhetens främjande skall i ett slag höjas till dubbelt det belopp, med vilket det i fjol utgick, från 60,000 till 120,000 kronor. Jag anser, att man under sådana omständigheter kan hava anledning att ställa sig betänksam. De skäl, som blivit åberopade för ett så pass anmärkningsvärt avsteg från Kungl. Maj:ts förslag, ha icke syntts mig fullt övertygande, och jag har därför för min del ingen anledning att intaga, när frågan gäller anslagsbeloppens storlek, annan ståndpunkt än den, som av Kungl. Maj:t företrädes. Däremot anser jag, liksom utskottet i övrigt, att medlen allt fortfarande böra tagas ur rusdrycksmedelsfonden.

Jag yrkar, herr talman, avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Häruti instämde herr *Anderson* i Råstock.

Herr Rydén: Herr talman! Jag kan ju förstå dem, som tycka att det redan är nästan något för mycket med anslag på detta område, och som därför ställa sig betänksamma gentemot en utökning av anslaget till ifrågavarande ändamål. Å andra sidan måste jag säga, att man kan väl inte anse, att det är för tidigt, att man någon gång kommer att någorlunda realisera det program för denna verksamhet, som på sin tid uppgjordes av de sakkunnigaste personer, som jag tror man kunde söka upp i landet. nämligen generaldirektör Bergqvist, professor Sjövall i Lund, förste folkskoleinspektör Nordlund och, om jag icke missminner mig, överlärare Helger. Detta förslag, som uppgjordes på uppdrag av Kungl. Maj:t och var präglad av ett synnerligen gott omdöme och verkligt solid vederhäftighet, har ju icke kunnat mer än i vissa delar hitintills förverkligas. Då man nu kommit fram därhän, att rusdrycksmedelsfonden blir reglerad genom bestämda avsättningar, och då det ändamål, som det är fråga om, otvetydigt och ovedersägligt ligger inom ramen för de uppgifter, som äro för fonden föreskrivna, synes det mig, att det är oklokt och oriktigt att vägra den förhöjning i anslaget, som här är ifrågasatt. Det är det egentliga upplysningsarbetet, det här gäller.

Jag förstår mycket väl Kungl. Maj:ts ståndpunkt, men om man skulle gå så pass snävt fram som här skett, då skulle för det första den sociala fortbildningskursen, som dock säkerligen gör stor nytta däri genom att den meddelar massor av lärare vid olika läroanstalter och andra kunskap, som de ha nytta av i sitt arbete, ställas på inknappning. Så bleve fallet, om man inte går med på vad som här är föreslaget beträffande föreläsnings- och instruktionsverksamheten för nykterhetsverksamhetens främjande. Den verksamheten skulle inte kunna bedrivas tillnärmelsvis i den omfattning, som var ifrågasatt

Ang.
åtgärder till
nykterhetens
främjande.
(Forts.)

av dessa sakkunniga. Under sådana förhållanden undrar jag ändå, om det kan vara klokt och riktigt av andra kammaren att, när nu dessa medel tagas från den fond, som är skapad för bl. a. detta ändamål, gå med på den reservation, som är framställd av bl. a. herr Holmgren. Jag tror, att vi skola alla — även de, som tänka olika i nykterhetsspörsmål — kunna vara överens om, att när det gäller den rena upplysningsverksamheten, böra alla laglydiga medborgare kunna enas om, att den verksamheten är av stor betydelse och förtjänar understöd. Och som en talare i statsutskottet sade, när det svenska folket super upp så mycket pengar, kan det ej vara orimligt att anslå en liten bråkdel därav för detta ändamål.

Jag skall ej upptaga tiden längre utan helt kort be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Göranson: Herr talman! Oavsett de delade meningar som förefinnas beträffande lämpligheten och möjligheten av att på lagstiftningens väg råda bot för de sociala skadeverkningar som spritdryckerna åstadkomma, äro vi alla eniga om — och därom har nyss talats — att all möjlig upplysning och undervisning rörande dessa skadeverkningar är i hög grad nyttig och behövlig. Statsmakterna hava ju för övrigt givit sitt erkännande däråt genom att åt upplysningsverksamheten giva ett kraftigt stöd. Denna upplysningsverksamhet har kommit till stånd på initiativ av nykterhetsvännerna, och dessa kurser, som hållas i skilda delar av landet, ha varit av mycket stor betydelse för deltagarna. Där hållas föredrag och föreläsningar av de främsta förmågor, som stå till buds, angående rusdryckernas skadliga verkningar på det sociala området. Även ur medicinsk synpunkt belysas ju dessa saker på ett utomordentliga instruktivt och förstklassigt sätt. Under en lång följd av år ha statsmakterna givit bidrag till dessa kurser. Och det är ej heller nu frågan, om bidrag skall givas eller ej, utan endast om beloppet. Reservanterna vilja stanna vid det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, 60,000 kronor, under det att skolöverstyrelsen föreslagit 120,000 kronor. Även departementschefen säger, »att den verksamhet anslaget avsett att främja utgjorde ett synnerligen värdefullt medel i kampen mot alkoholfaran och för den skull vore förtjänt att stödjas av statsmakterna, samt att skäl finnes, som talade för en ökning av anslagsbeloppet». Således, även om riksdagen följer utskottet och beviljar ifrågavarande anslag, står det ej i direkt motsatsförhållande till Kungl. Maj:t.

Så är det även ett annat förhållande, till vilket man bör taga hänsyn, nämligen att det anslag, som beviljas, icke utgår av direkta skattemedel utan av rusdrycksmedelsfonden. Det synes mig, att andra kammaren utan betänkande kan gå med på det högre beloppet. Den summa, det här gäller, kommer icke att tynga budgeten utan den utgör ju endast en ringa bråkdel av de inkomster, som årligen inflyta till rusdrycksmedelsfonden från sprithanteringen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Göranson förenade sig herrar *Björnberg*, *Johanson* i Huskvarna och *Carlström*.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Detta anslag har höjts år efter år från 30,000 till 60,000 kronor, och nu har utskottet föreslagit 120,000 kronor. Det är en rask frammarsch. Nu har jag en gång råkat säga, att jag ej kan förstå förbudsfolket, att de ej tycka om sprit men äro så angelägna om spritpengar, och att de borde verka mera av plikt känsla. De vilja egentligen ej uträtta något, utan att staten skall tillsläppa pengar. Det är åtskilligt, som kan behöva uträttas på detta område, men de ligga så hårt i selen efter sprit-

pengar, och det tror jag ej är någon klok väg. Sedan vill jag säga, att den kritisk, som nu riktats mot dem, som här icke vilja gå över till utskottet, träffar ju även Kungl. Maj:t. Det är ju Kungl. Maj:ts förslag, som vi ställt oss på. Tro herrarna, att Kungl. Maj:t eller närmare bestämt ecklesiastikministern icke har sinne för nykterheten? Det tror jag icke. Jag tror tvärtom, att han har verkligt intresse och verkar för densamma, men kanske han tror, liksom jag för min del, att mycket beror på den personliga insatsen. Ofta händer det, att Kungl. Maj:ts förslag underkännas, men man hör sällan eller aldrig ett ord från Kungl. Maj:t, om man då håller på Kungl. Maj:ts förslag, så att det är ju naturligtvis litet obehagligt att ställa sig på Kungl. Maj:ts ståndpunkt. Det har jag ofta erfarit. Men jag har gjort det denna gång, och även om Kungl. Maj:t frångår sitt förslag, skall jag be få yrka bifall till reservationen.

*Ang.
åtgärder till
nykterhetens
främjande.
(Forts.)*

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag begärde ordet, när herr Holmgren sade, att han icke hade något emot upplysningsverksamhet, såsom varande av synnerligen stor betydelse för ökad folknykterhet i vårt land. Men då synes det mig, att herr Holmgren skulle kunna medverka till, att denna upplysningsverksamhet kommer att bedrivas i sådan omfattning, att man tillfredsställer de krav, som framförts runt om i bygderna och för vilkas tillfredsställande det nu utgående anslaget ej räcker till. Det kan vara riktigt, att man anser, att en dubbling av anslaget är för mycket. Men det är ej tvivel underkastat, och därom torde bland dem, som följt denna fråga, inga delade meningar råda, att tempot förut varit långt ifrån hastigt, när det gällt att öka detta anslag. Vi motionärer, som framfört det krav, vilket nu föreligger, erkänna nu lika väl som departementschefen och andra, som ställt sig mot oss i detta avseende, att ett anslag icke skall höjas, förrän erfarenheten ådagalagt nödvändigheten därav. Men det är där, vi äro av olika mening. Vi anse nämligen, att erfarenheten verkligen ådagalagt nödvändigheten av en höjning av detta anslag. Och vi anse detta konstaterat genom den utredning, som så väl centralförbundet som skolöverstyrelsen presterat i detta avseende.

Jag skulle vilja säga till kammarens ledamöter, att vi ha visserligen slagits på åtskilliga områden, när det gällt nykterhetsaken, och vi ha säkerligen mycket skilda uppfattningar, när det gäller nykterhetspolitiken, men det synes mig, som om just det område, där vi nu ha att taga ståndpunkt, skulle vara ett område, där vi skulle kunna enas och kunna hjälpas åt att åstadkomma det bästa möjliga. Jag skulle vilja ställa en vädjan till de kammarens ledamöter, som alltid förklara, att de vilja följa nykterhetsfolket, när nykterhetsfolket vill gå upplysningsvägen, att här i dag i handling visa, att det talet är värt något.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **Olsson**: Herr talman! Jag hade, uppriktigt sagt, hoppats att få sitta helt tyst och stilla under detta ärendes behandling, som ju annars angår mig. Men min ärade namne i Kulenbergstorp har inte så velat. Han har velat störa mig i min kvällsro. Det är emellertid inte riktigt, det talet, att det aldrig säges något från regeringsbänken vare sig i med- eller motgång, och att det därför vore otacksamt att hjälpa departementschefen eller söka ge honom stöd. Jag förmodar dock, att min ärade namne är benägen att göra en liten åtskillnad mellan olika fall. Om man hade velat sänka detta anslag, skulle jag nog ha låtit höra av mig. Men det är naturligtvis någonting helt annat, när man vill ge mig något. Och nog skulle det väl ändå vara en underlig ecklesiastikminister, som skulle slå ifrån sig — kanske till på köpet med båda händerna — när riksdagen vill stärka åttonde huvudtiteln.

Ang.
åtgärder till
nykterhetens
främjande.

(Forts.)

Herr Ljunggren: Herr talman! Jag skall ej avsevärt förlänga debatten. Det är endast i ett par punkter, som jag skulle vilja yttra mig.

Herr Olsson i Kullenbergstorp nämnde, att nykteristerna icke tycka om sprit, men spritpengar tycka de om. Då vill jag erinra herr Olsson om, att när Göteborgssystemet första gången bildades för åtskilliga år sedan, var det meningen, att de pengar, som inflöte i kassan, skulle användas för att bota de revor, som rusdryckshandlingen åstadkom. Sedan kom staten och lade sig i saken och tog dessa medel. Det bör då ej förvåna, om vi i anslutning till denna tankegång hålla på, att åtminstone en del av de pengar, som inflyta av denna handtering, måste anses väl använda, om de ginge till understödjande av arbetet för att på upplysningsvägen få svenska folket att förstå, att missbruket av rusdrycker är till skada.

Det var ock ett annat uttryck, som herr Olsson hade, att nykterhetsfolket borde av plikt känsla verka för sin sak. Jag förstår ej, vad herr Olsson åsyftat med detta. Menade han, att så ej är fallet med nykterhetsfolket, då är herr Olsson mycket okunnig om dess arbete. Det är tusenden och åter tusenden, som på detta område offra tid och pengar, utan att få hjälp vare sig från herr Olssons sida eller statens.

Vad föreläsningsverksamheten beträffar synes det av handlingarna, att med de medel, som erhållits av staten, bestritts endast omkring en tredjedel av omkostnaderna. Två tredjedelar får det svenska nykterhetsfolket självt betala.

Jag har velat slå fast detta för att i någon mån tillbakavisa det tal, som herr Olsson för om det svenska nykterhetsfolket och dess pliktuppfyllelse.

För övrigt vill jag hänvisa till sidan 8 i utlåtandet, där skolöverstyrelsen framhåller, att detta anslag väl behöves. Och jag tänker mig, herr Holmgren, att det ej skulle vara alldeles ur vägen, om man ökade på arbetstakten på detta område, i synnerhet som det ju för detta ändamål finnes en rusdrycksmedelsfond att taga medlen ur.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr förste vice talmannen **Hamilton:** Herr talman! Oavsett vilka synpunkter vi lägga på nykterhetsfrågan, torde vi alla vara eniga om, att missbruket eller överdrifterna vid begagnandet av rusdrycker är till synnerlig skada för vårt folk. Det skövlar glädjen i många hem och bringar många familjer till tiggargastaven och för den, som går till överdrift i detta alkoholmissbruk, till undergång. Däröfver äro vi väl eniga. Och alla äro vi också eniga om, att ett lämpligt sätt att motarbeta dryckenskapslasten är upplysningsarbetet.

När dessa medel icke skola tagas ur budgeten utan ur rusdrycksfonden, som även kan användas för detta ändamål, synes det mig att vi icke böra vara tveksamma utan bifalla utskottets hemställan, till vilken jag yrkar bifall.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Då herr Ljunggren anförde att ursprungligen avsåg Göteborgssystemet bl. a. att av vinsten borde botas de revor som dryckenskapen åstadkommer i samhället, så tror jag att det bör gälla även nu för tiden; därför när det gällde alkoholistanstalterna var jag på denna linje, men då var ej herr Ljunggren med.

Till statsrådet vill jag säga ett ord. Han gjorde en stor skillnad på, om man ville taga ifrån honom något eller öka det anslag han begärt. Jag trodde verkligen hittilldags, att ministären var homogen, men så måtte ej vara fallet, ty en av statsrådets kolleger förklarade härom dagen, att ett sådant där högre

anslag som motionerats om ville han absolut ej ha. Statsråden ha alltså olika uppfattning i den frågan, om de bli erbjudna högre anslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

*Ang.
åtgärder till
nykterhetens
främjande.
(Forts.)*

§ 14.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 42, i anledning av vissa delar av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Kammaren biföll utskottets hemställan samt beslöt lägga den av utskottet gjorda anmälan till handlingarna.

§ 15.

Härpå upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av brännvin m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

*Om
förordning an-
gående till-
verkning och
beskattning
av brännvin
m. m.*

I en den 19 mars 1926 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 217, hade Kungl. Maj:ts, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning angående tillverkning och beskattning av brännvin;
- 2) förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker;
- 3) förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefria sprit; och
- 4) förordning om ändrad lydelse av 11 § 1 och 2 mom. i förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft fyra i anledning av propositionen väckta motioner nämligen:

inom första kammaren:

nr 304 av herrar *Alexander Nilsson* och *Per J. Gustafsson*; samt

inom andra kammaren:

nr 433 av herr *Persson* i Fritorp;

nr 434 av herrar *Gardell* i Gans och *Laurin*; och

nr 435 av herr *Nilsson* i Hörby.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motioner, antaga de av Kungl. Maj:ts uti förevarande proposition framlagda författningsförslagen med viss ändring i förslaget till förordning angående tillverkning och beskattning av brännvin.

Reservationer hade likväl avgivits:

beträffande förslaget till förordning angående tillverkning och beskattning av brännvin:

Om
förordning an-
gående till-
verkning och
beskattning
av brännvin
m. m.
(Forts.)

vid 2 §

av herrar *Pers, Björnsson, Bergman, Månsson* i Furuvik, *Olsson* i Ramsta, *Åström* och *Olsson* i Gävle, vilka yrkat att paragrafen, som enligt utskottets med Kungl. Maj:ts överensstämmande förslag skulle lyda sålunda:

2 §.

Den som vill idka tillverkning av brännvin skall, utöver vad författningarna i allmänhet föreskriva såsom villkor för rätt att utöva näring, vara underkastad de föreskrifter som beträffande sådan tillverkning i denna förordning finnas stadgade,

måtte erhålla följande avfattning:

2 §.

1. Den som vill idka tillverkning av brännvin skall — — — — stadgade.
2. Överståhållare, underståhållare, landshövding, landssekreterare, landskamrerare, landsfogde, lands- eller stadsfiskal, polistjänsteman, domare på landet, borgmästare eller annan magistratsperson i stad, ecklesiastik ämbets- eller tjänsteman, kyrkobetjänt, lärare vid allmän undervisningsanstalt, i tjänst varande läkare samt varje sådan ämbets- och tjänsteman, som till följd av sin befattning kan komma att deltaga i beslut om brännvinstillverkning eller kontroll därå, må icke befatta sig med dylik tillverkning. Detsamma gälle ock om bolag, i vars styrelse någon i detta moment nämnd person är ledamot, ävensom om den, vilken blivit dömd till ansvar för brott, som omförmäles i 30, 31 eller 32 §§ av denna förordning eller i 20 § 1 mom. av förordningen angående handel med skattefri sprit.

3. Å ecklesiastika och andra boställen, så ock å annan kronans jord, som ej med stadgad åborätt besittes, vare brännvinstillverkning förbjuden;

vid 13 § 2 mom. av herr *Nilsson* i Hörby; samt

beträffande utskottets motivering av herr *Röing*.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Nilsson* i Hörby: Herr talman! När kammaren går att fatta beslut i anledning av den kungl. propositionen nr 217, vill jag göra några erinringar.

Bevillningsutskottets förslag utgör en kompromiss och enligt min uppfattning en mycket dålig sådan. Att utskottsförslaget blivit så otillfredsställande, anser jag bero på det skick, vari den kungl. propositionen framlades.

Den kungl. propositionen går enligt min uppfattning stick i stäv emot de principer, som fastslogos vid riksdagarna åren 1923, 1924 och 1925. Jag tillåter mig erinra om, att förra året väcktes en motion om begränsning av den brännvinskvantitet, som jästfabrikerna här i landet skulle hava rätt att tillverka. Bakom en i anledning av denna motion inom bevillningsutskottet avgiven reservation ställde sig en ganska stark minoritet. Orsaken till att denna reservation icke bifölls av andra kammaren var enligt min uppfattning herr finansministerns ingripande i debatten den 20 maj vid förra årets riksdag. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade nämligen för det första, att frågan låge under utredning och för det andra anförde han såsom svar å ett av mig framställt spörsmål, huruvida han icke behöfde det stöd, som ett beslut i enlighet med reservanternas önskan skulle hava medfört, att han för sin del ansåge sig vara tillräckligt stark för att till ett gynnsamt slut föra de underhandlingar, vilka, såsom vi alla veta, gällde det kontrakt, som statsmakterna fått på halsen genom Vin- och spritcentralen.

Den kungl. propositionen nr 217 i år gav emellertid vid handen, att finans-

ministern överskattat sina krafter, då det gällt att förhandla med den kartell, som kommit i besittning av nämnda kontrakt, ty den kungl. propositionen föreslår en ökning med nära hundra procent av den kvantitet brännvin, som enligt 1924 års beslut här i kammaren tillåtits. Således anser jag och jag har en viss rätt att gå ut ifrån, att det även var finansministerns uppfattning — att sprittillverkningen i samband med jästberedningen skulle successivt minskas. Nu har statsrådet kommit att gå rakt motsatta vägen. För den händelse emellertid denna tolkning av statsrådets uppfattning icke är riktig, vill jag påpeka att statsrådet förra året yttrade, att han trodde läget vara sådant, att en uppgörelse vore inom synhåll. Jag vill nu framställa den frågan: Är det denna av statsrådet omnämnda uppgörelse, som återfinnes i den kungl. propositionen nr 217 i år? Skulle så vara fallet och finansministerns uppfattning alltså vara liktydig med ett ökat spritutbyte från jästfabrikernas sida, så måste detta förhållande förefalla minst sagt egendomligt, allra helst som statsrådet vid upprepade tillfällen hållit nykterhetspolitiska föredrag med utpräglad tendens att begränsa för att icke säga stoppa spritkonsumtionen i vårt land. För egen del vill jag erkänna, att sådana synpunkter icke legat till grund från min sida vid ställningstagandet till denna fråga. Alldeles uppenbart är, att om det svenska folkets majoritet kräver genomförandet av ett förbud, då går det mycket lätt att skaffa bort spriten, om det blott skulle gälla några tiotusen potatisodlarens intressen. Från det politiska livet i år finnes exempel på att man kastat ut tiotusentals odlare.

Jag kommer nu fram till utskottets förslag. Jag erinrar om att jag i för-
 ening med två andra ledamöter av denna kammare väckt en motion i denna
 fråga, och jag har på intet vis gått ifrån min uppfattning i motionen. En av
 mina medmotionärer har emellertid i bevillningsutskottet deltagit vid behand-
 lingen av denna fråga och där reservationslöst anslutit sig till utskottets för-
 slag. Jag ger honom visserligen rätt i att han har starka och bärande skäl för
 detta, och jag skall också ställa mig solidarisk med honom och utskottets för-
 slag, men jag vill å andra sidan påpeka och få till protokollet antecknat, att
 om jag än gör detta så är det likväl mycket i utskottets motivering som jag
 icke kan gilla. Framför allt godkänner jag icke den punkt, där det står, att
 denna överenskommelse, såframt den bifalles av riksdagen, avses att bli va-
 stående för framtiden. Jag förbehåller mig rätt att själv eller eventuellt i
 samarbete med andra ledamöter av riksdagen riva upp denna överenskommelse
 när tillfälle därtill gives.

Herr **Olsson** i Ramsta: Herr talman! I den reservation, jag jämte några
 andra avgivit, biträda vi utskottets förslag i fråga om 2 § i brännvinstill-
 verkningsförordningen, men vi föreslå dessutom, att till paragrafen i fråga
 läggas ett andra och ett tredje moment. Jag skall, herr talman, be att få
 yrka bifall till reservationen, dock med den ändring, att orden »lärare vid all-
 män undervisningsanstalt» utbytes mot ordet »folkskollärare».

Herr **Laurin**: Herr talman! När jag och min medmotionär väckte vår
 motion, var det därför, att vi sågo, huru nedtryckt kornodlingen i Sverige var.
 Jag skall endast beröra frågan från den synpunkten.

Klart är, att när på sin tid, genom kända sakförhållande, kornet delvis för-
 lorade sin marknad hos bryggerierna, var detta en svår förlust, men det åter-
 stod fortfarande jästfabrikerna. Om jag icke missförstått de uppgifter jag
 fått, så begagnades i denna tillverkning tidigare årligen 12—14 miljoner kilo-
 gram korn, men enligt uppgifter, som jag fått i dag, användes nu endast en
 miljon kilogram. Det är endast en fabrik, som är kvar, och även den skall
 försvinna. Klart är, att i den mån inskränkningen av brännvinsframställnin-

Om
 förordning an-
 gående till-
 verkning och
 beskattning
 av brännvin
 m. m.
 (Forts.)

Om
förordning an-
gående till-
verkning och
beskattning
av brännvin
m. m.
(Forts.)

gen har sin grund i sociala skäl, kan man intet invända däremot; men jag tycker, att även en förbudsman borde kunna vara med om att, så länge brännvinstillverkningen fortfarande är tillåten, därtill finge användas svensk råvara. Jag vet, såsom jag nämnt, att man härvidlag sjunkit ned till den låga nivån av en miljon kilogram, och att även denna skall bort. Förut använde man svensk melass. Jag, som bor i närheten av en stor fabrik, kan intyga, att man även då använde utländsk melass. Av sockerbetsodlingens nästan totala nedläggande i år blir följden, att så gott som endast utländsk melass kommer att användas. Man har således förstört en god marknad för svensk kornodling och vunnit, att man får en ytterligare import utifrån i stället. Jag tycker, att lantmännen från södra och mellersta Sverige skulle ställa sig betänksamma. Det har gått så, att tiotusentals svenska bönder förlorat en säker inkomstkälla, som de förut hava haft. Både min medmotionär och jag hava klart för oss, att man icke är villig lyssna på det örat, men jag tillåter mig dock, herr talman, att yrka bifall till den av herr Gardell i Gans och mig avgivna motionen.

Herr Röing: Herr talman! Då herr Nilsson i Hörby icke framställde något yrkande, skall jag inskränka mig att yttra några få ord.

Liksom herr Nilsson i Hörby kan jag icke låta den motivering, som utskottet framfört för sin ståndpunkt, stå oemotsagd; men den uppfattning, jag hyser, är en annan än herr Nilssons i Hörby och motsatt denna. Jag har i en reservation till ett utskottsbetänkande för ett par år sedan utvecklats min principiella ståndpunkt i denna fråga, i vilken jag framhöll min uppfattning om statsingripande i näringslivet och att jag därför icke kan vara med om, att staten reglerar de olika kvantiteter brännvin, som skola få tillverkas av potatis, vid jästfabriker, av spannmål och melass eller av sulfitsprit.

Jag ber, herr talman, samtidigt som jag yrkar bifall till utskottets hemställan, få framhålla, att den nuvarande av herr Olsson i Ramsta berörda bestämmelsen, som finnes i förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin, nog passade för sin tid men näppeligen nu. Varför skall en sådan bestämmelse bibehållas, då ingen borde ha något att invända mot att t. ex. en landshövding eller överståthållaren äger en eller annan aktie i Stora Kopparbergs Bergslags aktiebolag, ett aktieinnehav, som enligt den nuvarande bestämmelsen icke är tillåtet, då nämnda bolag numera tillverkar sulfitsprit. Jag uppfattade icke med säkerhet herr Olssons i Ramsta yrkande, men det föreföll mig, som om han ansåg att den ifrågavarande paragrafen i den nu gällande förordningen borde kvarstå även i den nya förordningen. Jag anser icke, att detta är lämpligt, utan att det, i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition, är fördelaktigast, om denna paragraf utgår ur författningen. Jag ber därför, herr talman, att även i detta hänseende få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björklund: Herr talman! Herr Nilsson i Hörby sade, att utskottets kompromiss vore mycket dålig. Han finge svälja den på sakliga skäl, men han ville hava till protokollet antecknat, att han hade potatisodlarnas intressen för ögonen. Jag tror, herr Nilsson i Hörby, att vi, d. v. s. jag jämte andra, vilka suttit i bevillningsutskottet och tillhört majoriteteten, samt herr Nilsson i Hörby, som reserverat sig, skulle kunna enas därom, att potatisodlarnas intressen hava i avsevärd utsträckning blivit tillgodosedda. Det är en kompromiss, men en sådan, vilken jag i olikhet med herr Nilsson i Hörby icke finner vara dålig. De, som känna till saken och som veta, hur det var när propositionen behandlades i bevillningsutskottet, torde giva mig rätt, när jag säger, att bevillningsutskottet presterat ett ur potatisodlarintresse gott resul-

tat, till och med till förmån för detta intresse en liten smula ensidigt, något som jag med min ståndpunkt är glad över. Jag skall tacka herr Nilsson i Hörby för det erkännande för saklighet m. m., vilket han behagade skänka utskottet och i synnerhet mig såsom hans medmotionär. Men när jag varit så saklig i utskottet, tycker jag, att vi icke skulle behöva upptaga någon debatt, utan att vi kunde låta udda vara jämnt. Själv hade jag icke haft någon anledning att yttra mig, om icke herr Nilsson i Hörby kommit emellan.

*Om
förordning an-
gående till-
verkning och
beskattning
av brännvin
m. m.
(Forts.)*

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Hörby: Herr talman, bara en liten kort replik till herr Björklund. Han ville icke godkänna det uttryck, jag använt, nämligen att utskottsförslaget vore en dålig kompromiss. Den saken kan man diskutera, och det beror ju alldeles på vilken utgångspunkt man tar. Går man ut från den kungl. propositionen, så är enligt min uppfattning kompromissen bra, men utgår man från vad som rätt förut, d. v. s. därifrån, där både herr Björklund och jag stått, då är den icke bra, ty den innebär möjlighet till en avsevärd förhöjning av spritkvantiteterna från 1924 och 1925.

Herr Björklund: Herr talman! Jag kan till en del instämma med herr Nilsson i Hörby, men jag utgår ifrån vad som har varit sakligt möjligt i detta fall, och detta har enligt min mening varit vad utskottet föreslår. Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Beträffande den tvist, som uppstått mellan de båda herrarna på skånebänken, skulle jag vilja framhålla, att jag ju under de gångna åren stått på deras sida, som velat begränsa brännvinsutvinningen vid jästfabrikerna, men läget var ju faktiskt sådant i år, att den kompromiss, som här föreligger, var det mesta, man kunde vinna i den föreliggande situationen.

Gent emot vad utskottets ordförande anförde om att han icke kunde dela utskottets motivering — det gällde särskilt hänvisningen till de föregående åren — vill jag framhålla, att jag tror, att vad som har vunnits i år i fråga om nedsättning av spritutvinningen, aldrig skulle ha vunnits, lika litet som upphävandet av kontraktet med Vin- och spritcentralen, om icke riksdagen 1923 och 1924 hade gått de vägar, som den då gick in på.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till samma hemställan med den ändring, som under överläggningen föreslagits av herr Olsson i Ramsta, samt 3:o) bifall till utskottets hemställan med ändring i enlighet med det av herr Laurin gjorda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Olsson i Ramsta, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna nu antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 44, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om
föroräning an-
gående till-
verkning och
beskattning
av brännvin
m. m.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring, som under överläggningen föreslagits av herr Olsson i Ramsta.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nejpropositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring, som under överläggningen föreslagits av herr Olsson i Ramsta.

§ 16.

Slutligen föredrogos vart för sig bankoutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inordnande i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. under ändrat namn av statens pensionsanstalt av vissa grupper av befattningshavare jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 51, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående kompletterande dekorerings av andra kammarens plenisal.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial, nr 147, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa anslag under fjärde huvudtiteln;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 53, i anledning av väckt motion i fråga om pensionsrätt för direktör vid musikkonservatoriet;

nr 54, i anledning av väckt motion angående pensionering av landets justerare;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner allt i vad rör pensions- och indragningsstaterna; och

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkterna 4, 5, 8 och 9 av elfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer och åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag om personalindragningar i statsdepartementen m. m. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksdepartementet; och

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1926—1927 för viss personal inom den civila statsförvaltningen i vad rör nionde huvudtiteln.

§ 18.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att på föredragnings-

listan för morgondagens plenum bland två gånger bordlagda ärenden först måtte uppföras bevillningsutskottets betänkanden nr 45—50 samt därefter övriga ärenden i den ordning de finnas upptagna på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölles.

§ 19.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet, nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag om personalindragningar i statsdepartementen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

från sammansatta stats- och andra lagutskottet, nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 4, 7 och 11 §§ i lagen den 28 mars 1919 om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.;

från andra lagutskottet:

nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa beslut, som fattats av den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1925;

nr 248, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården m. m. dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 249, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande tillstånd till elektrisk starkströmsanläggning, erforderlig för elektrisk järn- eller spårväg;

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphävande av legostadgan för husbönder och tjänstehjon den 23 november 1833 m. m.; och

nr 251, i anledning av väckta motioner om skyldighet för järnväg att inhägnat sitt område; samt

från jordbruksutskottet:

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av maxivärdet för jordbrukslägenheter vid län ur egnahemslänefonden;

nr 253, i anledning av väckt motion om ersättning åt jägmästaren W. Fellenius för kostnader och utlägg vid uppförande av jägmästarebostad i Dorotea;

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltighetstid av avlösningsreglementet för tjänstemän vid domänverket;

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt befattningshavare i de till jordbruksdepartementet hörande ämbetsverk och kårer;

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande andelar i gruvor;

nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fiskerätt m. m. i vissa kronan förbehållna, ovan odlingsgränsen belägna vattenområden i Västerbottens län samt i ärendet väckta motioner;

nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning angående ordinarie reservationsanslaget till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter; och

nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en statsunderstödd, frivillig försäkring mot smittsamma husdjursjukdomar m. m.

§ 20.
Justerades protokollsutdrag.

§ 21.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Månsson</i> i Erlandsro	under 4 dagar fr. o. m. den 22 maj,	
» <i>Johanson</i> i Stockholm	» 10 » » » 26 »	
» <i>Lithander</i>	» den 22 maj,	
» andre vice talmannen <i>Nilsson</i>	» 4 dagar fr. o. m. den 22 maj,	
» <i>Wagnsson</i>	» den 22 maj.	
» <i>Petersson</i> i Lerbäcksbyn	» 4 dagar fr. o. m. den 22 maj,	
» <i>Lindskog</i>	» 5 » » » 25 »	
» <i>Andrén</i>	» 4 » » » 22 »	
» <i>Spångberg</i>	» 4 » » » 22 »	
» <i>Olsson</i> i Rödningberg	» 4 » » » 22 »	
» <i>Pettersson</i> i Hällbacken	» 4 » » » 22 »	och
» <i>Hedlund</i> i Häste	» 4 » » » 22 »	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.57 e. m.

In fidem
Per Cronvall.